

Sylwester Czopek

Osada grupy tarnobrzesckiej na stanowisku nr 5 w Białobrzegach, woj. rzeszowskie

WSTĘP

Stanowisko nr 5 w Białobrzegach, gm. loco, zostało odkryte w czasie badań AZP (obszar 101-79, nr stan. na obszarze — 23), prowadzonych przez autora w 1982 roku. Już wówczas było ono poważnie zniszczone przez wybieranie piasku. Dalsze zagrożenia tego rodzaju spowodowały podjęcie badań wykopaliskowych. Prowadzono je w dwóch sezonach — 1984 i 1985, z których opublikowano sprawozdania wraz z wyborem zabytków (por. S. Czopek 1991; 1992a). Okazało się, że mamy tu do czynienia z wielokulturową osadą. Odkryto bowiem materiały kultury pucharów lejkowatych, kultury trzcinieckiej, grupy tarnobrzesckiej i z późnej fazy wczesnego średniowiecza. Szczególne znaczenie źródeł neolitycznych spowodowało ich szybkie opracowanie i opublikowanie (S. Czopek, S. Kadrow 1987). Pozostała część materiałów była wykorzystywana doraźnie i wybiórczo (por. S. Czopek 1989, tabl. II; 1992a, s. 120; 1996, s. 58-64). Niniejsza praca ma stanowić pełną publikację źródłową materiałów grupy tarnobrzesckiej i nielicznej ceramiki kultury trzcinieckiej (zestawionej w odrębnej części — aneksie). Materiały wczesnośredniowieczne nie pochodzą z obszaru badanego wykopaliskowo. Odkryto je w trakcie obserwacji niewielkich prac ziemnych na zachodnim skraju stanowiska.

Było to kilkanaście fragmentów ceramiki, zalegających w ciemnym wypełnisku w przybliżeniu owalnej jamy, z których najbardziej charakterystyczny został już opublikowany (S. Czopek 1991, tabl. II, 1). Usprawiedliwia to pominięcie tej problematyki w poniższych zestawieniach. Stanowisko jest położone na wysokiej, piaszczystej wydmie, wyraźnie dominującej wśród otaczających ją podmokłych łąk i oddalonej od obecnego koryta Wisłoka około 800 m. Jest to w zasadzie południowa część całego pasa wydmowego ciągnącego się na północ. W wielu miejscach mamy tam wybierzyśka piasku (ryc. 1). Pod względem geomorfologicznym jest to krawędź plejstocenijskiej terasy nadzalewowej. Eksploracji poddano północną część stanowiska, bezpośrednio przylegającą do krawędzi wybierzyśka (ryc. 2-3). Eksplorację prowadzono w obrębie arów lub ich części, stosując określenia siatki arowej właściwymi cyframi i odpowiadającymi im literami — np. 8G, 4F, 2C itd. (ryc. 2). W trakcie badań odsłonięto powierzchnię 752 m kw., zadokumentowano 63 obiekty (ryc. 3) i znaleziono 8115 fragmentów ceramiki oraz inne źródła ruchome, które należy łączyć z grupą tarnobrzescką. One to zostaną poniżej zaprezentowane i przeanalizowane.

MATERIAŁY

MATERIAŁY Z OBIEKTÓW

Obiekt 1

Zarejestrowany na głębokości 65 cm; w części zniszczony przez wybieranie piasku. Posiadał on prawdopodobnie kształt wydłużonego owalu i nieckowate, jasne wypełnisko (ryc. 4). Wyróżniało się ono z calowego otoczenia brakiem licznych wytrażeń żelazistych i towarzyszącej im warstwy gliny. Wypełnisko stanowił jasny piasek. Brak materiału zabytkowego. Być może jest to ślad po wybieraniu gliny.

Obiekt 2

Uchwycony na głębokości 80 cm. Była to owalna jama o nieckowatym profilu i wypełnisku gliniastym, żelazistym. Obiekt wyraźnie wyodrębnił się na tle jaśniejszego piasku. Brak materiału zabytkowego. Wymiary: 145×90 cm; głębokość do 30 cm (ryc. 5).

Obiekty 3-7

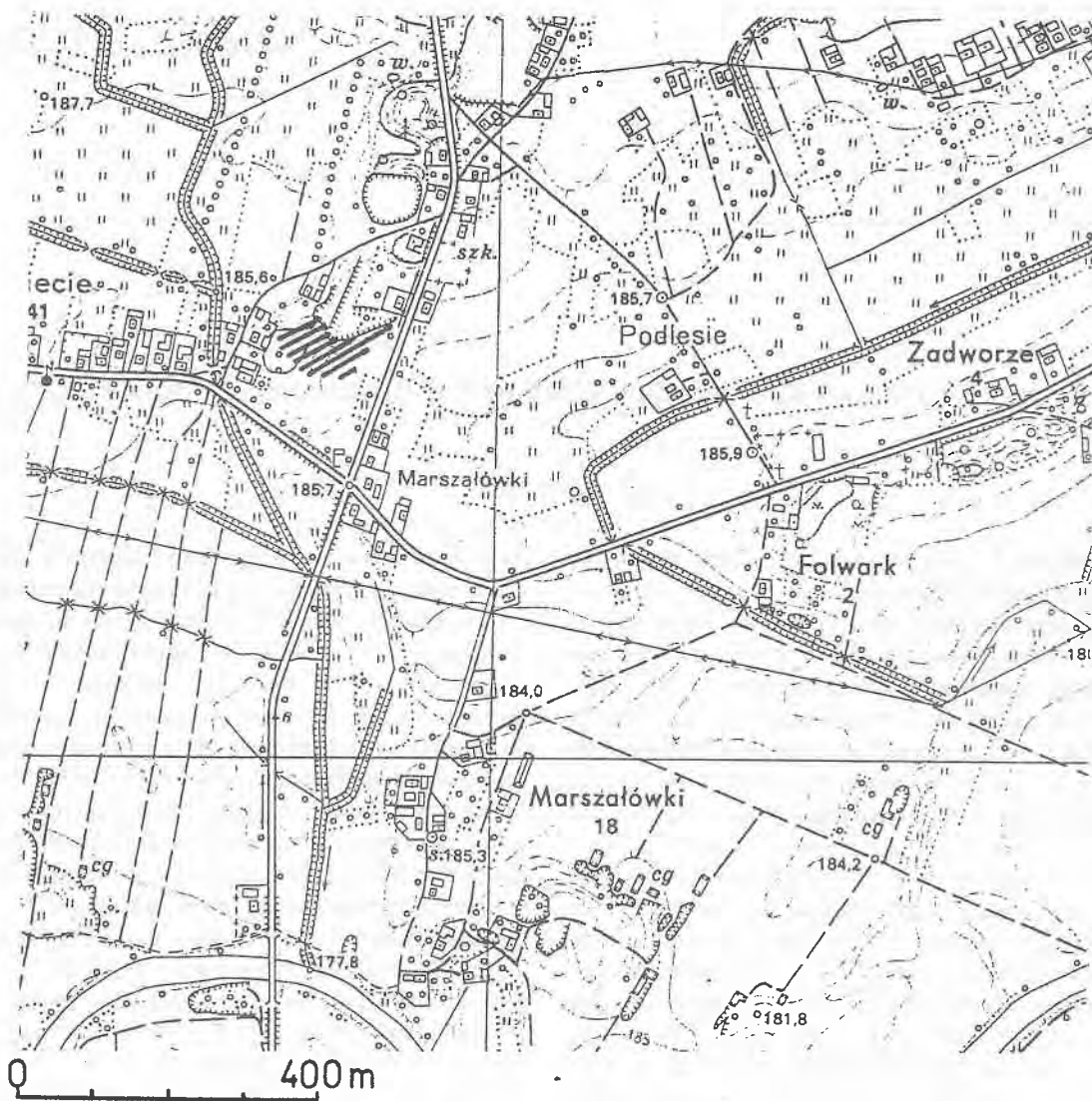
Były to niewielkie zaciemnienia, które pierwotnie wydzielono jako obiekty — dolki posłupowe, a w trakcie eksploracji okazały się śladami po korzeniach drzew.

Obiekt 8

Zarejestrowany na głębokości 80 cm, w części zniszczony przez wybieranie piasku. Była to owalna jama, w profilu nieckowata z wyraźnym przegłębieniem w centralnej partii. Wypełnisko było niejednolite — górą ciemniejsze, w części spągowej jaśniejsze z nielicznymi fragmentami ceramiki i węgielkami drzewnymi. Wymiary: średnica około 100 cm; głębokość do 50 cm (ryc. 6). Inwentarz: 21 fragmentów ceramiki wykonanej z domieszką tłuczni kamiennego i ceramicznego, w tym: 12 fragmentów szarobrunatnych, chropowatych, 3 szarobrunatne, szorstkie, 2 szarobrunatne, gładkie, 2 czarne, gładkie i 2 drobne, trudne do określenia.

Obiekt 9

Na głębokości 50 cm był to nieregularny, wydłużony owal o wymiarach 280×120 cm. Jego profil, nieregularny, sięgał do głębokości 25 cm, a wypełnisko wyraźnie dzieliło się na dwie części (ryc. 7). Inwentarz: 3 bryłki polepy i 13 fragmentów ceramiki w tym:

Ryc. 1. Biało-brzezi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Lokalizacja stanowiska
 Abb. 1. Biało-brzezi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Lokalisierung der Siedlung
 Рис. 1. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. Локализация памятника

6 fragmentów o powierzchniach zewnętrznych brunatnych chropowatych, wewnętrznych czarnych gładkich, w domieszcze tłużeń kamienny i ceramiczny; 3 fragmenty o powierzchniach szarobrunatnych, zewnętrznej chropowatej, w domieszcze tłużeń kamienny i ceramiczny; 2 fragmenty podobne o powierzchniach gładkich; 2 fragmenty o powierzchniach szarobrunatnych, szorstkich, w domieszcze tłużeń kamienny i ceramiczny.

Obiekt 10

Zarejestrowany na głębokości 55 cm, posiadał kształt zbliżony do owalu o wymiarach 100×90 cm i głębokość do 28 cm. Wypełnisko było dość jednolite z licznymi węgielkami drzewnymi (ryc. 8; palenisko?). Inwentarz 14 fragmentów ceramiki, w tym: 4 fragmenty o powierzchniach szarobrunatnych, zewnętrznej chropowatej, w domieszcze tłużeń kamienny i ceramiczny; 3 fragmenty podobnej ceramiki o powierzchni zewnętrznej szorstkiej; 2 fragmenty szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszcze tłużeń ceramiczny; 2 fragmenty ceramiki brunatnej gładkiej, w domieszcze tłużeń kamienny; 2 małe fragmenty trudne do określenia.

Obiekt 11

W części zniszczony przez wybieranie piasku, uchwycony na głębokości 50 cm. Posiadał on prawdopodobnie kształt owalny o przybliżonej średnicy 170 cm. Nieckowaty profil sięgał do głę-

bokości 60 cm (ryc. 9). Inwentarz: 22 fragmenty ceramiki, w tym: fragment dna naczynia wazowatego, powierzchnie szarobrunatne, gładkie, w domieszcze tłużeń kamienny (tabl. I, 2); fragment dużego naczynia garnekowatego, powierzchnie szarobrunatne, lekko chropowaczone, w domieszcze tłużeń kamienny (tabl. I, 3); 8 fragmentów o powierzchniach szarobrunatnych, zewnętrznej szorstkiej, w domieszcze tłużeń kamienny; 6 fragmentów podobnej ceramiki o powierzchni zewnętrznej szorstkiej; 5 fragmentów szarobrunatnych, gładkich, w domieszcze tłużeń kamienny; 1 fragment ceramiki o czarnych, gładkich powierzchniach, w domieszcze tłużeń kamienny.

Obiekt 12

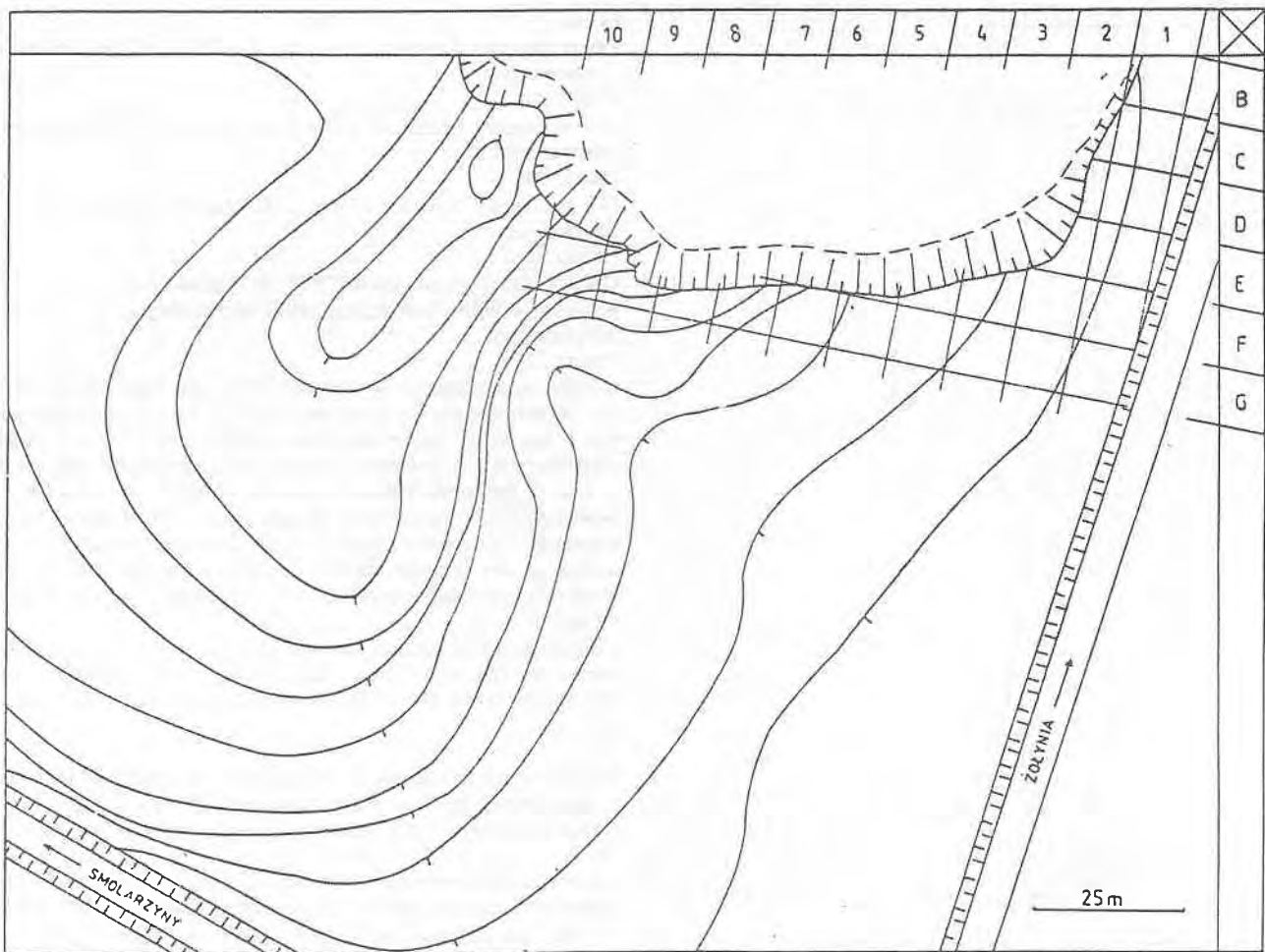
Był czytelny na głębokości 60–70 cm, w części został zniszczony przez wybieranie piasku. Posiadał on kształt wydłużonego owalu i nieckowaty profil. Wypełnisko było niejednolite, przy dnie nieco ciemniejsze. Wymiary: 160×80 cm, głębokość 55 cm (ryc. 10). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 13

Wydzielone pierwotnie jako jama, naturalne zagłębienie terenu.

Obiekt 14

Składał się z dwóch części, symetrycznych względem siebie. Były to nieregularne, szarobrunatne płamy. Między nimi znajdowały się

Ryc. 2. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Plan sytuacyjno-wysokościowy z naniesioną siatką arową
 Abb. 2. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Situationshöheplan mit dem Arnetz
 Рис. 2. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. Высотно-ситуационный план с аровой сеткой

„całcowe wypełnisko”. Profile nieregularne, zbliżone do nieckowatych (ryc. 11). Wymiary: 280×240 cm. głębokość do 30 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 15

Dół posłupowy. Średnica 20 cm., głębokość 32 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 16

Koliste zaciemnienie o średnicy 40 cm. Wypełnisko stanowiła prawie wyłącznie zbita polepa, w tym ze śladami konstrukcyjnymi (odciski bierwion). Profil był nieckowaty, z wyraźnymi warstwami polepy i dwiema cienkimi warstewkami piasku i „żelazistej glinki”. Głębokość do 20 cm (ryc. 12). Inwentarz: polepa, w tym z odciskami prętów i bierwion (tabl. II, 11).

Obiekt 17

Dół posłupowy. Średnica 20 cm, głębokość 20 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 18

Mała, owalna plama z węglem drzewnym (palenisko?). Profil silnie nieckowaty, wypełnisko przesycone węglem drzewnym. Wymiary: 50×40 cm, głębokość do 30 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekty 19–20

Wydzielone pierwotnie jako obiekty, naturalne przegłębienia warstwy kulturowej.

Obiekt 21

Zarys bardzo nieregularny o wymiarach 140×70 cm i głębokości do 16 cm. Wypełnisko było dość jednolite, o nieckowatym profilu.

Inwentarz: 10 fragmentów ceramiki, w tym: fragment brzegu naczynia garnkowego o szarobrunatnych powierzchniach, zewnętrznej chropowatej, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. I, 5); 3 fragmenty jednego naczynia o szorstkich powierzchniach, zewnętrznej szarobrunatnej, wewnątrz czarnej, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny; 5 fragmentów ceramiki szarobrunatnej (4 o szorstkiej powierzchni zewnętrznej i 1 o gładkiej); 1 fragment o powierzchni zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, powierzchnia zewnętrzna gładka.

Obiekt 22

Dół posłupowy. Średnica 10 cm; głębokość 18 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 23

Dół posłupowy. Średnica 40 cm; głębokość 18 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 24

Dół posłupowy. Średnica 26 cm; głębokość 20 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 25

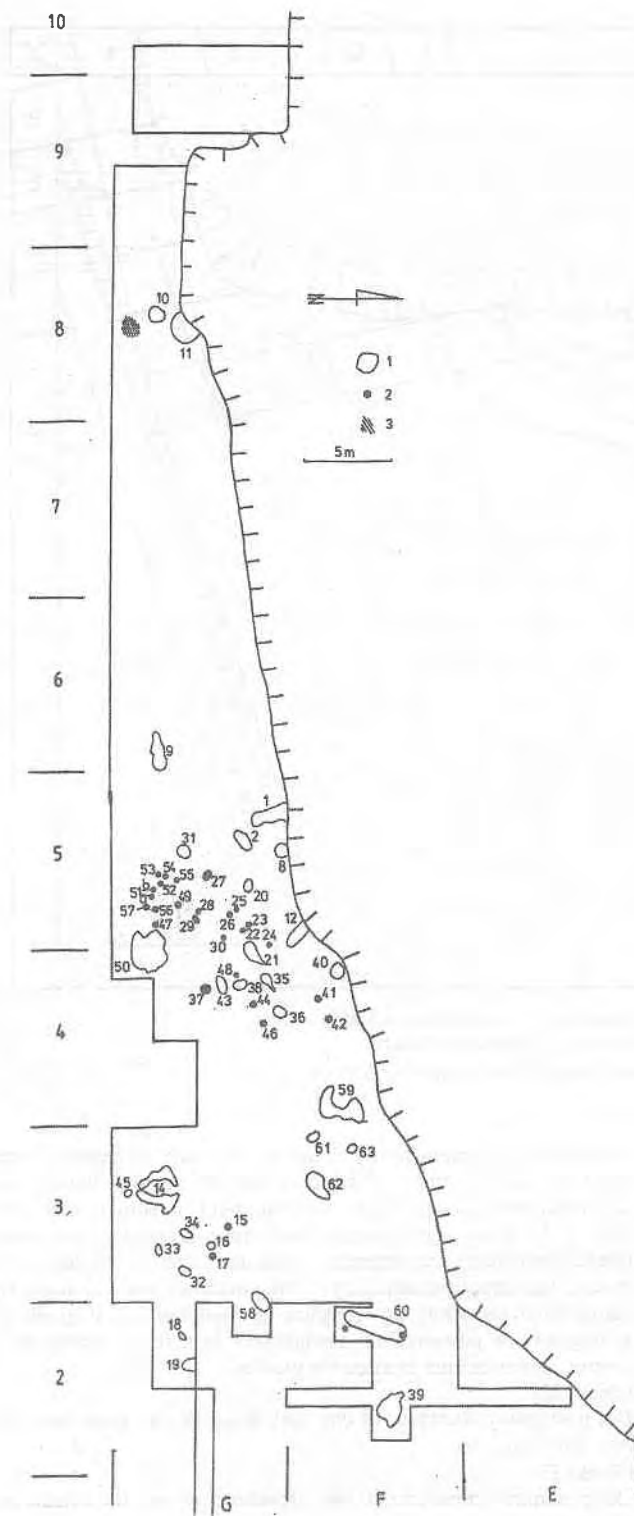
Dół 2 posłupowy. Średnica 20 cm; głębokość 15 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 26

Dół posłupowy. Średnica 22 cm; głębokość 15 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 27

Dół posłupowy. Średnica 18 cm; głębokość 10 cm. Brak materiału zabytkowego.

Ryc. 3. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Plan przebadanej części stanowiska z naniesionymi obiektami: 1 – obiekty ziemne, 2 – dołki posłupowe, 3 – zasięg skupiska kamieni z ceramiką

Abb. 3. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Plan des untersuchten Siedlungsteils mit markierten Objekten: 1 – Bodenobjekte, die sich teilweise unterhalb der Erdoberfläche befinden, 2 – Pfostengruben, 3 – Bereich der Anhäufung der Steine mit Keramik

Рис. 3. Бялобжеги, воєв. Жешов, пам'ятник 5. План вскритої площі пам'ятника з об'єктами: 1 – об'єкти углублені, 2 – столбові ямки, 3 – границі скоплення каміней і кераміки

Obiekt 28
Dół posłupowy. Średnica 18 cm; głębokość 18 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 29
Dół posłupowy. Średnica 15 cm; głębokość 18 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 30
Dół posłupowy. Średnica 20 cm; głębokość 10 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 31
Owalna plama o wymiarach 70×50 cm i głębokości do 22 cm. Wypełnisko jednolite, jasnoszare, profil nieckowaty. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 32
Owalne zaciemnienie o wymiarach 70×50 cm i głębokości do 25 cm. Wypełnisko stanowiła zbrylona polepa (także z odciskami prętów i bierwion), zalegająca wśród spalizny — liczne węgle drzewne (ryc. 13). Inwentarz: polepa oraz 11 fragmentów ceramiki, w tym: 7 fragmentów naczynia garnkowego o szarobrunatnych powierzchniach, zewnętrznej chropowatej, w domieszce tuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. I, 6); 4 fragmenty ceramiki o powierzchni wewnętrznej czarnej, szorstkiej (zniszczonej?) i wewnętrznej brunatnej, w domieszce tuczeń kamienny i ceramiczny.

Obiekt 33
Ciemna plama ze znaczną zawartością polepy, w tym z odciskami bierwion i prętów. W części spągowej wyraźna warstwa spalizny. Wymiary 60×30–40 cm; głębokość do 22 cm (ryc. 13). Inwentarz: polepa.

Obiekt 34
Składał się on z owalnej niecki wypełnionej polepą (64×46 cm) i nieregularnej, ciemnej plamy z węglem drzewnym (ryc. 14). Inwentarz: polepa, w tym z odciskami bierwion i prętów (tabl. II, 8–9).

Obiekt 35
Ciemna plama nieregularnego kształtu, w profilu zbliżona do nieckowatej. W czasie eksploracji „wewnątrz” odkryto prawdopodobnie ślad po słupie (obiekt 35a — średnica 10 cm i głębokość 10 cm). Wymiary: 130×50 cm; głębokość 20 cm. Inwentarz: 8 fragmentów ceramiki szarobrunatnej, z domieszką tucznia kamiennego i ceramicznego, w tym: 4 o powierzchni zewnętrznej chropowatej, 2 gładkiej i 2 szorstkiej.

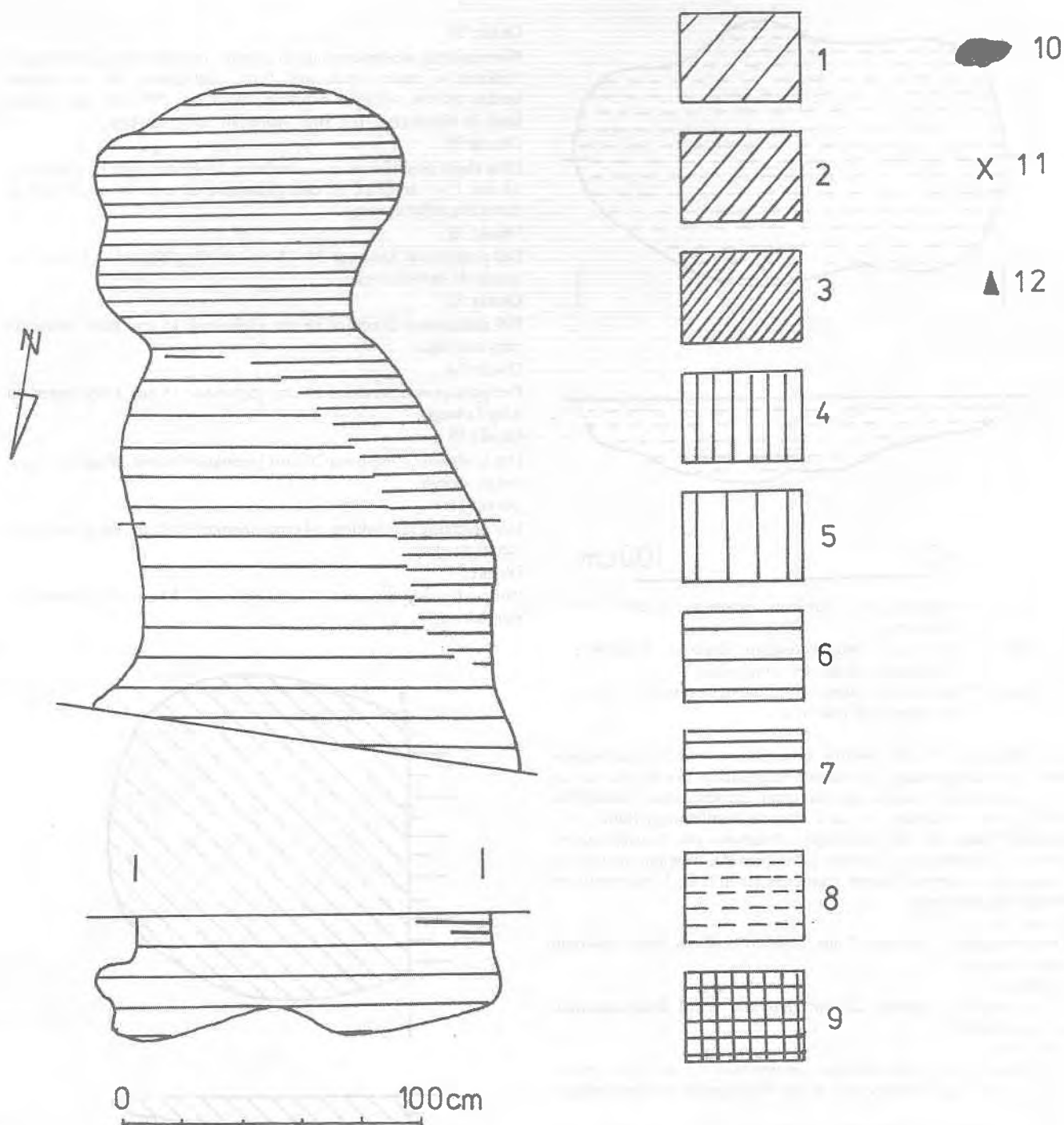
Obiekt 36
Nieregularna, ciemna plama o niejednorodnym wypełnisku. Wymiary: 100×150 cm; głębokość do 40 cm. Inwentarz: polepa i 8 fragmentów ceramiki szarobrunatnej z domieszką tucznia kamiennego i ceramicznego, w tym: 1 o powierzchni zewnętrznej gładkiej, 5 chropowatej i 2 szorstkiej.

Obiekt 37
Dół posłupowy (?). Średnica 40 cm; głębokość 25 cm. Inwentarz: 1 fragment ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, szorstkiej, wewnętrznej czarnej, w domieszce tuczeń kamienny.

Obiekt 38
Owalna, ciemna plama o wymiarach 80×60 cm i głębokości 16 cm. Profil zbliżony do nieckowatego. Inwentarz: 5 fragmentów ceramiki, w tym: fragment naczynia garnkowego o prostym brzegu, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata; w domieszce tuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. I, 4); 1 fragment ceramiki czernionej, gładkiej, w domieszce tuczeń kamienny; 2 fragmenty o brunatnych powierzchniach, zewnętrznej chropowatej, w domieszce tuczeń kamienny i ceramiczny; 1 fragment ceramiki nieokreślonej.

Obiekt 39
Zarys nieregularny o wymiarach 190×140 cm, profil zbliżony do nieckowatego, dwuwarstwowy. W wypełnisku ślady węgla drzewnego (ryc. 15). Inwentarz: 7 fragmentów ceramiki szarobrunatnej, w tym 4 o powierzchni zewnętrznej chropowatej, w domieszce tuczeń kamienny; 3 fragmenty o powierzchni zewnętrznej szorstkiej, w domieszce tuczeń kamienny i ceramiczny.

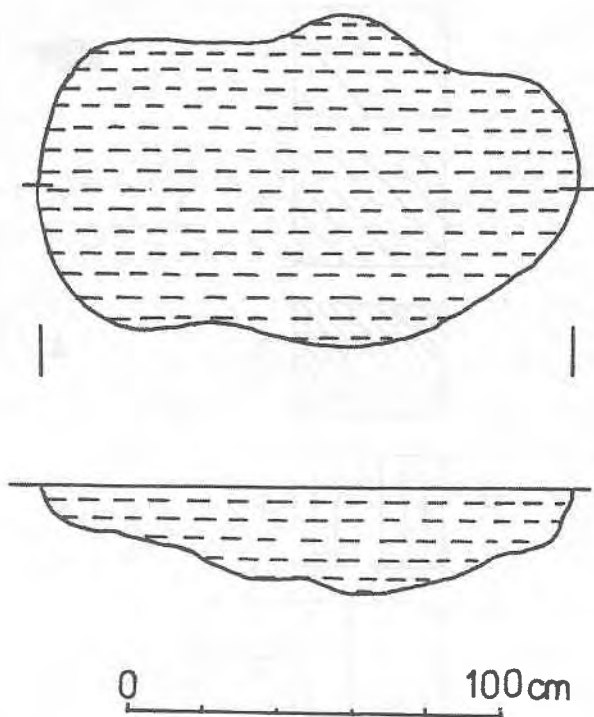
Obiekt 40
Ciemna, nieregularna plama z węgielkami drzewnymi; kształt nieregularny, profil nieckowaty. Wymiary 70×100 cm; głębokość 30

Ryc. 4. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Rzut i profil obiektu nr 1. Oznaczenia: 1 — piasek szarobrunatny, ciemny; 2 — piasek szarobrunatny; 3 — piasek jasnobrunatny, 4 — piasek szary; 5 — piasek jasnoszary; 6 — piasek żółty wymieszany z jasnoszarym; 7 — piasek jasnoszary i lekko żółty; 8 — piasek żółty z wytrąceniami żelazistymi; 9 — warstwy polepy; 10 — kawałki węgla drzewnego; 11 — drobny węgiel drzewny; 12 — ceramika — fragmenty; oznaczenia dotyczą także pozostałych rycin

Abb. 4. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Plan und Schnitt des Objekts nr 1. Bezeichnungen: 1 — dunkler graubrauner Sand; 2 — graubrauner Sand; 3 — hellbrauner Sand; 4 — grauer Sand; 5 — hellgrauer Sand; 6 — gelber mit hellgrauem Sand; 7 — hellgrauer und leicht gelber Sand; 8 — gelber Sand mit Eisenausscheiden; 9 — gebrannter Lehm; 10 — Stücke der Holzkohle; 11 — Kleinholzkohle; 12 — Keramikfragmente; Bezeichnungen betreffen auch andere Abbilder

Рис. 4. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. План и профиль объекта № 1. Обозначения: 1 — серо-бурый темный песок, 2 — серо-бурый песок, 3 — светло-коричневый песок, 4 — серый песок, 5 — светло-серый песок, 6 — желтый песок, перемешанный с светло-серым, 7 — светло-серый и желтоватый песок, 8 — желтый песок с железными конкрециями, 9 — слои обмазки, 10 — куски древесного угля, 11 — мелкий древесный уголь, 12 — фрагменты керамики; обозначения относятся также к остальным рисункам

Ryc. 5. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Rzut i profil obiektu nr 2

Abb. 5. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Plan und Schnitt des Objekts Nr 2

Рис. 5. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. План и профиль объекта № 2

cm. Inwentarz: 31 fragmentów ceramiki, w tym: 27 fragmentów naczynia garnkowego o prostych ściankach z ukośną listwą plastyczną w górnej części, powierzchnie szrobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce dużo tłuczni kamiennego (tabl. I, 9); fragment naczynia garnkowego z dziurkami pod krawędzią, powierzchnia zewnętrzna brunatna, chropowata, wewnętrzna czarna, gładka, w domieszce tłuźceń kamienny (tabl. I, 8); 3 fragmenty ceramiki nieokreślonej.

Obiekt 41

Dół posłupowy. Średnica 32 cm; głębokość 10 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 42

Dół posłupowy. Średnica 20 cm; głębokość 8 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 43

Płytką (do 12 cm), w przybliżeniu owalna jama o jednolitym, brunatnym wypełnisku. Wymiary 104×50 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 44

Dół posłupowy. Średnica 20 cm; głębokość do 12 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 45

Dół posłupowy (?). Średnica 28 cm; głębokość 20 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 46

Dół posłupowy. Średnica 24 cm; głębokość 14 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 47

Dół posłupowy. Średnica 30 cm, głębokość 25 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 48

Dół posłupowy. Średnica 20 cm; głębokość 14 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 49

Dół posłupowy. Średnica 36 cm; głębokość 16 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 50

Nieregularna, stosunkowo jasna plama z jeszcze jaśniejszym wypełniskiem w części środkowej. Profil nieckowaty. W wypełnisku bardzo drobne węgielki drzewne. Wymiary 200×230 cm; głębokość do 60 cm (ryc. 16). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 51

Dwa dołki posłupowe: a — średnica 20-40 cm (owal), głębokość 14 cm. b — średnica 16 cm; głębokość 20 cm. W obydwu brak materiału zabytkowego.

Obiekt 52

Dół posłupowy. Średnica 24×18 cm (owal); głębokość 14 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 53

Dół posłupowy. Średnica 16 cm; głębokość 16 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 54

Dół posłupowy. Średnica 14 cm; głębokość 18 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 55

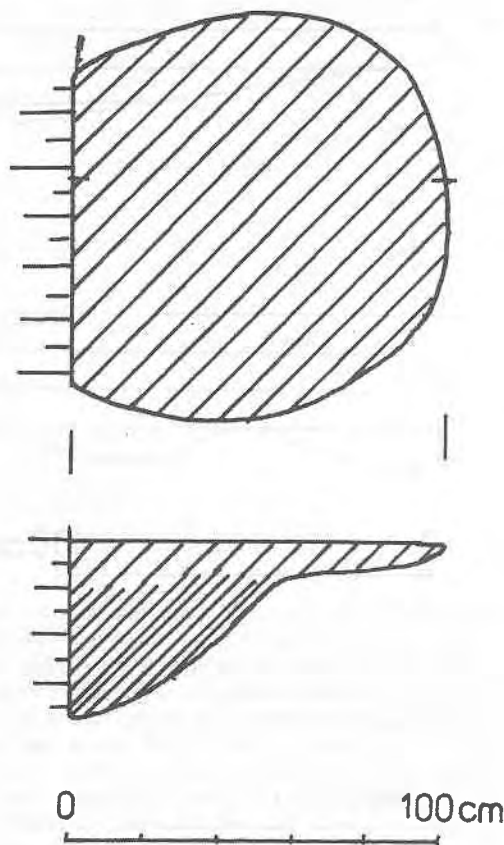
Dół posłupowy. Średnica 20 cm; głębokość 10 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 56

Dół posłupowy. Średnica 34 cm; głębokość 12 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 57

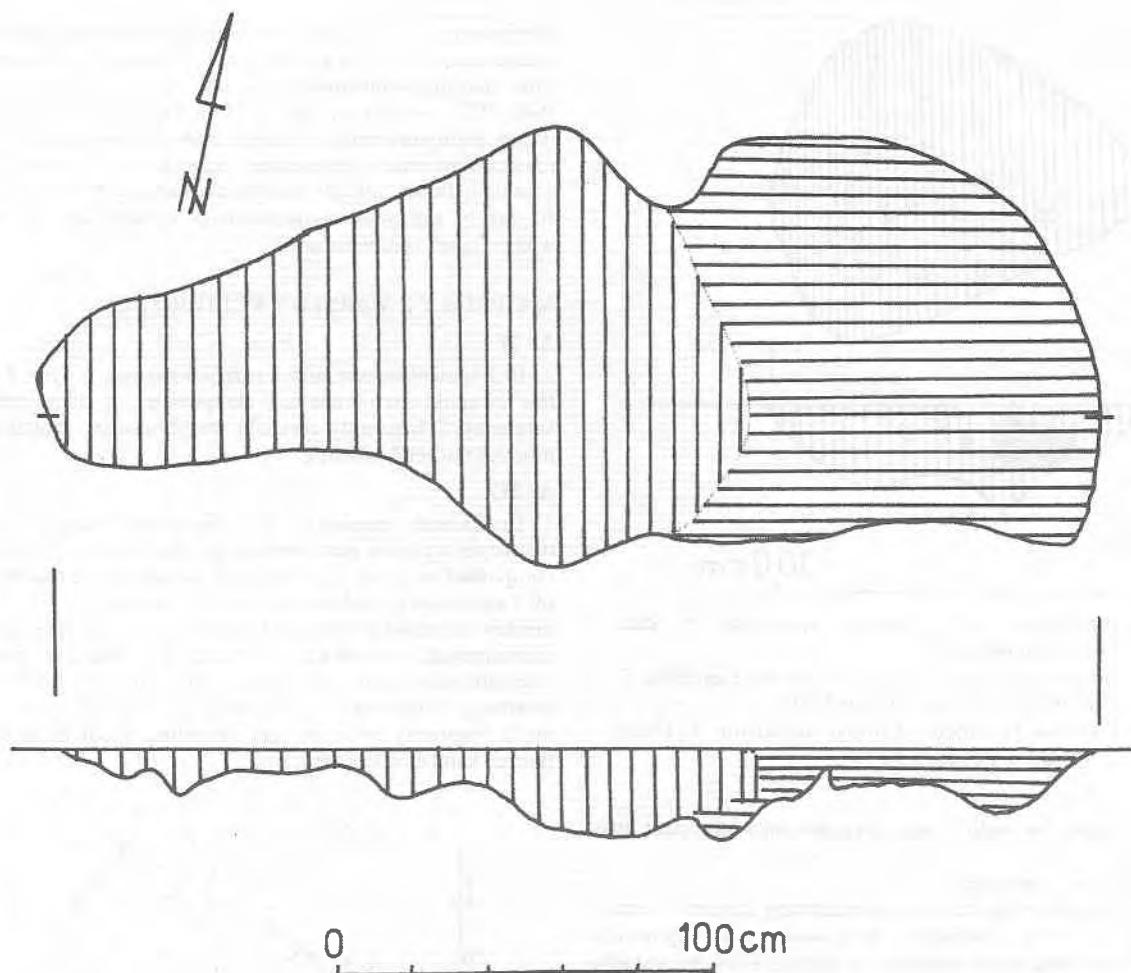
Dół posłupowy. Średnica 31 cm; głębokość 10 cm. Brak materiału zabytkowego.

Ryc. 6. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Rzut i profil obiektu nr 8

Abb. 6. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Plan und Schnitt des Objekts Nr 8

Рис. 6. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. План и профиль объекта № 8

Ryc. 7. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Rzut i profil obiektu nr 9
 Abb. 7. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Plan und Schnitt des Objekts Nr 9
 Рис. 7. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. План и профиль объекта № 9

Obiekt 58

Nieregularna, zbliżona do owalu, ciemna plama. Profil nieckowaty. Wymiary: 140×90 cm; głębokość 40–50 cm. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 59

Nieregularna jama o dość ciemnym wypełnisku (pierwotnie owal?) z jaśniejszym przebarwieniem wewnątrz. Profil nieregularny. W wypełnisku drobne węgle drzewne. Wymiary: 270×60 cm; głębokość 36 cm (ryc. 17). Inwentarz: 9 fragmentów ceramiki, w tym: 5 fragmentów naczynia garnkowego (?), powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna obmazywana, w domieszce tuczeń kamienny i ceramiczny; bardzo twardy wypał (tabl. I, 11); 2 fragmenty ceramiki szarobrunatnej, szorstkiej z domieszką tuczeń kamienny; fragment ceramiki o gładkich powierzchniach, zewnętrznej czarnej, wewnętrznej brunatnej, w domieszce tuczeń kamienny; fragment ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej, w domieszce tuczeń kamienny.

Obiekt 60

Wydłużony owal o wymiarach 400×100 cm. Wypełnisko było jednolite, szarobrunatne, sięgające do głębokości 40 cm; profil nieckowaty. W części północnej czytelny był dół posłupowy, sięgający do głębokości 90 cm. W przeciwległej części obiektu (ale już poza jego zarysami) stwierdzono drugi słup, sięgający do głębokości 48 cm (ryc. 18). Prawdopodobnie był to obiekt zagłębiony z prostą konstrukcją dachową, wspierającą się na dwóch słupach. Inwentarz: 2 bryłki rudy darniowej oraz 15 fragmentów ceramiki, w tym: fragment naczynia misowatego o szorstkich powierzchniach, ja-

snobrunatnych, z domieszką tuczeń kamienny (tabl. I, 7); 3 fragmenty ceramiki czernionej, gładkiej, w domieszce tuczeń kamienny; 11 fragmentów ceramiki szarobrunatnej, z domieszką tuczeń kamienny i ceramiczny (6 o powierzchniach zewnętrznych chropowatych, 3 szorstkich i 2 gładkich); 2 fragmenty ceramiki o powierzchniach zewnętrznych brunatnych szorstkich, wewnętrznych czarnych, w domieszce tuczeń kamienny.

Obiekt 61

Kolista jama o średnicy 70 cm i głębokości 50 cm. Profil nieckowaty, wypełnisko niejednorodne ze śladami węgla drzewnego (ryc. 19). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 62

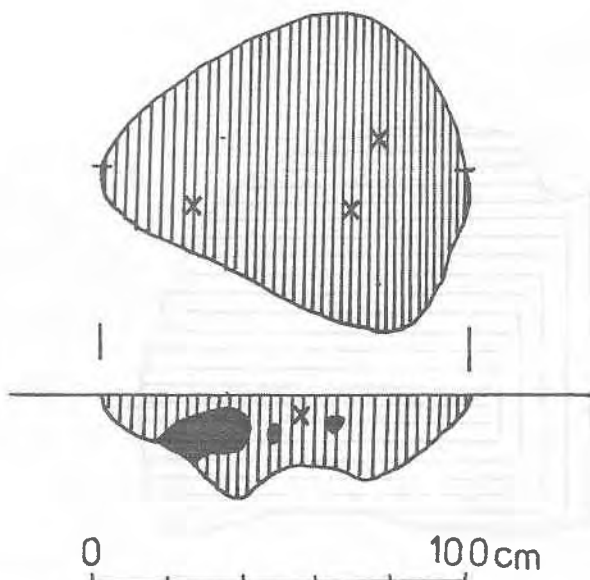
Zbliżona do owalu jama o jednorodnym wypełnisku. Profil regularny, nieckowaty. Wymiary 160×70 cm; głębokość do 20 cm (ryc. 20). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 63

Prawie kolista jama o średnicy 40 cm i głębokości do 30 cm. Wypełnisko jednolite, profil nieckowaty. Brak materiału zabytkowego.

Chata I

Niektóre dolki posłupowe można próbować łączyć w relikty zarysu chat — obiektów naziemnych. Tak np. (ryc. 21) dolki nr 23, 24, 25, 27, 37, 47, 48 i 49 wyznaczają zarys prawie prostokątnej budowli o wymiarach 520×410 cm. „Wewnątrz” tego założenia znajdują się kolejne słupy — nr 28, 29, 30, które mogą odpowiadać konstrukcjom wewnętrznym. Natomiast „na zewnątrz” mamy czytelne inne słupy — 51, 52, 53, 54, 56 i 57, które można uznać za

Ryc. 8. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Rzut i profil obiektu nr 10

Abb. 8. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Plan und Schnitt des Objekts Nr 10

Рис. 8. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. План и профиль объекта № 10

ślady jakiegś „przybudówki”, wejścia-przedśionka lub nawet innego budynku.

Skupisko kamieni i ceramiki

W ów. C—D ara 8G zarejestrowano koncentrację kamieni i ceramiki (ryc. 22). Tworzyły je wyraźne 4 skupiska (nr 1—4), odpowiadające naczyniom oraz liczne kamienie, z których kilka ma wyraźne ślady spracowania. Dotyczy to zwłaszcza kamieni największych (ryc. 23). Obok stwierdzono obiekt nr 10, będący paleniskiem oraz obiekt 11 o niejasnej funkcji. Poza centralną partią omawianego „obiekту” zarejestrowano jeszcze 2 inne skupiska ceramiki (5—6) oraz znaleziono fragment glinianej figurki.

Inwentarz: 1.

1. Kilkanaście kamieni, w tym co najmniej 2 ze śladami starcia płaszczyzn (ryc. 23). 2. Fragment glinianej figurki — nóżka (tabl. III, 5). 3. Fragmenty dużego naczynia wazowatego o cylindrycznej szyjce i dość ostrym załomie brzuśca, na którym widoczny jest plastyczny guzek, powierzchnia zewnętrzna czarna, wewnętrzna brunatna, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica dna 11 cm, brzuśca 36 cm, zachowana wysokość 25,5 cm (tabl. IV, 1 — naczynie ze skupiska nr 1). 4. Fragmenty dużego naczynia garnkowego z dziurkami pod krawędzią i krótkimi ukośnymi listwami plastycznymi w górnej części, powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce duża ilość tłuczenia kamiennego, średnica dna 12,8 cm, wylewu 33,2 cm, wysokość 42,8 cm (tabl. II, 1) oraz fragmenty co najmniej dwóch innych naczyń — gładkościennego o powierzchni zewnętrznej czarnej, wewnętrznej brunatnej oraz chropowatego z dziurkami pod krawędzią i odciskami na krawędzi wylewu, w domieszce duża ilość tłuczenia ceramicznego, powierzchnie szarobrunatne (tabl. I, 10 — naczynie ze skupiska nr 2). 5. Fragmenty naczynia garnkowego o łukowatym profilu, pod krawędzią rząd dziurek, pod nimi krótka, pozioma listwa plastyczna, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica wylewu 25 cm (tabl. IV, 2 — naczynie ze skupiska nr 3). 6. Fragmenty chropowatego garnka o największej wydętości w dolnej części, dno wyodrębnione, pod krawędzią dziurki, w środkowej partii krótka listwa plastyczna, powiwerchnie szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica dna 12 cm, wylewu 14 cm, wysokość 29—30 cm (tabl. IV, 4 — naczynie ze

skupiska nr 4). 7. Dolna część dużego naczynia garnkowego, chropowatego, powierzchnie szarobrunatne, w domieszce duża ilość tłuczenia kamiennego i ceramicznego, średnica dna 28 cm (tabl. IV, 3 — ze skupiska nr 5). 8. Fragmenty różnych naczyń, w tym: chropowatego, dużego naczynia jajowatego, powierzchnie szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny; co najmniej dwóch innych naczyń chropowatych i szorstkich oraz fragmenty naczynia nieokreślonego o czarnych, gładkich powierzchniach (skupisko nr 6).

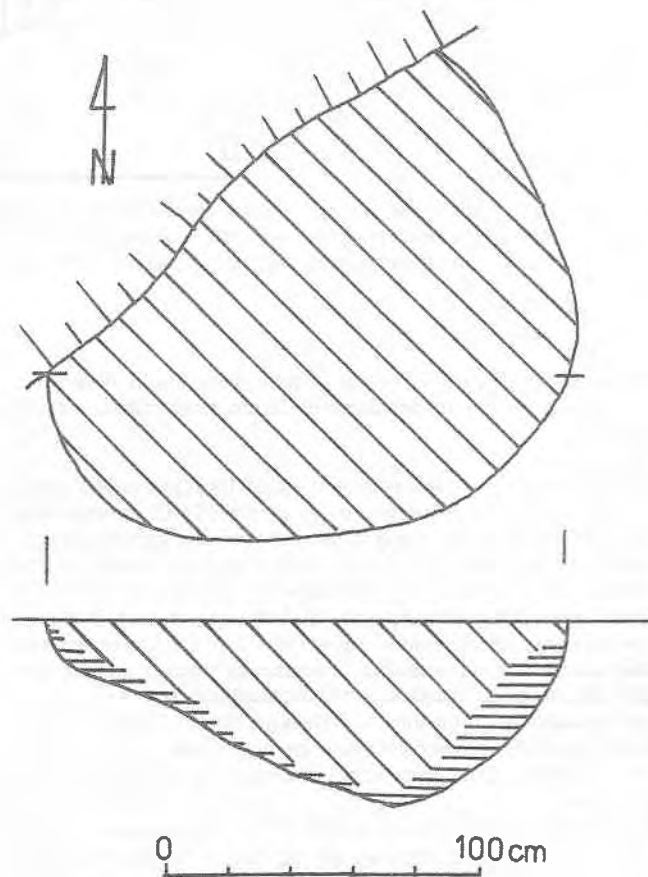
MATERIAŁY Z WARSTWY KULTUROWEJ

Ar 2F

1. 10 fragmentów ceramiki z różnych naczyń, w tym: 8 fragmentów ceramiki szarobrunatnej, chropowatej, w domieszce tłuczeń kamienny; 2 fragmenty ceramiki szarobrunatnej, szorstkiej, w domieszce tłuczeń kamienny.

Ar 2G

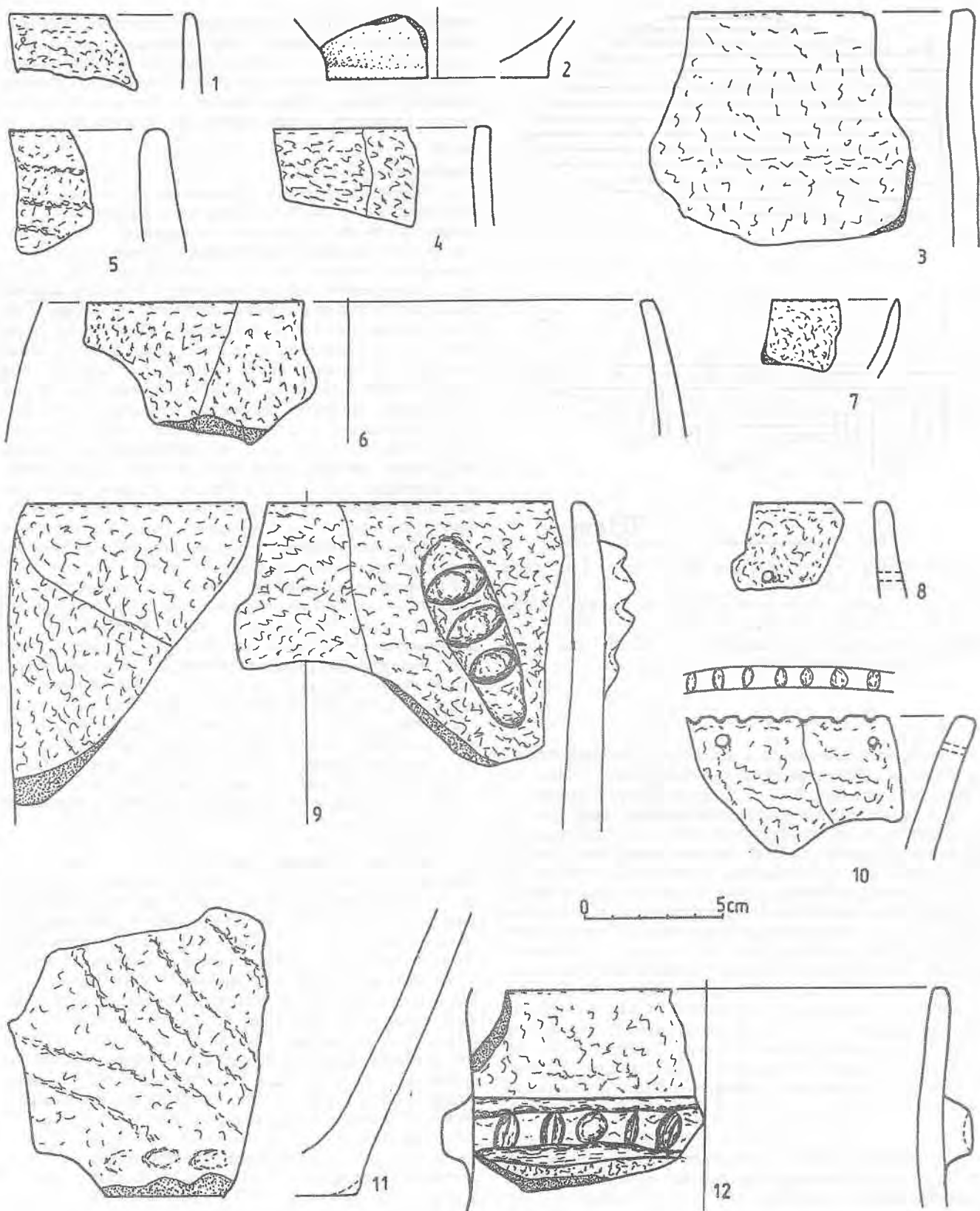
1. Bryłka rudy darniowej. 2. 2 fragmenty naczynia jajowatego o prostym wylewie, powierzchnie jasnobrunatne, zewnętrzna lekko chropowata przez obmazywanie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica wylewu 14 cm (tabl. V, 5). 3. 18 fragmentów ceramiki z różnych naczyń, w tym: 10 fragmentów szarobrunatnych, szorstkich z domieszką tłuczenia kamiennego i ceramicznego; 6 fragmentów szarobrunatnych o powierzchni zewnętrznej chropowatej, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny; 2 fragmenty ceramiki szarobrunatnej, gładkiej, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny.

Ryc. 9. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Rzut i profil obiektu nr 11

Abb. 9. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Plan und Schnitt des Objekts Nr 11

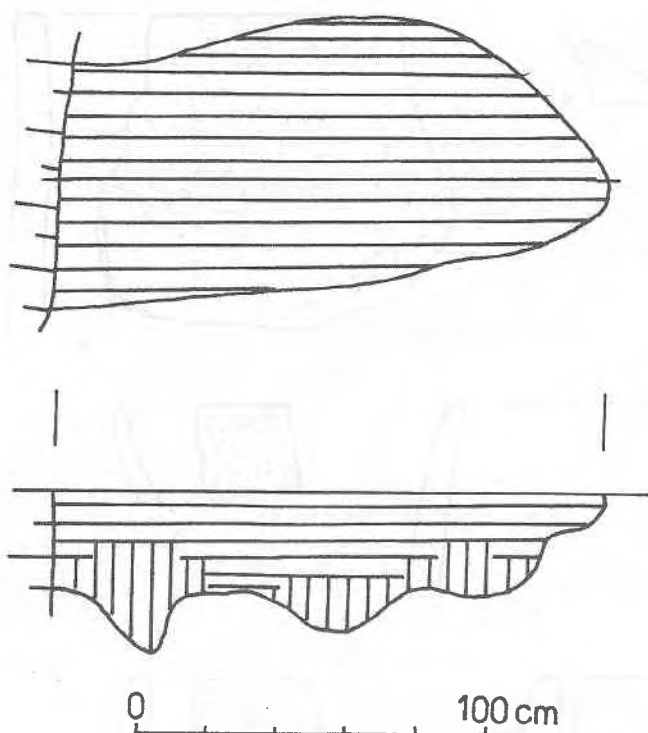
Рис. 9. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. План и профиль объекта № 11

Tabl. I. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Materiał z obiektów: 10 (1), 11 (2-3), 38 (4), 21 (5), 32 (6), 60 (7), 40 (8-9), 59 (11) oraz skupiska - ar 8G (10) i warstwy kulturowej - ar 9G (12)

Taf. I. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Material aus den Objekten: 10 (1), 11 (2-3), 38 (4), 21 (5), 32 (6), 60 (7), 40 (8-9), 59 (11) und Anhäufungen - Ar 8G (10) und aus der Kulturschicht - Ar 9G (12)

Табл. I. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. Материал из объектов: 10 (1), 11 (2-3), 38 (4), 21 (5), 32 (6), 60 (7), 40 (8-9), 59 (11) и из скопления - ар 8G (10) и культурного слоя - ар 9G (12)

Ryc. 10. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Rzut i profil obiektu nr 12

Abb. 10. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Plan und Schnitt des Objekts Nr 12

Рис. 10. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. План и профиль объекта № 12

Ar 3F

1. 4 bryłki rudy darniowej. 2. Fragment naczynia garnkowego, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna obmazywana, w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. V, 7). 3. Fragment naczynia wazowatego o dość ostrym załomie brzuśca, powierzchnie czarne, gładkie, w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. V, 6). 4. Fragment naczynia garnkowego, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, jedynie przy wylewie gładka; w górnej części ornament dołków palcowych, oddzielający gładki wylew od chropowatego brzuśca, w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. V, 8). 5. 86 fragmentów ceramiki z różnych naczyń, w tym: 3 fragmenty ceramiki czernionej, gładkiej, w domieszcze tłuczeń kamienny; 35 fragmentów ceramiki szarobrunatnej, na zewnątrz chropowatej, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny; 41 fragmentów podobnej ceramiki o szorstkich powierzchniach zewnętrznych; 5 fragmentów szarobrunatnych, gładkich, w domieszcze tłuczeń kamienny; 2 fragmenty ceramiki na zewnątrz czarnej, wewnątrz brunatnej, wykonanej z domieszką tłuczni kamiennego i ceramicznego (fragment o powierzchni zewnętrznej gładkiej i fragment o powierzchni szorstkiej).

Ar 3G

1. 5 bryłek rudy darniowej. 2. Fragment naczynia garnkowego, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszcze duża ilość tłuczni kamiennego (tabl. V, 3). 3. Fragment naczynia garnkowego, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna obmazywana, pod krawędzią dziurki, w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. V, 4). 4. Fragment misy z brzegiem zagiętym do wnętrza, powierzchnie szarobrunatne, gładkie, w domieszcze tłuczeń kamienny, bardzo dobry wypał (ceramika bardzo twarda; tabl. V, 9). 72 fragmenty ceramiki z różnych naczyń, w tym: 28 fragmentów ceramiki szarobrunatnej, o powierzchni zewnętrznej chropowatej, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny; 27 fragmentów podobnej

ceramiki o szorstkich powierzchniach; 7 fragmentów szarobrunatnych, gładkich, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny; 5 fragmentów ceramiki na zewnątrz brunatnej, wewnątrz czarnej, w domieszcze tłuczeń kamienny (3 gładkie, 2 szorstkie); 1 fragment ceramiki obustronnie czarnej, gładkiej, w domieszcze tłuczeń kamienny; 2 fragmenty ceramiki nieokreślonej technologicznie.

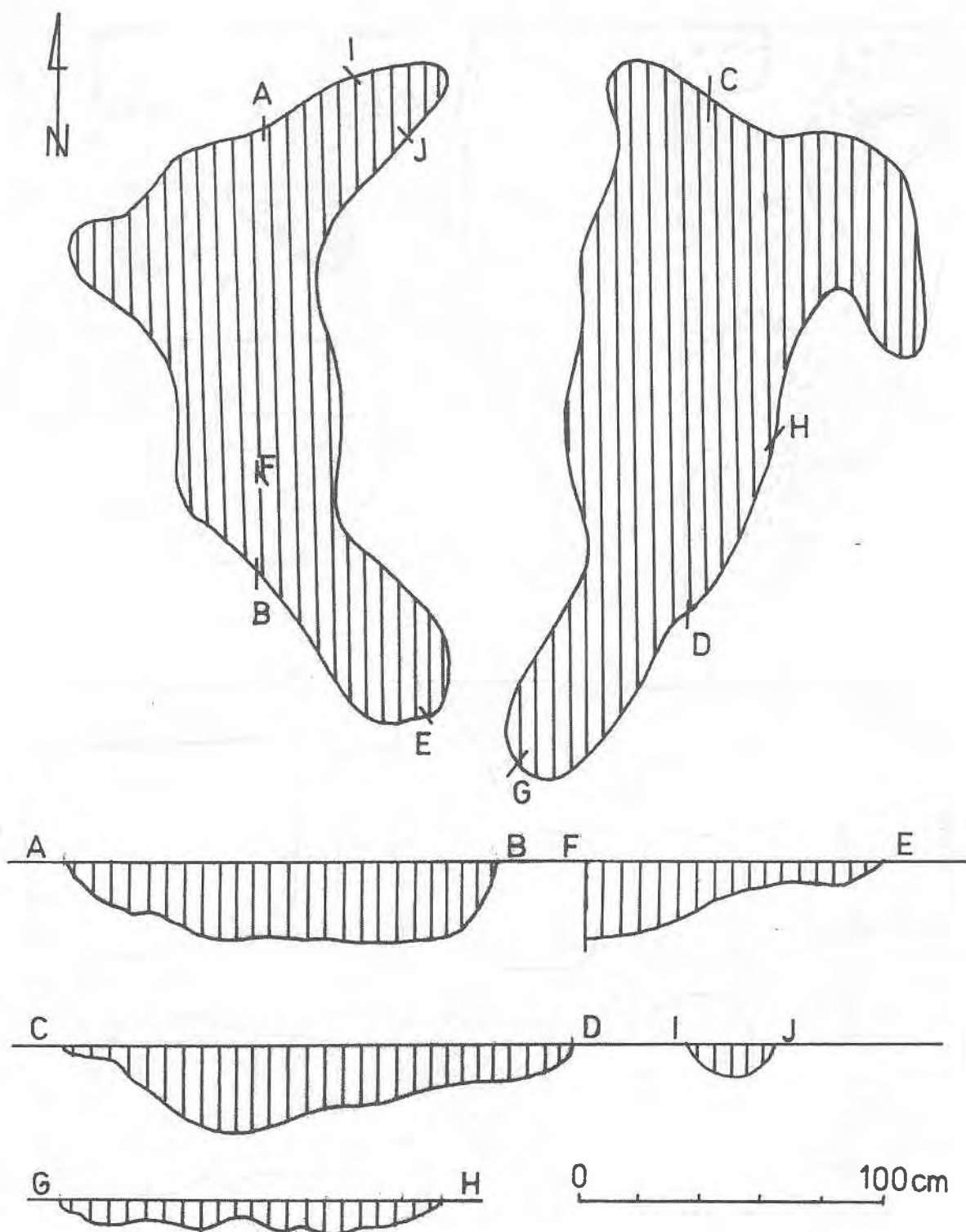
Ar 4F

Materiał ze skupiska;

1. 12 fragmentów z naczynia garnkowego o wyodrębnionym dnie i rozchylonym wylewie, w górnej części pozioma listwa z odciskami palcowymi, powierzchnie jasnobrunatne, zewnętrzna obmazywana, w domieszcze gruby tłuczeń kamienny i dużo tłuczni ceramicznego, średnica dna 14 cm, wylewu około 31 cm (tabl. IV, 6). 2. 14 fragmentów naczynia garnkowego, z guzkiem w górnej części, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica wylewu 26 cm (tabl. IV, 5). 3. 15 fragmentów naczynia garnkowego (?) o lekko łukowatych ściankach i prostym wylewie, pod krawędzią rząd dziurek, a w górnej partii ślad ornamentu palcowego, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszcze duża ilość tłuczni kamiennego i ceramicznego, średnica wylewu 22 cm (tabl. V, 14). 4. Fragment brzegowy naczynia garnkowego, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. V, 15). 5. Fragment brzegowy garnka, powierzchnie brunatne, zewnętrzna szorstka, w domieszcze tłuczeń kamienny i mika (tabl. V, 16). 6. 4 fragmenty naczynia garnkowego, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzne chropowate, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica wylewu 15 cm (tabl. V, 1). 7. 2 fragmenty garnka z guzkiem w górnej partii, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna lekko chropowata, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica wylewu 12 cm (tabl. V, 2). 8. 167 fragmentów ceramiki z różnych naczyń, w tym: 102 fragmenty ceramiki szarobrunatnej, o powierzchni zewnętrznej chropowatej, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny; 42 fragmenty podobnej ceramiki, o powierzchni zewnętrznej szorstkiej; 8 fragmentów ceramiki szarobrunatnej, gładkiej, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny; 2 fragmenty o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej, w domieszcze tłuczeń kamienny; 1 fragment ceramiki gładkościennej, na zewnątrz czarnej, wewnątrz brunatnej, w domieszcze tłuczeń kamienny; 11 drobnych fragmentów o nieokreślonych parametrach technologicznych.

Z warstwy kulturowej:

1. 8 bryłek rudy darniowej. 2. Silnie skorodowany, nieokreślony przedmiot (fragment) żelazny. 3. Fragment rozcieracza kamiennego. 4. Fragment talerza-placka z odciskami plecionki na jednej ze stron, powierzchnie szarobrunatne, w domieszcze dużo tłuczni kamiennego (tabl. V, 11). 5. Fragment stożkowej misy, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszcze tłuczeń kamienny, średnica wylewu 16,5 cm (tabl. V, 12). 6. Fragment cienkościennej, płytkiej misy, powierzchnie brunatne, gładkie, w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. V, 13). 7. Fragment naczynia wazowatego (?) z pseudouszkiem, nie do końca pionowo przekłutym, powierzchnie brunatne, gładkie, w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. V, 17). 8. Fragment górnej części naczynia wazowatego o cylindrycznej szyjce, powierzchnie jasnobrunatne, gładkie, w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. V, 18). 9. Fragment górnej części naczynia garnkowego z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszcze tłuczeń kamienny (tabl. V, 19). 10. 243 fragmenty ceramiki z różnych naczyń, w tym: 107 fragmentów szarobrunatnych, o powierzchniach zewnętrznych chropowatych, w domieszcze tłuczeń kamienny i ceramiczny; 116 fragmentów podobnej ceramiki o powierzchniach zewnętrznych szorstkich; 13 fragmentów brunatnych i szarobrunatnych, gładkich z domieszką tłuczni kamiennego, rzadziej ceramicznego; 1 fragment ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej, w domieszcze tłuczeń kamienny; 6 fragmentów o nieokreślonej technologii.

Ryc. 11. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Rzut i profil obiektu nr 14

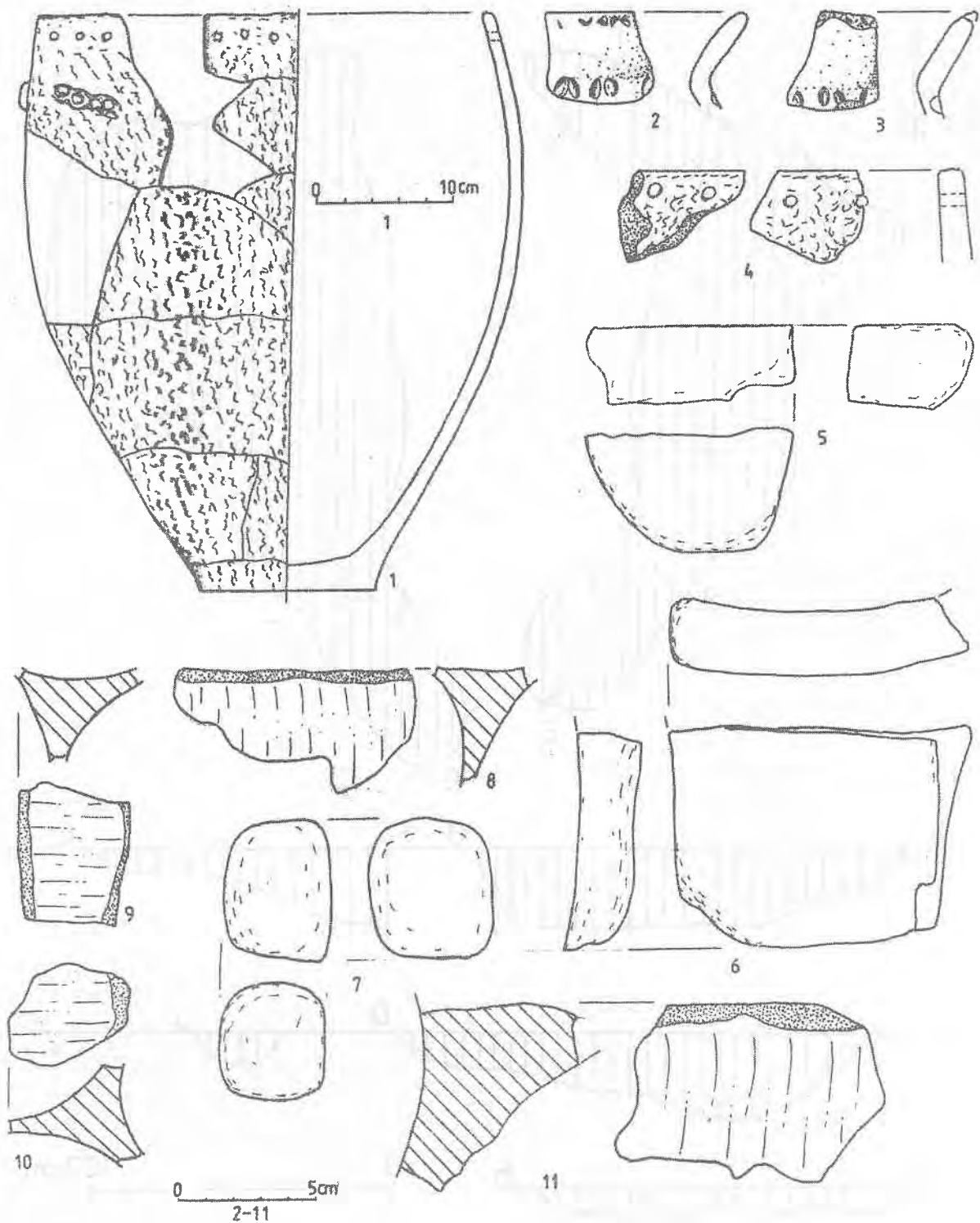
Abb. 11. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Plan und Schnitt des Objekts Nr 14

Рис. 11. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. План и профиль объекта № 14

Ar 4G

1. Bryłka rudy darniowej. 2. Fragment misy stożkowej, powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna czarna, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VI, 1). 3. Fragment brzegowy grubościennego naczynia garnkowego z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VI, 2). 4. Frag-

ment garnka z wyodrębnioną krawędzią, powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata przez obmazywanie, w domieszce dużo tłucznia kamiennego, średnica wylewu 11 cm (tabl. VI, 3). 5. Przydenna część naczynia garnkowego, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica dna 11 cm (tabl. VI, 4). 6. Fragment brzegowej części naczynia garnkowego o prostych ściankach, powierzchnie

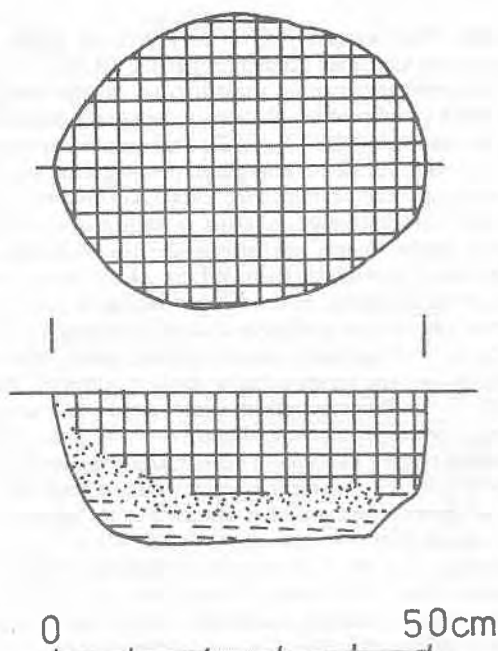
Tabl. II. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Materiały z obiektów: 16 (11), 34 (8-9), skupiska w arze 8G (1, 4) oraz warstwy kulturowej - ar 9G (2-3), 8G (5)

Taf. II. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Materialien aus den Objekten: 16 (11), 34 (8-9), Anhäufung im Ar 8G (1, 4) und aus der Kulturschicht - Ar 9G (2-3), 8G (5)

Табл. II. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. Материалы из объектов: 16 (11), 34 (8-9), скопления в аре 8G (1, 4) и из культурного слоя - ар 9G (2-3), 8G (5)

brunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica wylewu 10 cm (tabl. VI, 5). 7. Fragment brzegowej partii naczynia garnkowatego, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, przy wylewie gładka, w domieszce

tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VI, 6). 8. Fragment małej, stożkowej miseczki o gładkich powierzchniach, zewnętrznej szarobrunatnej, wewnętrznej czarnej, w domieszce tłuczeń kamienny, średnica wylewu 9 cm (tabl. VI, 7). 9. 346 fragmentów ceramiki

Ryc. 12. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Rzut i profil obiektu nr 16
 Abb. 12. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Plan und Schnitt des Objekts Nr 16
 Рис. 12. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. План и профиль объекта № 16

z różnych naczyń, w tym: 305 fragmentów ceramiki szarobrunatnej, wykonanej z domieszką tłuczni kamiennego lub kamiennego i ceramicznego (11 fragmentów gładkościennych, 172 fragmenty o powierzchni zewnętrznej szorstkiej i 122 fragmenty o powierzchni zewnętrznej chropowatej); 13 fragmentów ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, wykonanej z domieszką tłuczni kamiennego i ceramicznego (6 gładkościennych i 7 o powierzchni zewnętrznej chropowatej); 4 fragmenty ceramiki czernionej, gładkiej, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny; 1 fragment ceramiki gładkościennych, na zewnątrz czarnej, wewnątrz brunatnej; 23 fragmenty nieokreślone technologicznie.

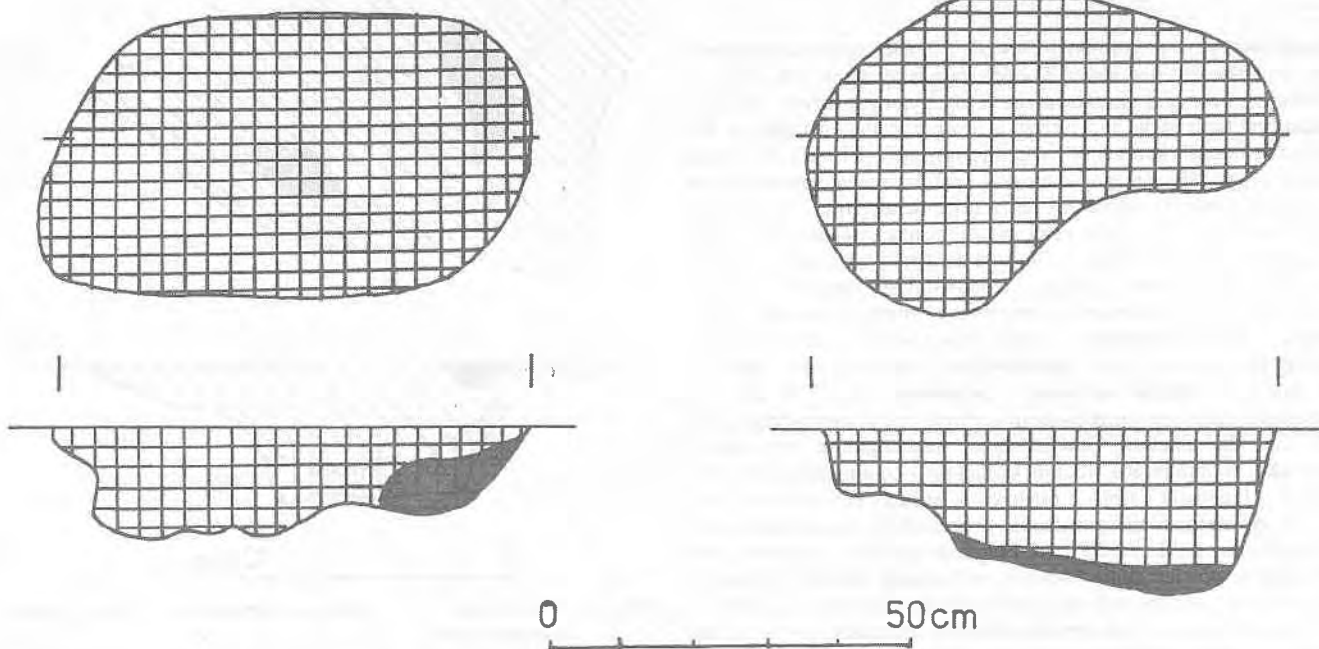
nych i 7 o powierzchni zewnętrznej chropowatej); 4 fragmenty ceramiki czernionej, gładkiej, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny; 1 fragment ceramiki gładkościennych, na zewnątrz czarnej, wewnątrz brunatnej; 23 fragmenty nieokreślone technologicznie.

Ar 5F

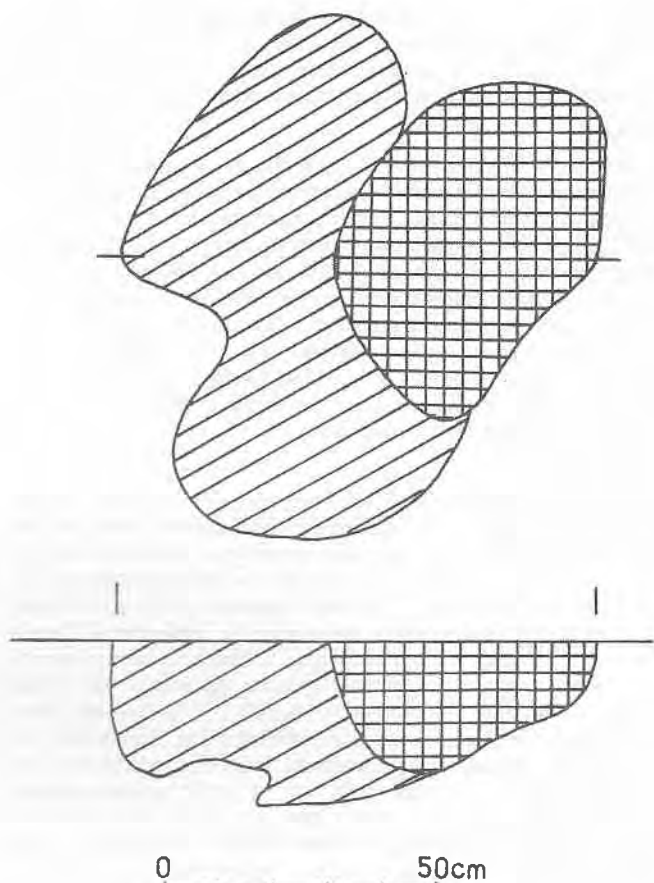
1. Brzegowy fragment naczynia garnkowego o prostym wylewie, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica wylewu 12 cm (tabl. VI, 8). 2. 102 fragmenty ceramiki z różnych naczyń, w tym: 83 fragmenty ceramiki szarobrunatnej, wykonanej z domieszką tłuczni kamiennego i ceramicznego (36 o powierzchni zewnętrznej chropowatej, 36 o powierzchni szorstkiej i 11 gładkościennych); 3 fragmenty o powierzchni zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, gładkościennych, w domieszce tłuczeń kamienny; 3 fragmenty ceramiki czernionej, gładkiej, w domieszce tłuczeń kamienny; 12 ceramiki nieokreślonej technologicznie.

Ar 5G

1. 20 bryłek rudy darniowej. 2. Fragment silnie skorodowanego, nieokreślonego przedmiotu żelaznego. 3. Fragment brzegowy naczynia wazowatego (?) z odciskami palcowymi na krawędzi wylewu, powierzchnie szarobrunatne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. VI, 9). 4. Fragment brzegowy garnka z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny. 5. Fragment cienkościennych misy stożkowatej, powierzchnie brunatne, gładkie, w domieszce duża ilość tłuczni ceramicznego (tabl. VI, 11). 6. Fragment brzegowy naczynia garnkowego z wyodrębnioną krawędzią, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VI, 12). 7. Fragment brzegowy naczynia lekko chropowatego, powierzchnie brunatne, na krawędzi nacięcia, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VI, 13). 8. Fragment naczynia wazowatego z ornamentem krótkich kreseczek poniżej załomu szyjki, powierzchnie gładkie, zewnętrzna czarna, wewnętrzna brunatna, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VI, 14). 9. Fragment naczynia garnkowego o rozchylonym wylewie, pod krawędzią dziurki, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VI, 15). 10. Fragment brzegowy naczynia

Ryc. 13. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Rzut i profil obiektu nr 32 i 33
 Abb. 13. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Plan und Schnitt des Objekts Nr 32 und 33
 Рис. 13. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. План и профиль объекта № 32, 33

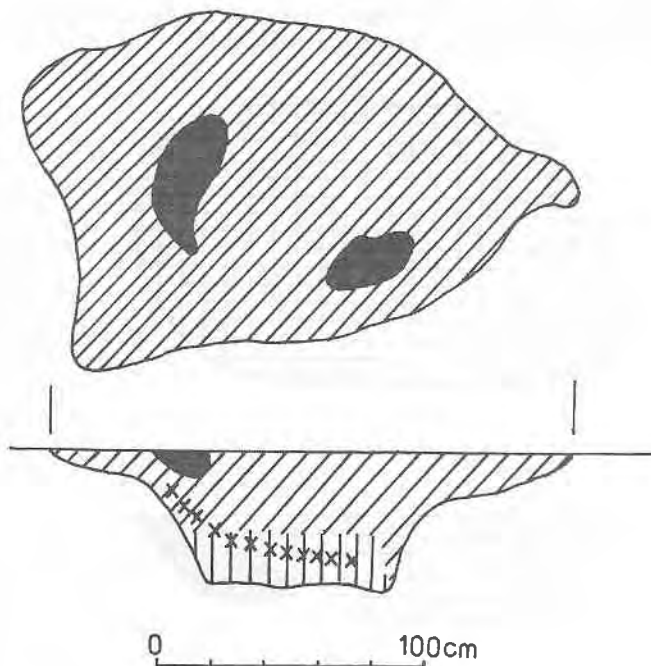
Ryc. 14. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Rzut i profil obiektu nr 34

Abb. 14. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Plan und Schnitt des Objekts Nr 34

Рис. 14. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. План и профиль объекта № 34

garnkowatego o pogrubionej krawędzi, powierzchnie szarobrunatne, szorstkie, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. VI, 16). 11. Fragment naczynia garnkowatego o rozchylonym brzegu i dziurkami pod krawędzią, powierzchnia szarobrunatna, szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VI, 17). 12. Fragment misy lub dużego czerpaka profilowanego, powierzchnie czarne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. VI, 18). 13. Fragment misy (?) stożkowej, powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VI, 19). 14. Fragment garnka o rozchylonym brzegu z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie brunatne, zewnętrzna szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VI, 20). 15. Fragment stożkowej misy, powierzchnie szarobrunatne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VI, 21). 16. Fragment naczynia garnkowatego o górnej części nieznacznie skierowanej do wnętrza, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VI, 22). 17. Fragment garnka o prostych ściankach, powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VI, 23). 18. Fragment garnka z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie brunatne, zewnętrzna lekko chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VI, 24). 19. Fragment brzegowy naczynia o prostych ściankach, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna szorstka, jedynie przy wylewie gładka, w domieszce tłuczeń ceramiczny (tabl. VII, 1). 20. Fragment brzegowy garnka z dziurkami pod krawędzią i plastyczną listwą poziomą, zdobioną odciskami palcowymi, powierzchnie szarobrunatne,

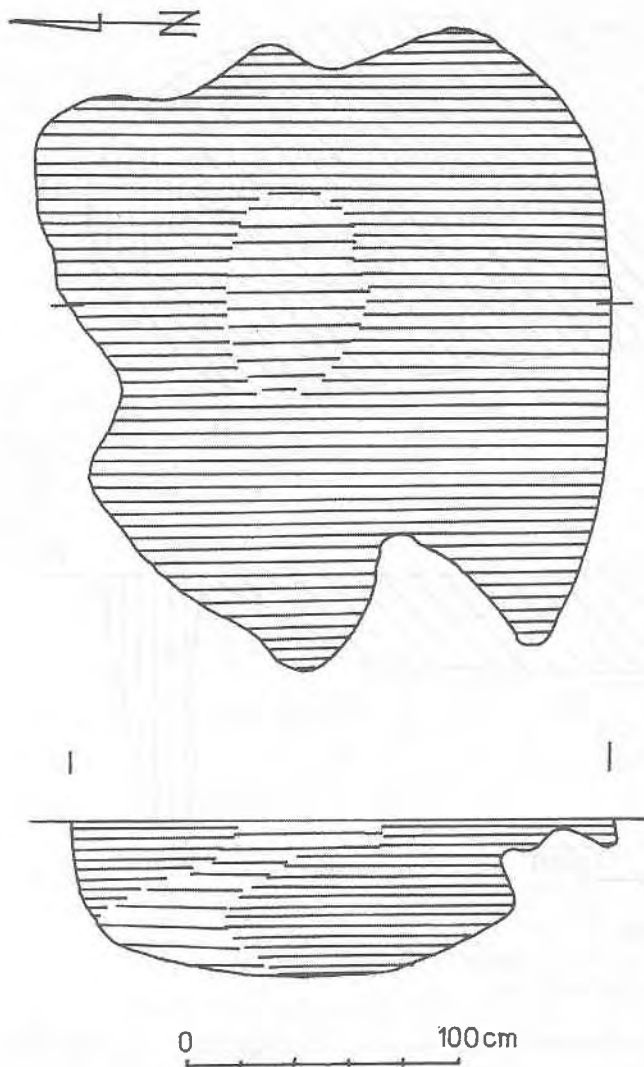
zewnętrzna chropowata, jedynie przy wylewie gładka, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VII, 2). 21. Fragment misy z brzegiem zagiętym do wewnątrz, na załamie mały guzek, powierzchnie szarobrunatne, gładkie, w domieszce dużo drobnego tłuczka kamiennego (tabl. VII, 3). 22. Fragment naczynia z pogrubioną i zdobioną odciskami krawędzią, powierzchnie szarobrunatne, lekko chropowate, w domieszce tłuczeń ceramiczny (tabl. VII, 4). 23. Fragment brzegowy naczynia o prostych ściankach, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VII, 5). 24. Fragment brzegowy naczynia z rozchylonym wylewem, powierzchnie jasnobrunatne, zewnętrzna szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VII, 6). 25. Fragment brzegowy garnka, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. VII, 7). 26. Fragment górnej części garnka z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica wylewu 17 cm (tabl. VII, 8). 27. Fragment brzegowy misy z prostym, podkreślonym wylewem, powierzchnie szarobrunatne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VII, 9). 28. Fragment grubościennej misy stożkowej, powierzchnie brunatne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VII, 10). 29. Fragment garnka o prostych ściankach, zdobionego w górnej części rzędem dołków palcowych, powierzchnie szarobrunatne, chropowate, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. VII, 11). 30. Fragment małej miseczki stożkowej (lub czerpaka), powierzchnie szaroczarne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica wylewu 7 cm (tabl. VII, 12). 31. Fragment dużej misy półkulistej z górną częścią łagodnie zagiętą do środka, powierzchnie szarobrunatne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica wylewu 24 cm (tabl. VII, 13). 32. Fragment brzegowy naczynia garnkowatego, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata przez obmazywanie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VII, 14). 33. 1161 fragmentów ceramiki z różnych naczyń, w tym: 6 fragmentów gładkościennych, o powierzchni zewnętrznej czarnej, wewnętrznej brunatnej,

Ryc. 15. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Rzut i profil obiektu nr 39

Abb. 15. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Plan und Schnitt des Objekts Nr 39

Рис. 15. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. План и профиль объекта № 39

Ryc. 16. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Rzut i profil obiektu nr 50

Abb. 16. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Plan und Schnitt des Objekts Nr 50

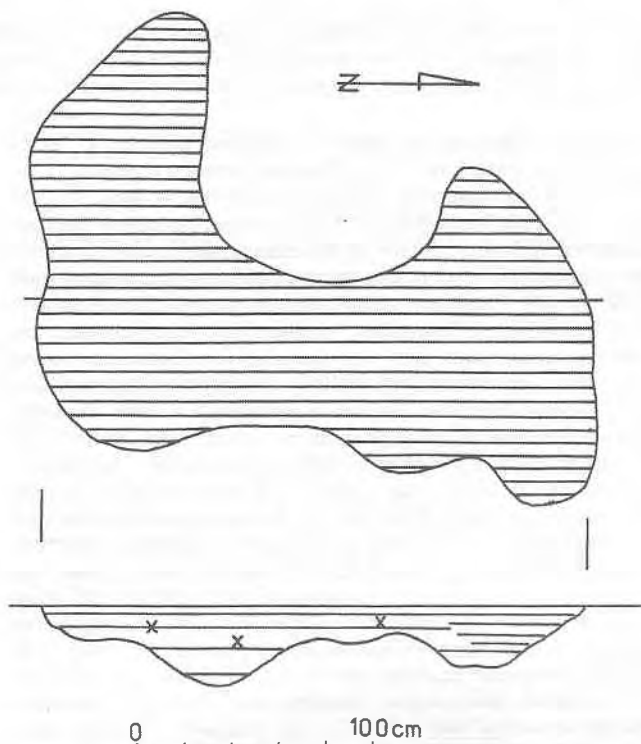
Рис. 16. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. План и профиль объекта № 50

32 fragmenty ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej (15 o powierzchni zewnętrznej gładkiej, 16 szorstkiej i 1 chropowatej), wykonanej z domieszką tucznia kamiennego i ceramicznego; 1055 fragmentów ceramiki szarobrunatnej (140 fragmentów o powierzchni zewnętrznej gładkiej, 457 szorstkiej, 431 chropowatej i 27 fragmentów talerzy-placzków z jednej strony szorstkich lub z odciskami plecionki, z drugiej gładkich), wykonanej z domieszką tucznia kamiennego lub ceramicznego; 27 fragmentów ceramiki obustronnie czarnej, gładkiej, w domieszcze tuczeń kamienny i ceramiczny; 41 fragmentów ceramiki o nieokreślonych parametrach technologicznych.

Ar 6G

1. 12 bryłek rudy. 2. Fragment skorodowanego, nieokreślonego przedmiotu żelaznego. 3. Fragment płaskiego przęsłika glinianego, powierzchnie szarobrunatne, gładkie (tabl. III, 3). 4. Fragment zżużonej ceramiki. 5. Fragment stożkowej misy, powierzchnie szarobrunatne, gładkie, w domieszcze tuczeń ceramiczny (tabl. VII, 15). 6. Fragment misy stożkowej z lekko wyodrębnioną krawędzią, powierzchnie czarne, gładkie, w domieszcze tuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VII, 16). 7. Fragment misy z brzegiem zagiętym

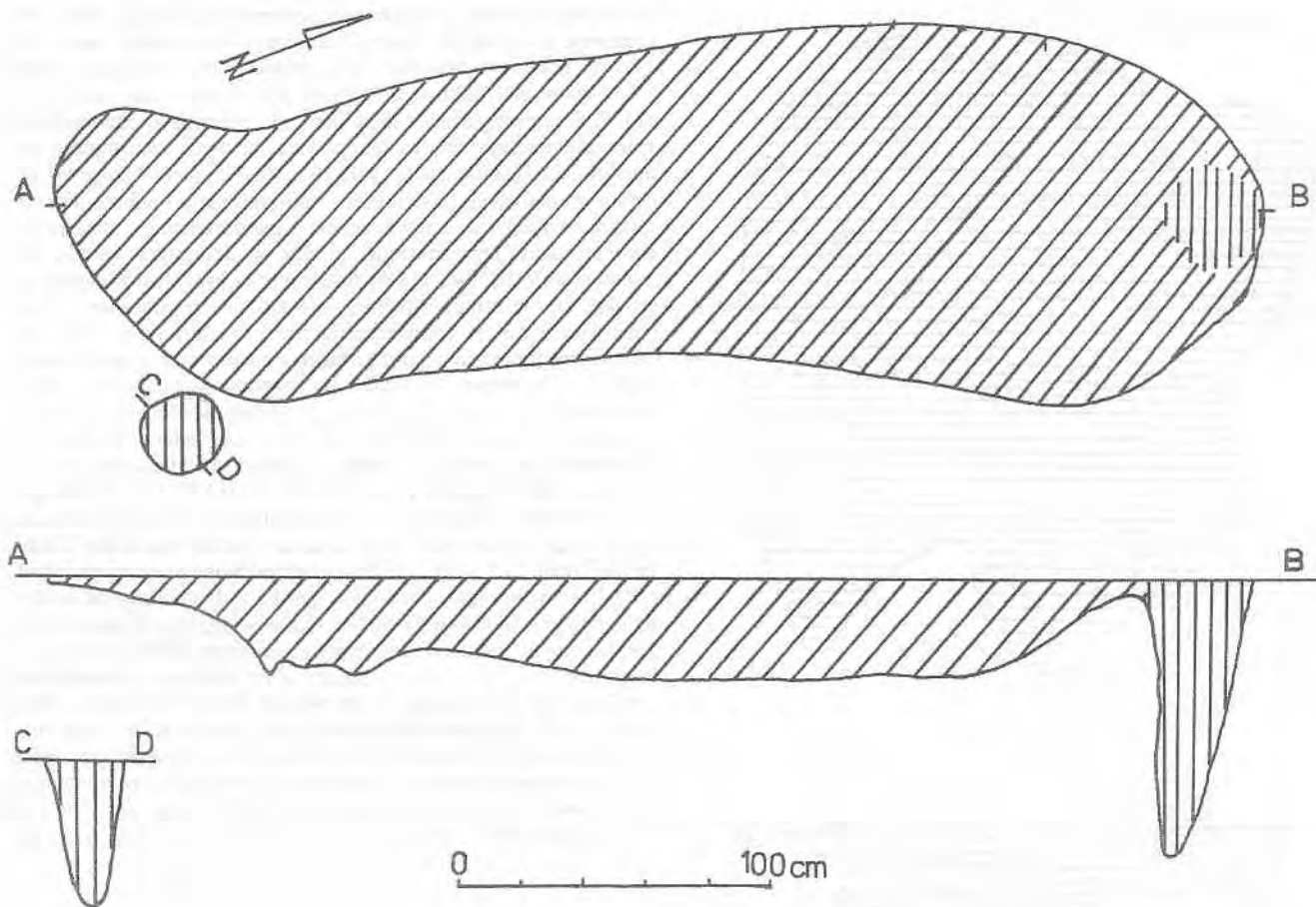
do wnętrza i guzkiem na załomie, powierzchnie czarne, silnie wygładzone, w domieszcze tuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VII, 17). 8. Fragment talerza-placka, powierzchnie brunatne, jedna z odciskami plecionki, w domieszcze tuczeń kamienny (tabl. VII, 18). 9. Fragment garnka z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszcze tuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VII, 19). 10. Fragment brzegowy naczynia garnkowego z dziurkami pod krawędzią i zdobionym odciskami wylewem, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, przy krawędzi gładka, w domieszcze tuczeń kamienny (tabl. VII, 20). 11. Fragment misy z brzegiem zagiętym do środka, powierzchnie gładkie, zewnętrzna szarobrunatna, wewnętrzna czarna, w domieszcze tuczeń kamienny (tabl. VII, 21). 12. Fragment naczynia garnkowego z zachowaną poziomą listwą plastyczną zdobioną odciskami palcowymi, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszcze tuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VII, 22). 13. Fragment talerza-placka, powierzchnie szarobrunatne, jedna z odciskami plecionki, w domieszcze tuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VII, 23). 14. Brzegowy fragment naczynia o szarobrunatnych powierzchniach, zewnętrznej chropowatej, w domieszcze tuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VII, 24). 15. Fragment podobnego naczynia (tabl. VII, 25). 16. Brzegowy fragment garnka z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie szarobrunatne, chropowate, przy wylewie gładkie, w domieszcze tuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VIII, 1). 17. Fragment misy z brzegiem zagiętym do wnętrza, powierzchnie brunatne, bardzo gładkie, w domieszcze tuczeń kamienny (tabl. VIII, 2). 18. Fragment stożkowej misy, powierzchnie szarobrunatne, gładkie, w domieszcze dużo tucznia kamiennego (tabl. VIII, 3). 19. Fragment garnka z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszcze dużo tucznia ceramicznego (tabl. VIII, 4). 20. Fragment stożkowej misy, po-

Ryc. 17. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Rzut i profil obiektu nr 59

Abb. 17. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Plan und Schnitt des Objekts Nr 59

Рис. 17. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. План и профиль объекта № 59

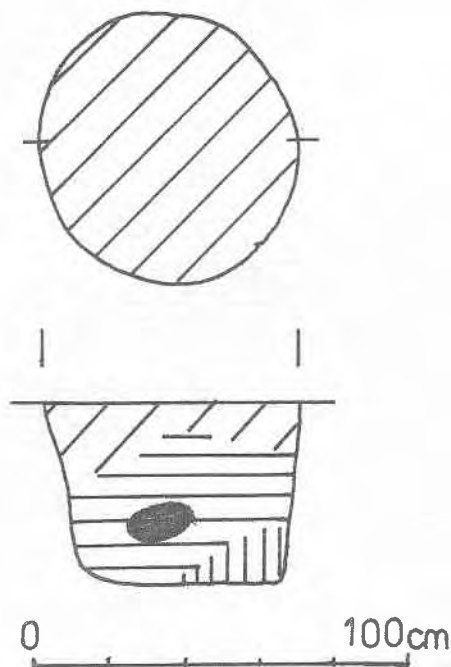
Ryc. 18. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Rzut i profil obiektu nr 60
 Abb. 18. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Plan und Schnitt des Objekts Nr 60
 Рис. 18. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. План и профиль объекта № 60

wierzchnie szarobrunatne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VIII, 5). 21. Fragment brzegowy garnka (?), powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. VIII, 6). 22. Fragment brzegowy naczynia o prostym wylewie, zdobionym odciskami, powierzchnie szarobrunatne, szorstkie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VIII, 7). 23. Fragment grubościennego naczynia garnkowatego z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, przy wylewie gładka, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VIII, 8). 24. Fragment talerza-placka, powierzchnie brunatne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny, widoczny odcisk palcowy w środkowej części (tabl. VIII, 9). 25. Fragment misy o prostym wylewie i łukowatym profilu, powierzchnie szarobrunatne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VIII, 10). 26. Fragment garnka z dziurkami pod krawędzią, nie do końca przekłutymi (od strony wewnętrznej widoczne zgrubienie), powierzchnie szarobrunatne, chropowate, w domieszce dużo tłuczni kamiennego (tabl. VIII, 11). 27. Fragment profilowanej misy lub dużego czerpaka, powierzchnie czarne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VIII, 12). 28. Fragment naczynia wazowatego o nieznacznie rozchylonym wylewie, powierzchnie jasnobrunatne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. VIII, 13). 29. Brzegowy fragment naczynia, powierzchnie gładkie, zewnętrzna czarna, wewnętrzna brunatna, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. VIII, 13). 29. 2 fragmenty dużej misy stożkowej, powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna czarna, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VIII, 15). 30. 1210 fragmentów różnorodnej ceramiki, w tym: 11 fragmentów ceramiki o powierzchni zewnętrznej czarnej, wewnętrznej brunatnej (9 gładkościennych i 2 szorstkie),

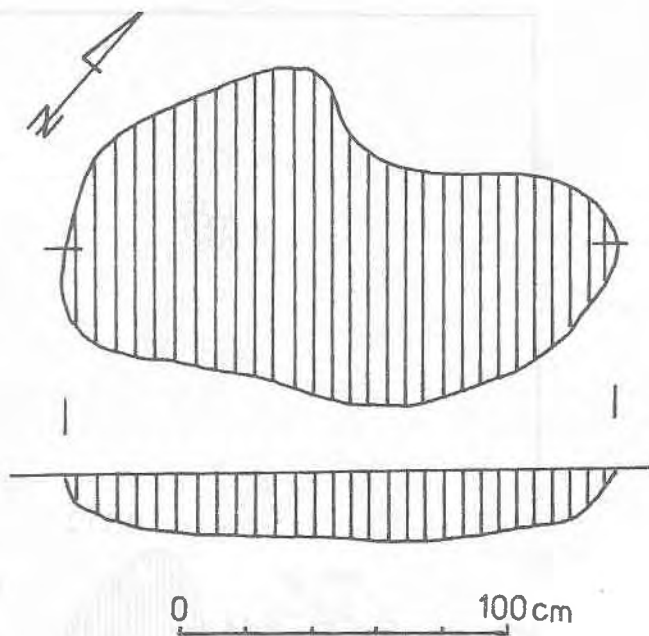
w domieszce tłuczeń kamienny; 35 fragmentów ceramiki o powierzchni zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej (23 powierzchnia zewnętrzna gładka, 6 szorstka i 6 chropowata); 1079 fragmentów szarobrunatnych, wykonanych z domieszką tłuczni kamiennego, ceramicznego lub kamiennego i ceramicznego (162 o powierzchni zewnętrznej gładkiej, 469 szorstkiej, 412 chropowatej i 36 fragmentów talerzy-placków, których jedna powierzchnia jest szorstka lub z odciskami plecionki, a druga gładka); 28 fragmentów ceramiki obustronnie czarnej, gładkiej, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny; 57 fragmentów o nieokreślonych parametrach technologicznych.

Ar 7G

1. 2 bryłki rudy. 2. Kamienny rozcieracz z wyraźnymi śladami zużycia (tabl. II, 7) oraz fragmenty dwóch innych, podobnych przedmiotów. 3. Fragment brzegu naczynia toczzonego na kole, krawędź wyraźnie pogrubiona i wywinięta na zewnątrz, pod nią delikatna listwa, powierzchnie gładkie szarobrunatne, średnica wylewu 17 cm (ryc. 24) 4. Fragment naczynia miniaturowego (czerpaka ?), powierzchnie szarobrunatne, gładkie, średnica wylewu 6 cm (tabl. III, 8). 5. Fragment brzegowy naczynia grubościennego (garnka) z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie szarobrunatne, chropowate, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VIII, 16). 6. Fragment miseczki lub profilowanego czerpaka, powierzchnie szarobrunatne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny, średnica wylewu 12 cm (tabl. VIII, 17). 7. Fragment brzegowy naczynia grubościennego, pod krawędzią rząd dziurek nie do końca przekłutych, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VIII, 18). 8. Fragment podobnego naczynia z dziurkami przekłutymi (tabl. VIII,

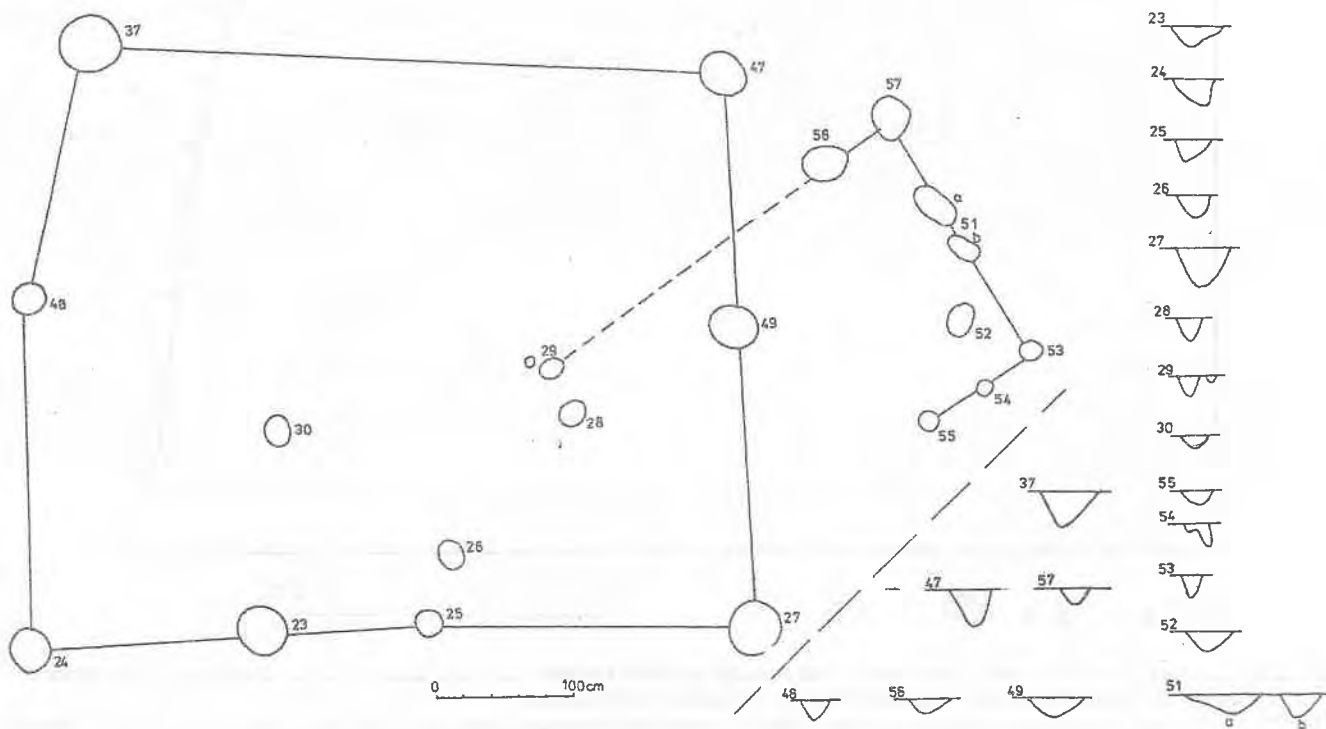
Ryc. 19. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Rzut i profil obiektu nr 61
 Abb. 19. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Plan und Schnitt des Objekts Nr 61
 Рис. 19. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. План и профиль объекта № 61

Ryc. 20. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Rzut i profil obiektu nr 62
 Abb. 20. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Plan und Schnitt des Objekts Nr 62
 Рис. 20. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. План и профиль объекта № 62

19). 9. Fragment dna, powierzchnie szorstkie, w domieszce dużo tłucznia kamiennego (tabl. VIII, 20). 10. Fragment talerza-płacka, powierzchnie brunatne, jedna z odciskami plecionki, druga gładka, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. VIII, 21). 11. Fragment tale-

rza-płacka z odciskami paznokciowymi, powierzchnie brunatne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VIII, 22). 12. Fragment garnka z listwą plastyczną, zdobioną odciskami palcowymi, powierzchnie szarobrunatne, chropowate, w domiesz-

Ryc. 21. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Rzuty i profile dołków słupowych tworzących zarys chaty
 Abb. 21. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Pläne und Schnitte der Pfostenrunden, die den Umriß der Hütte bilden
 Рис. 21. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. Планы и профили столбовых ямок, tworzących очертания жилища

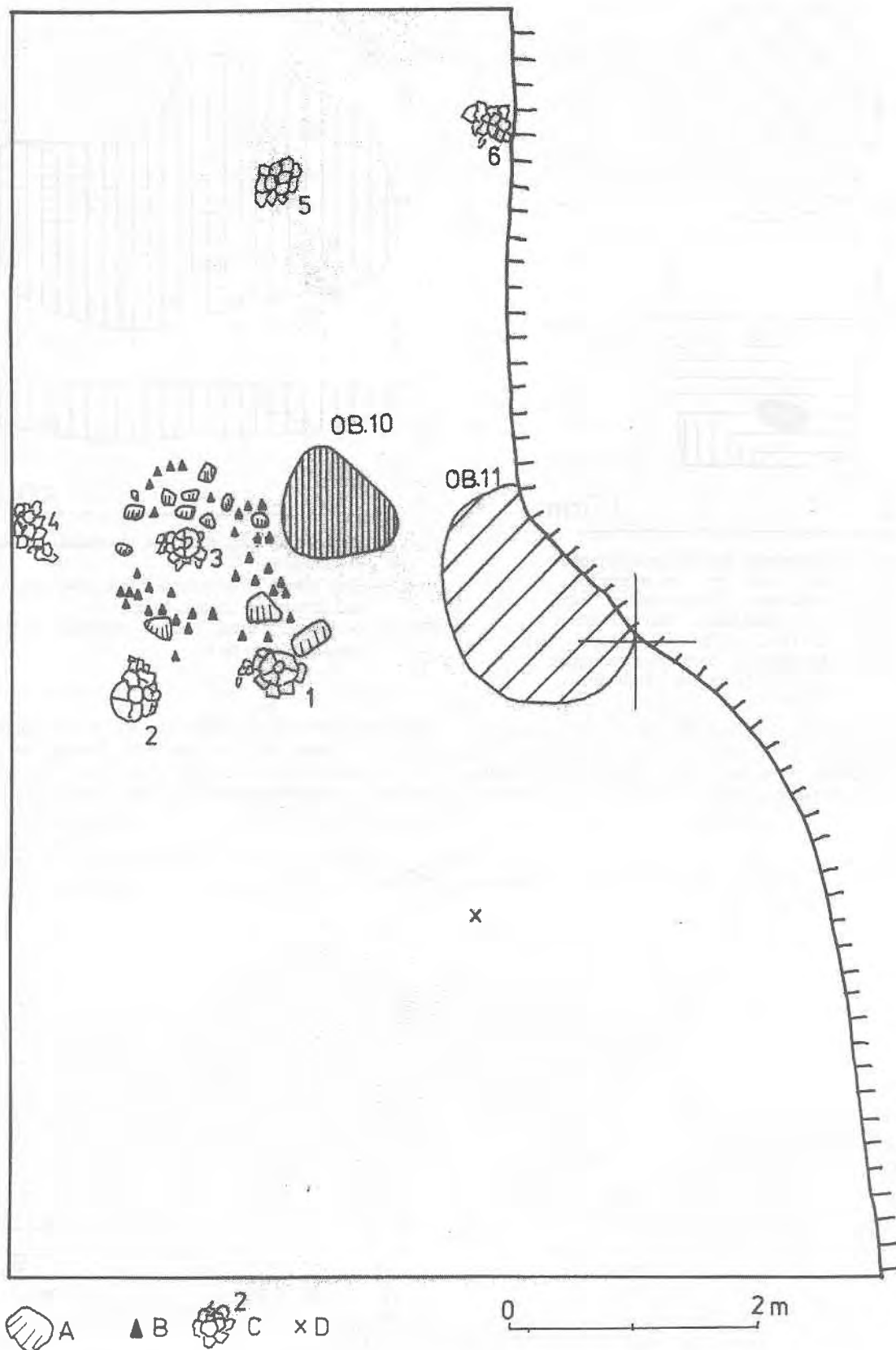
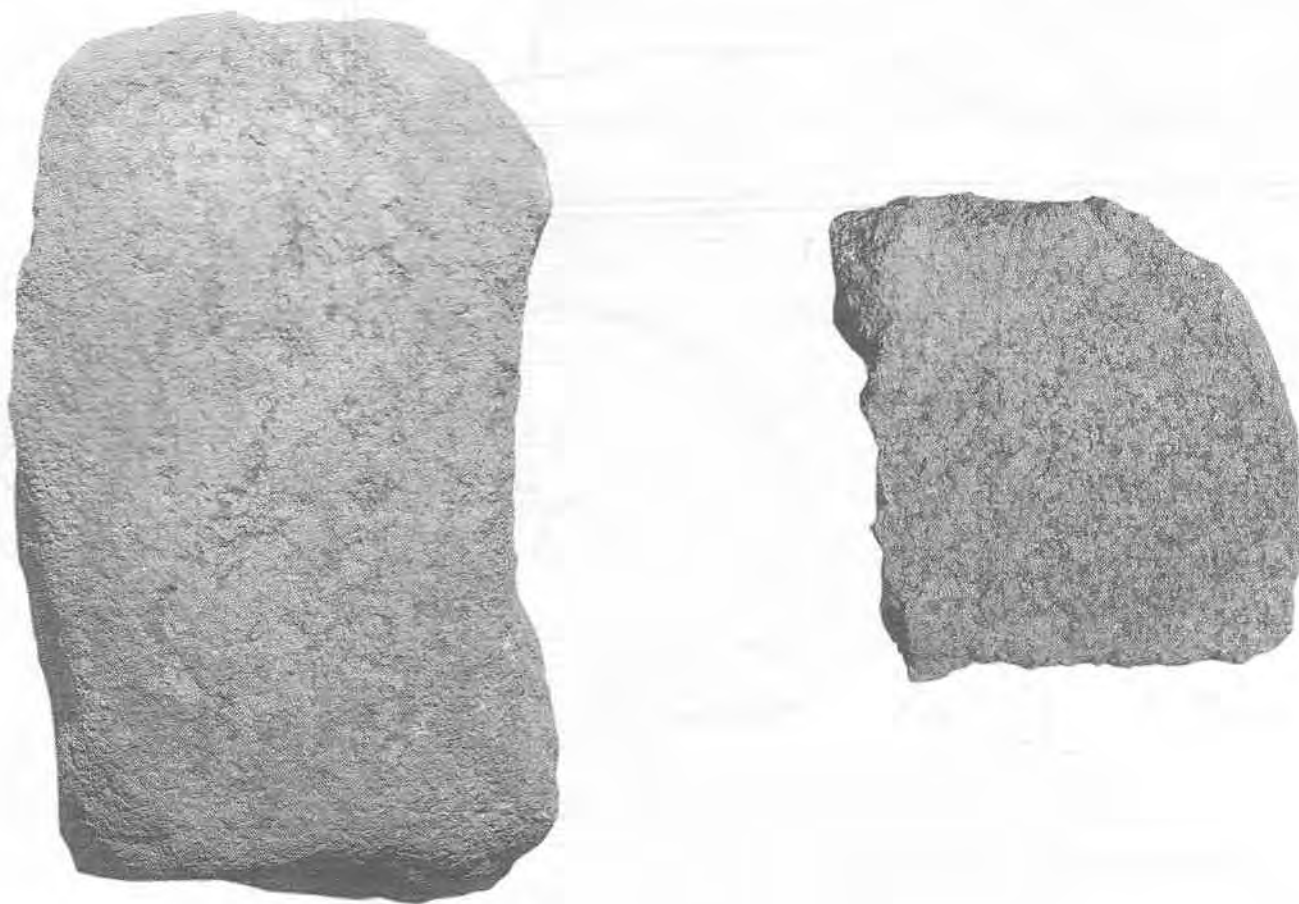

Рис. 22. Бялобжеги, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Rzut poziomy skupiska kamieni i ceramiki na arze 8G: A – kamienie, B – fragment ceramiki, C – skupiska ceramiki (numerowane), D – fragment figurki glinianej

Abb. 22. Białobrzeги, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Grundriß der Steineanhäufung und der Keramik auf dem Ar 8G: A – Steine, B – Keramikfragmente, C – Keramikanhäufung (numeriert), D – Fragment einer Tonfigur

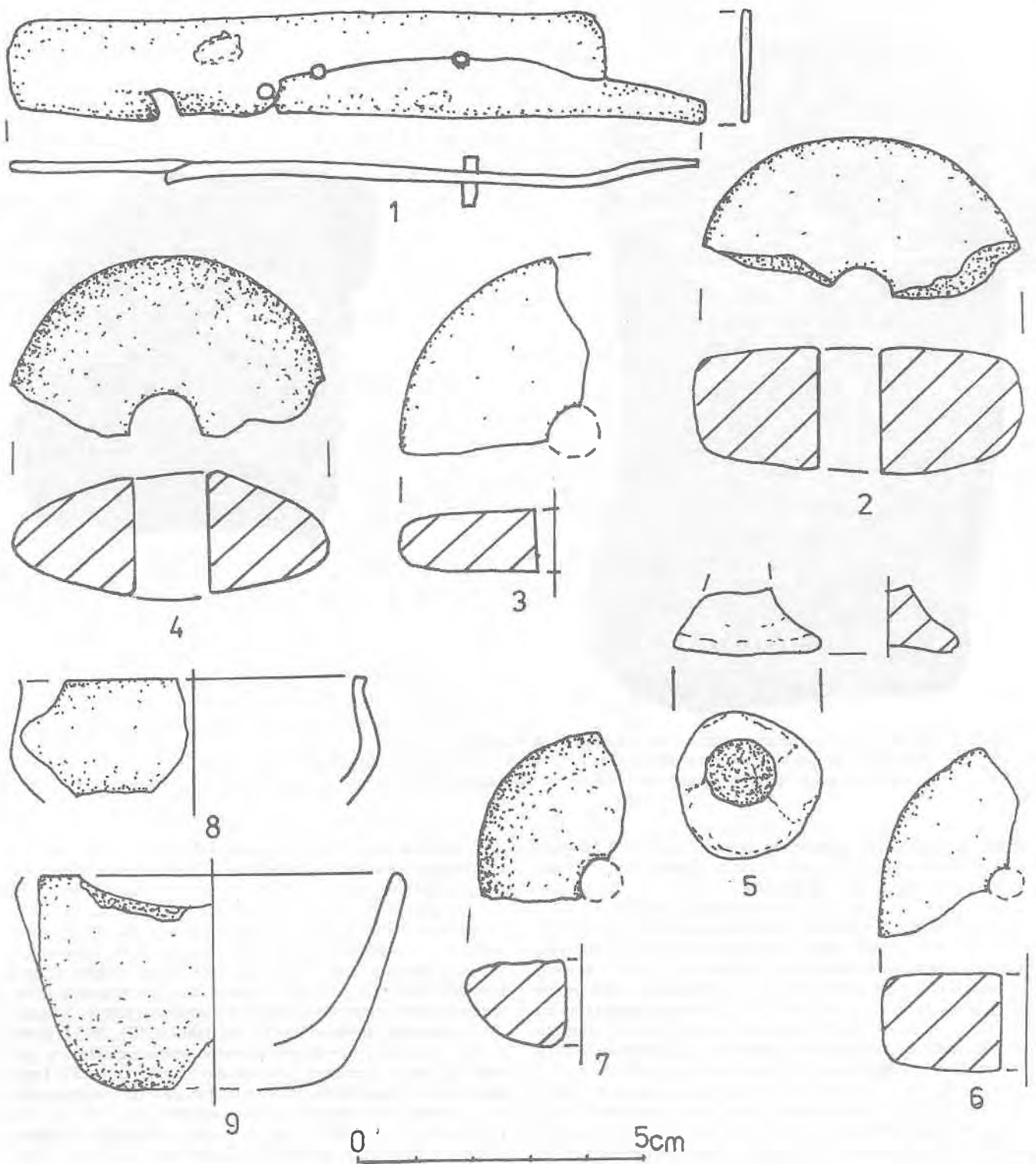
Рис. 22. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. План скопления камней и керамики на арсе 8G: A – камни, B – фрагмент керамики, C – скопление керамики (пронумерованное), D – фрагмент глиняной фигурки

Ryc. 23. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Kamienie ze skupiska – ar 8G
 Abb. 23. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Steine aus der Anhäufung – Ar 8G
 Рис. 23. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. Камни из скопления – ар 8G

ce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. VIII, 23). 13. Fragment miski o łukowatym profilu, powierzchnie szarobrunatne, gładkie, w domieszce drobny tłuczeń kamienny (tabl. VIII, 24). 14. Dno dużego garnka, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny, średnica dna 17 cm (tabl. VIII, 25). 15. Fragment dna garnka chropowatego obmazywaniem, powierzchnie szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny, średnica dna 10 cm (tabl. VIII, 26). 16. Fragment profilowanej wazy, powierzchnie czarne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny i piasek (tabl. IX, 1). 17. Fragment małego garnka z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie jasnoszare, zewnętrzna szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica wylewu 8 cm (tabl. IX, 2). 18. Fragment naczynia z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. IX, 3). 19. Fragment wazy lub dużego czerpaka z guzkiem i dołkami na załomie, powierzchnie gładkie, zewnętrzna brunatna, wewnętrzna czarna, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. IX, 4). 20. Fragment naczynia garkowatego o prostym brzegu, powierzchnie bruntane, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. IX, 5). 21. Fragment naczynia garkowatego, powierzchnia szarobrunatna, chropowata, przy wylewie gładka, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. IX, 6). 22. Fragment wyodrębnionego dna naczynia garkowatego, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica dna 12 cm. 23. Fragment górnej części naczynia garkowatego, lekko zagiętego do wnętrza, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna szorstka, w domieszce tłuczeń ceramiczny (tabl. IX, 8). 24. Fragment naczynia garkowatego o prostym brze-

gu z dziurkami pod krawędzią, powierzchnia zewnętrzna brunatna chropowata, wewnętrzna czarna gładka, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. IX, 9). 25. Fragment stożkowej miski, powierzchnie szaroczarne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. IX, 10). 26. Fragment dużego naczynia garkowatego z wyodrębnioną krawędzią i plastyczną listwą, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. IX, 11). 27. Fragment dna, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica dna 12 cm (tabl. IX, 12). 28. Fragment stożkowej miski, powierzchnie szarobrunatne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. IX, 13). 29. Fragment garnka, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata i szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. IX, 14). 30. Fragment miski z guzkiem przy krawędzi, powierzchnie czarne, gładkie, w domieszce tłuczeń ceramiczny (tabl. IX, 15). 31. Fragment naczynia garkowatego, powierzchnie szarobrunatne, chropowate, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. IX, 17). 32. 1132 fragmenty różnorodnej ceramiki, w tym: 6 fragmentów gładkościennych o powierzchni zewnętrznej czarnej, wewnętrznej brunatnej, w domieszce tłuczeń kamienny; 30 fragmentów o powierzchni zewnętrznej szarobrunatnej, wewnętrznej czarnej (powierzchnia zewnętrzna gładka — 16, szorstka — 6, chropowata — 8); 996 fragmentów szarobrunatnych, wykonanych z domieszką tłucznia kamiennego, ceramicznego lub kamiennego i ceramicznego (160 o gładkich powierzchniach wewnętrznych, 383 szorstkich, 401 chropowatych i 52 fragmenty talerzy-placzków posiadających jedną stronę gładką, drugą szorstką lub z odciśnięciem plectionki); 56 fragmentów ceramiki czernionej, gładkiej,

Tabl. III. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Zabytki wydzielone: ar 8G (1, 5), 9G (2, 6), 6G (3), sondaż 2 (4), 10G (7), 7G (8), 5G (9)
 Taf. III. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Abgeteilte Gegenstände: Ar 8G (1-5), 9G (2, 6), 6G (3), Sondierung 2 (4), 10G (7), 7g (8), SG (9)

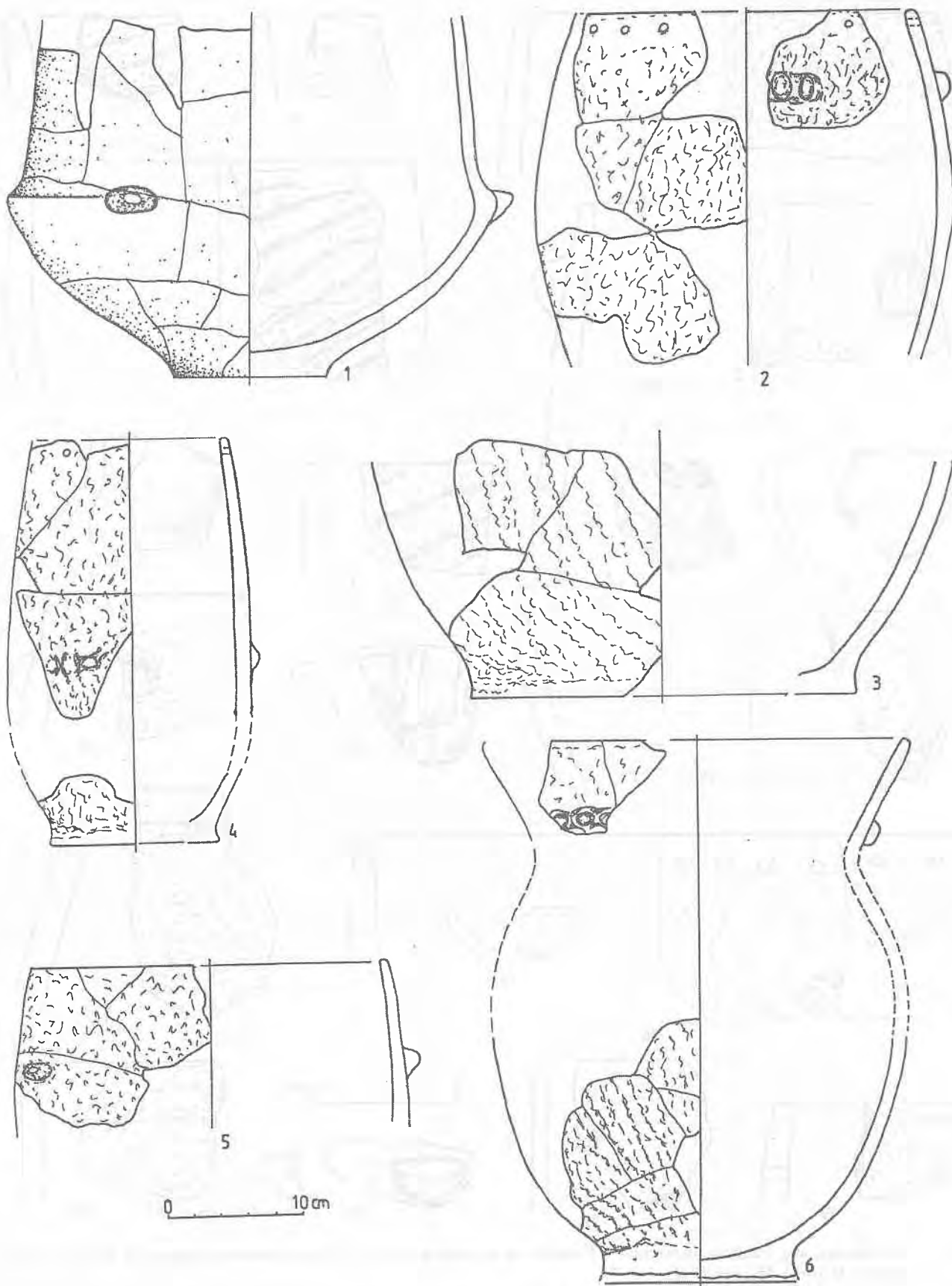
Табл. III. Бялобжеги, вев. Жешов, памятник 5. Выделенные находки: ар 8G (1, 5), 9G (2, 6), 6G (3), шурф 2 (4), 10G (7), 7G (8), 5G (9)

w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny; 44 fragmenty nie-określone technologicznie.

Ar 8G

1. 2 bryłki rudy darniowej. 2. Fragment płaskiego kamienia — podkładki (?); tabl. II, 5). 3. Płaski przedmiot żelazny z nieregularnie rozmieszczonymi trzema otworkami, w jednym z nich tkwił

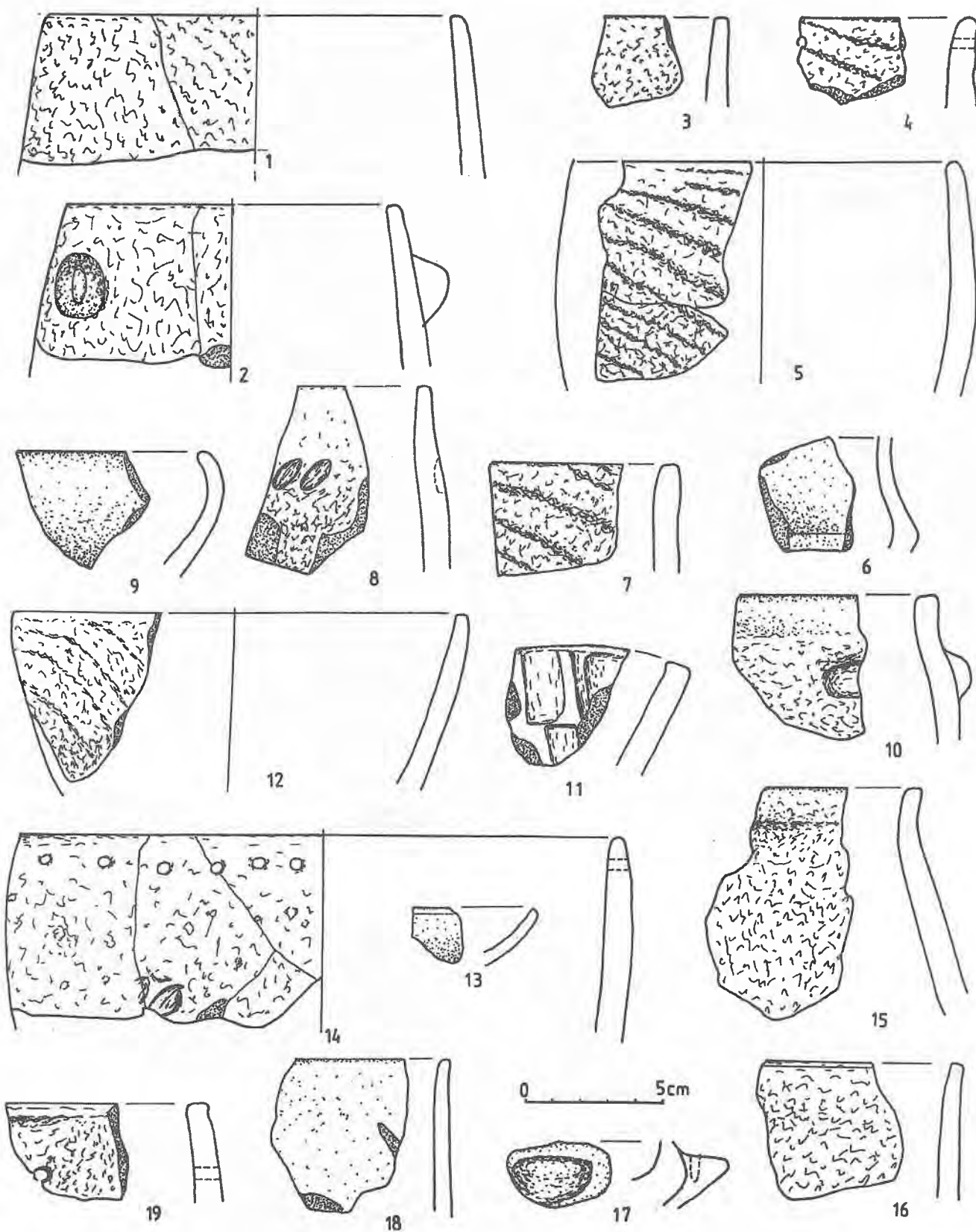
brązowy nit (tabl. III, 1). 4. Fragment glinianej figurki — nóżka, powierzchnie brunatne, glina z domieszką tłucznia kamiennego (tabl. III, 5). 5. Fragment profilowanej miski lub czerpaka, powierzchnie szarobrunatne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. IX, 16). 6. Fragment garnka z prostym wylewem i dziurkami pod krawędzią nie do końca przekłutymi, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny

Tabl. IV. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Ceramika ze skupisk – ar 8G (1, 2, 3, 4) i 4F (5, 6)

Taf. IV. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Keramik aus den Anhäufungen: Ar 8G (1, 2, 3, 4) und 4F (5, 6)

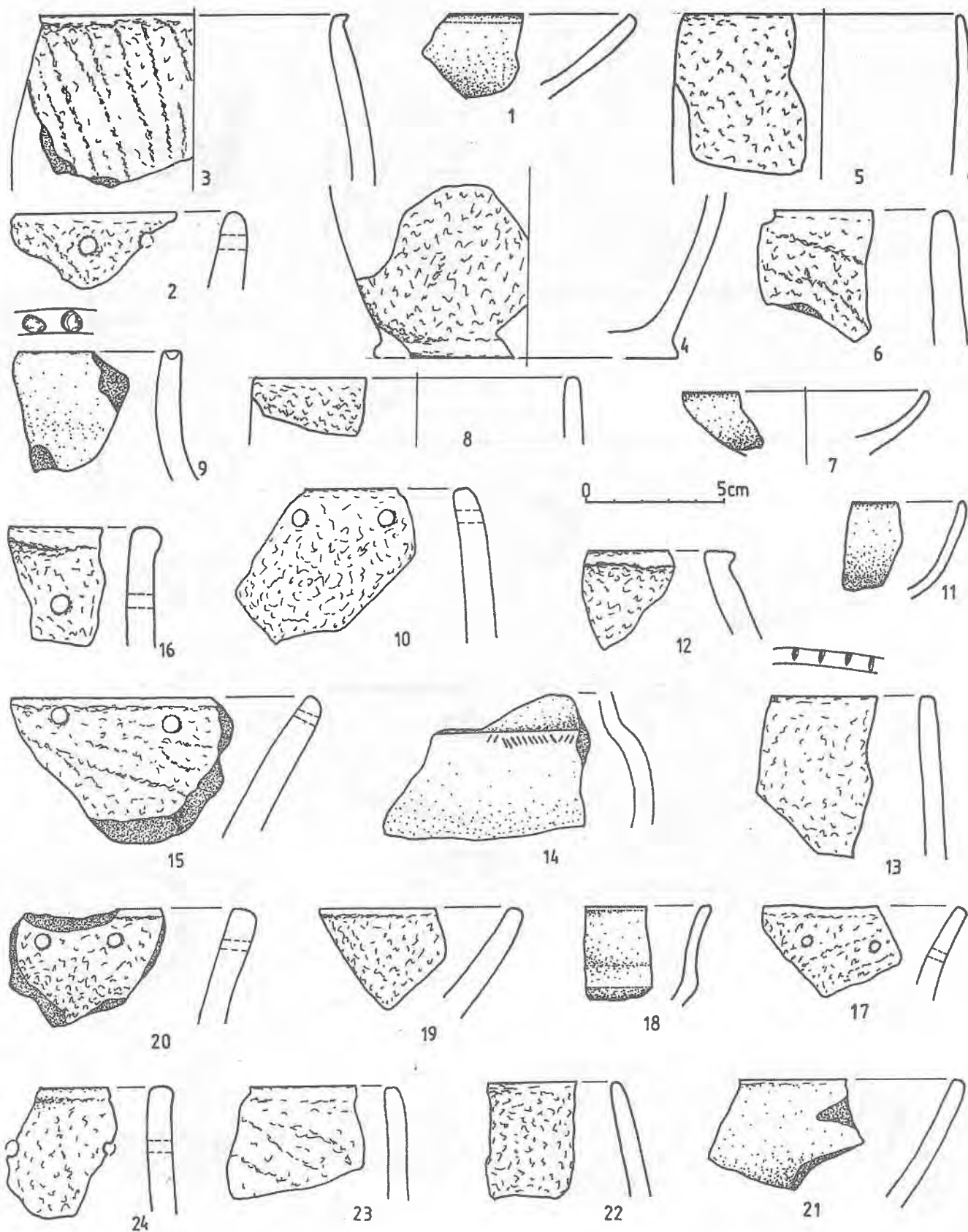
Табл. IV. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. Керамика из скоплений – ар 8G (1, 2, 3, 4) и 4F (5, 6)

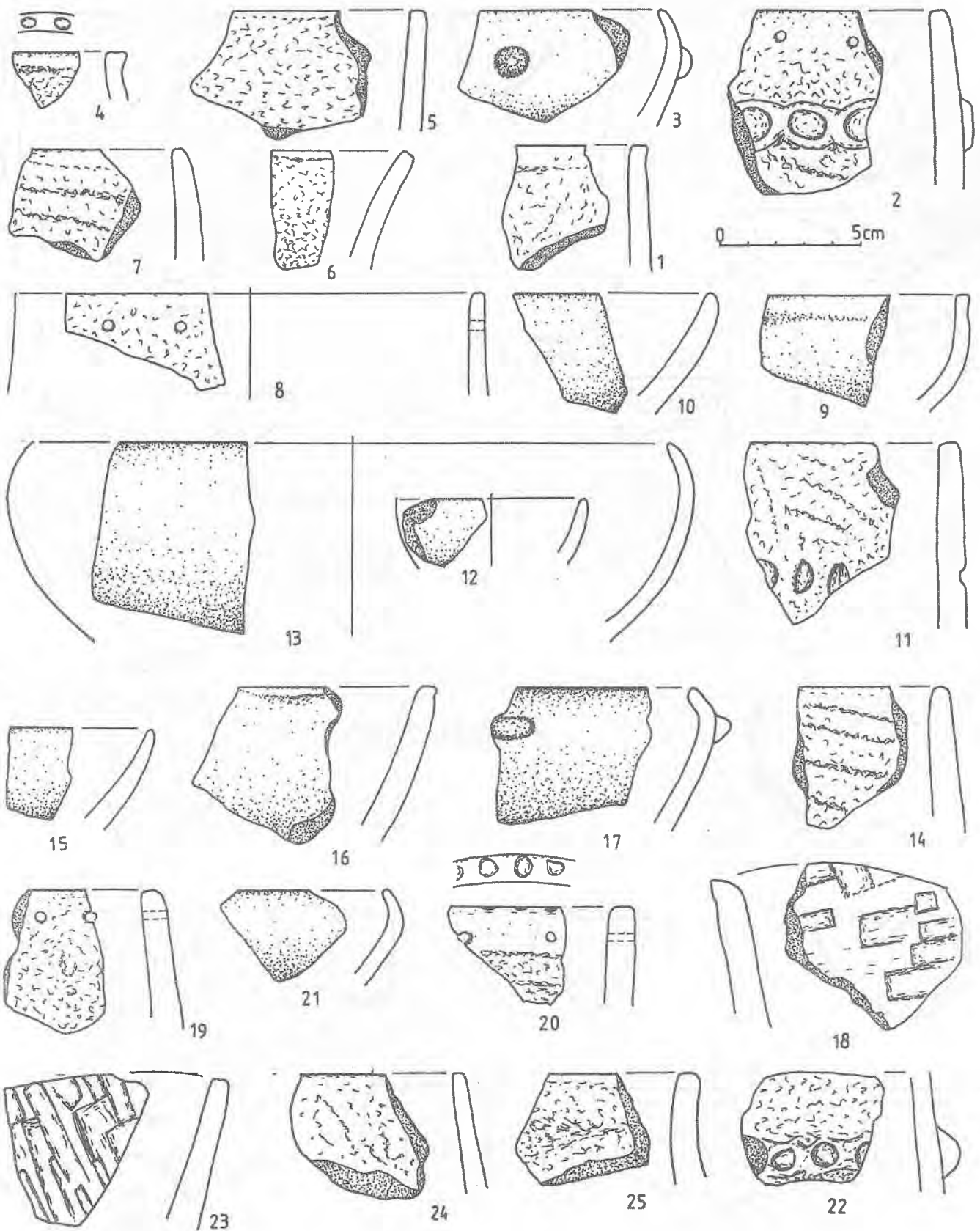
Tabl. V. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Ceramika ze skupiska w arze 4F (1, 2) oraz warstwy kulturowej: ar 3G (3-4, 9), 2G (5), 3F (6-8), 4B (10), 4F (11-19)

Taf. V. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Keramik aus der Anhäufung im Ar 4F (1, 2) und aus der Kulturschicht: Ar 3G (3-4, 9), 2G (5), 3F (6-8), 4B (10), 4F (11-19)

Табл. V. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. Керамика из скопления на аре 4F (1, 2) и из культурного слоя: ар 3G (3-4, 9), 2G (5), 3F (6-8), 4B (10), 4F (11-19)

Tabl. VI. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Ceramika z warstwy kulturowej: ar 4G (1-7), 5F (8), 5G (9-24)
 Taf. VI. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Keramik aus der Kulturschicht: Ar 4G (1-7), SF (8), SG (9-24)
 Табл. VI. Бялобжеги, воев. Жешов, пам'ятник 5. Кераміка из культурного слоя: ар 4G (1-7), 5F (8), 5G (9-24)

Tabl. VII. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Ceramika z warstwy kulturowej: ar 5G (1-14) i 6G (15-25)
 Taf. VII. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Keramik aus der Kulturschicht: Ar SG (1-14) und 6G (15-25)
 Табл. VII. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. Керамика из культурного слоя: ар 5G (1-14) и 6G (15-25)

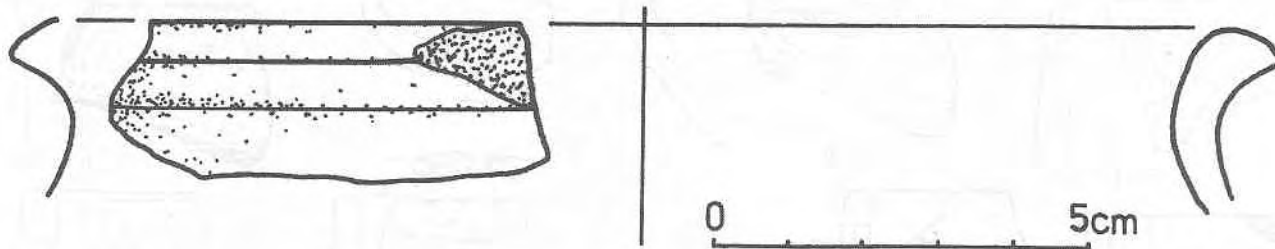
Tabl. VIII. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Ceramika z warstwy kulturowej: ar 6G (1-15), 7G (16-26)

Taf. VIII. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Keramik aus der Kulturschicht: Ar 6G (1-15) 7G (16-26)

Табл. VIII. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. Керамика из культурного слоя: ар 6G (1-15), 7G (16-26)

i ceramiczny (tabl. IX, 18). 7. Fragment garnka, powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłużeń ceramiczny

(tabl. IX, 18). 8. Fragment garnka z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce

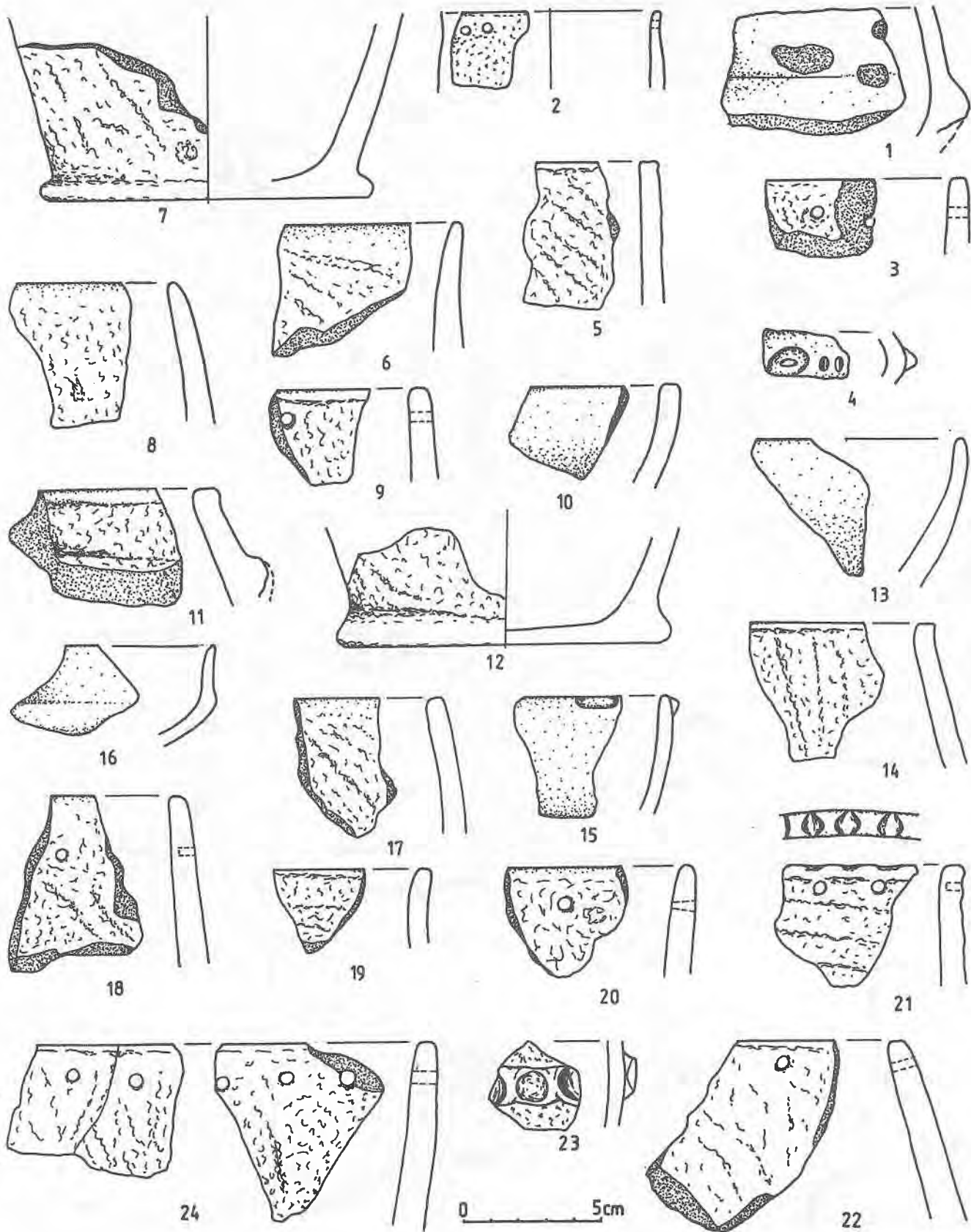
Ryc. 24. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Fragment ceramiki toczzonej z warstwy kulturowej – ar 7G
 Abb. 24. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Fragment der gedrehten Keramik aus der Kulturschicht – Ar 7G
 Рис. 24. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. Фрагмент круговой керамики из культурного слоя – ар 7G

tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. IX, 20). 9. Fragment garnka z dziurkami pod krawędzią nie do końca przekłutymi i brzegiem zdobionym odciskami palcowymi, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata (obmazywana), w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. IX, 21). 10. Fragment garnka z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. IX, 22). 11. Fragment środkowej części garnka z listwą zdobioną odciskami palcowymi, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. IX, 23). 12. 3 fragmenty garnka o lekko rozchylonej górnej części z dziurkami pod krawędzią, powierzchnia zewnętrzna brunatna chropowata, wewnętrzna czarna gładka, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. IX, 24). 13. Fragment miski z zagiętą do środka górną partią, powierzchnie szarobrunatne, gładkie, w domieszce drobny tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. X, 1). 14. Fragment naczynia o pogrubionym wylewie, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny, bardzo twardy wypał (tabl. X, 2). 15. Fragment talerza-placka o brunatnych, gładkich powierzchniach, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. X, 3). 16. Fragment chropowatego garnka z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. X, 4). 17. 2 fragmenty podobnego naczynia, gładzonego przy wylewie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. X, 5). 18. Fragment brzegowy naczynia (misy?), powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. X, 6). 19. Fragment brzegowy naczynia garnkowatego z dziurkami pod krawędzią i krótką, plastyczną listwą z odciskami palcowymi, powierzchnia zewnętrzna szarobrunatna, chropowata, wewnętrzna czarna gładka, w domieszce dużo tłuczni kamiennego (tabl. X, 7). 20. Fragment naczynia z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. X, 8). 21. Fragment naczynia, powierzchnia zewnętrzna szaroczarna, szorstka, wewnętrzna brunatna, gładka, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. X, 9). 22. Fragment naczynia o pogrubionej, wyodrębnionej krawędzi, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. X, 10). 23. Fragment stożkowej miski, powierzchnie szarobrunatne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. X, 11). 24. Fragment miski z brzegiem zagiętym do wnętrza, powierzchnie gładkie, zewnętrzna szarobrunatna, wewnętrzna czarna, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. X, 12). 25. Fragment garnka z dziurkami pod krawędzią i krótką listwą z odciskami palcowymi, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. X, 13). 26. Fragment naczynia wazowatego o czarnych, gładkich powierzchniach, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. X, 14). 27. Fragment miski z brzegiem zagiętym do środka i lekko karbowanym, powierzchnie gładkie, czarne, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. X, 15). 28. Fragment garnka z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. X, 16). 29. Fragment garnka, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica

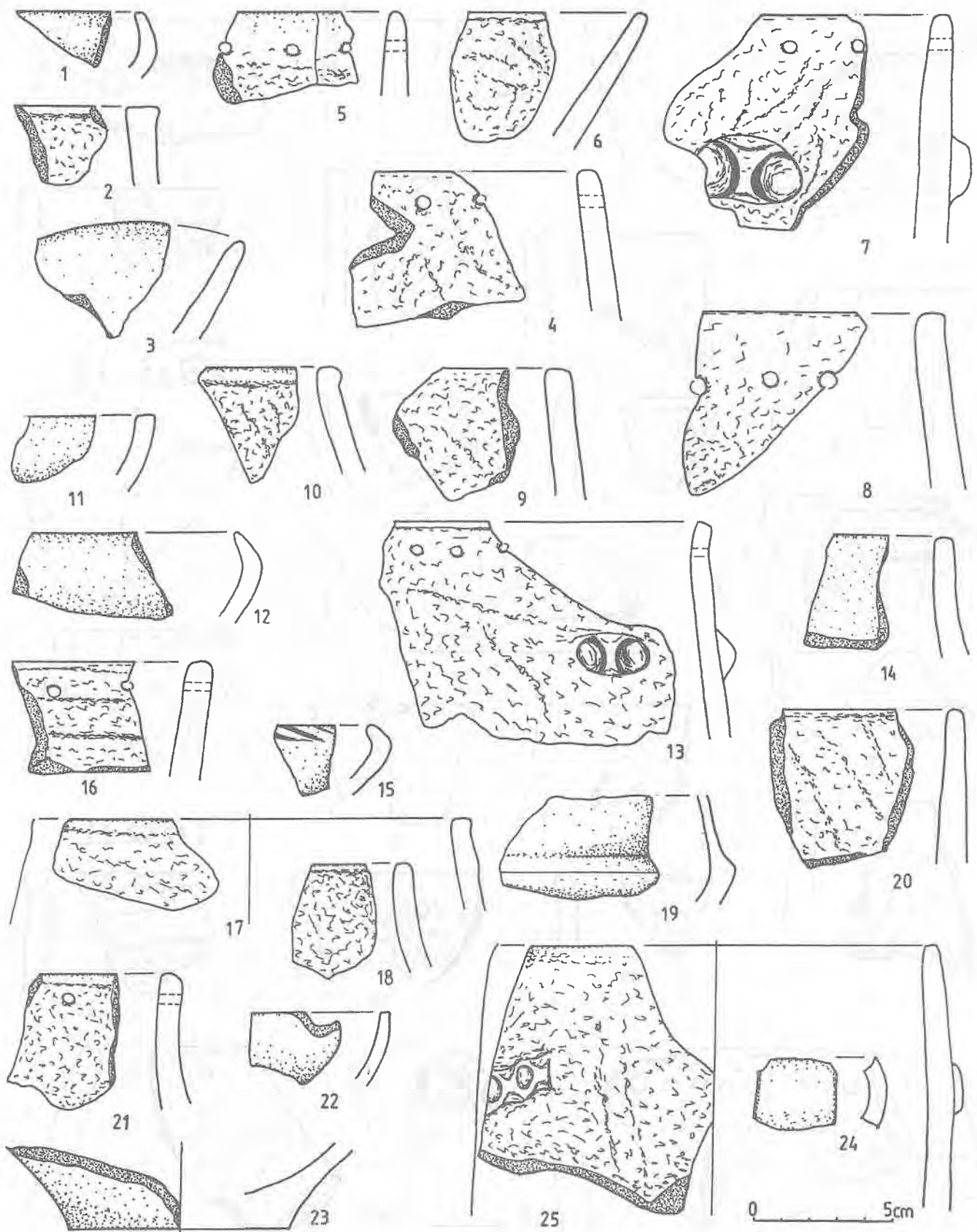
wylewu 16 cm (tabl. X, 17). 30. Fragment naczynia, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i dużo tłuczni ceramicznego (tabl. X, 18). 31. Fragment profilowanej wazy, powierzchnie jasnobrunatne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. X, 19). 32. Fragment garnka o prostym brzegu, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. X, 20). 33. Fragment naczynia z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie brunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. X, 21). 34. Fragment cienkościennego naczynia, powierzchnie jasnobrunatne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. X, 22). 35. Fragment dna naczynia wazowatego o gładkich, szarobrunatnych powierzchniach, w domieszce tłuczeń kamienny, średnica dna 8 cm (tabl. X, 23). 36. Fragment taśmowatego ucha, powierzchnie szarobrunatne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. X, 24). 37. Górna część garnka z ukośną listwą plastyczną z odciskami palcowymi, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica wylewu 16 cm (tabl. X, 25). 38. Fragment garnka z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XII, 4). 39. Fragment dna naczynia wazowatego, powierzchnie gładkie, zewnętrzna szarobrunatna, wewnętrzna czarna, w domieszce tłuczeń kamienny i mika, średnica dna 8 cm (tabl. XII, 7). 40. 1329 fragmentów ceramiki z różnymi naczyniami, w tym: 18 fragmentów ceramiki o powierzchni zewnętrznej czarnej, wewnętrznej brunatnej (6 gładkiej i 12 szorstkiej), z domieszką tłuczni kamiennego i ceramicznego; 45 fragmentów o powierzchni zewnętrznej szarobrunatnej i wewnętrznej czarnej (14 gładkiej, 26 szorstkiej i 5 chropowatej) z gliny o takiej samej domieszce; 1151 fragmentów szarobrunatnych i brunatnych, z domieszką tłuczni kamiennego, ceramicznego lub kamiennego i ceramicznego (137 o powierzchniach zewnętrznych gładkich, 510 szorstkich, 493 chropowatych i 11 talerzy placków o jednej powierzchni szorstkiej lub z odciskami plecionki, a drugiej gładkiej); 46 fragmentów ceramiki czernionej gładkiej, z domieszką tłuczni kamiennego i ceramicznego; 69 fragmentów nieokreślonych technologicznie.

Ar 9G

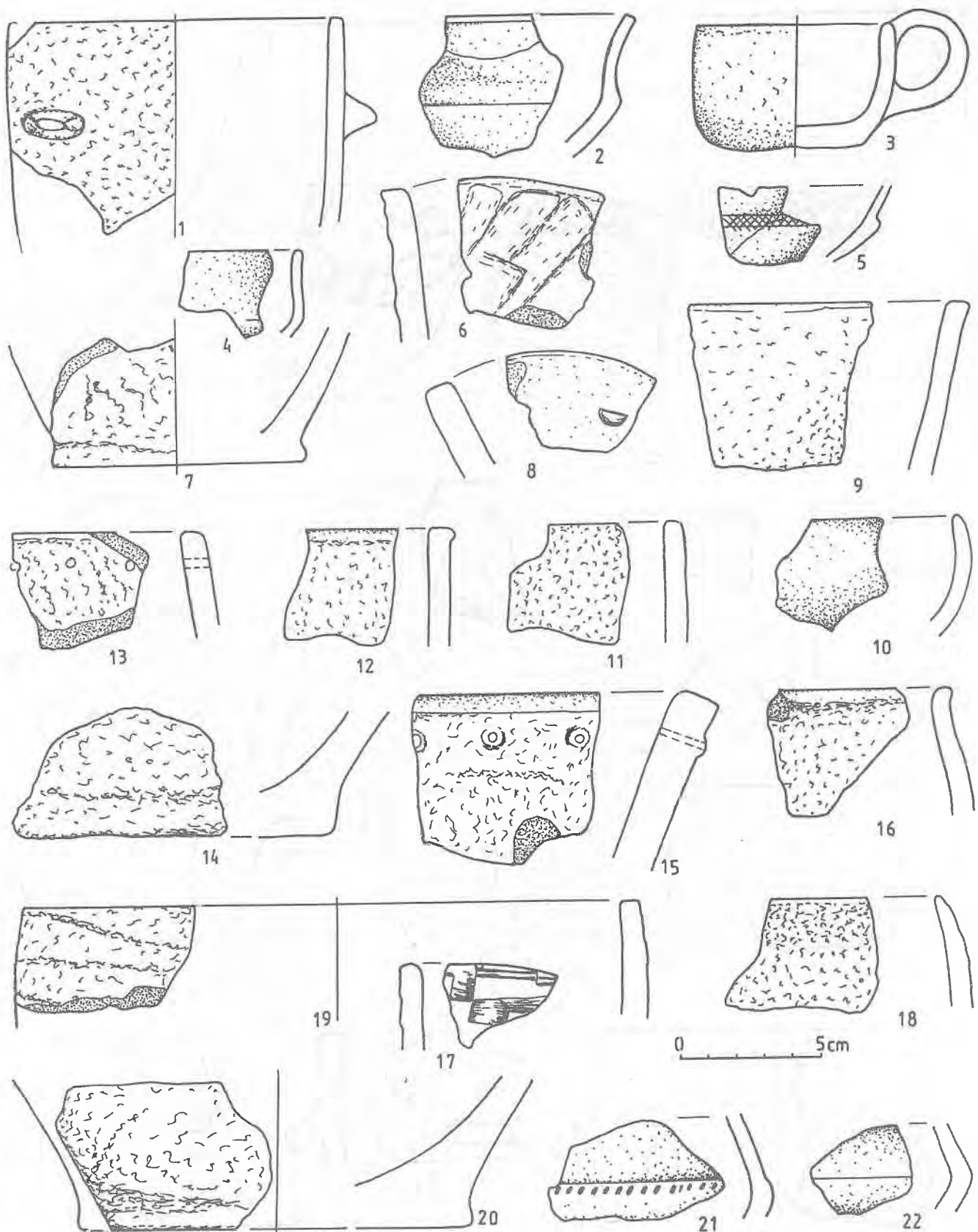
1. Podkładka (?) kamienna z wyraźnymi śladami spracowania, skała o strukturze skrytokrystalicznej (tabl. II, 6). 2. Fragment płaskiego przęslika glinianego, powierzchnie szarobrunatne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny, średnica 5,7 cm (tabl. III, 2). 3. Fragment płaskiego przęslika glinianego, powierzchnie szaroczarne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. III, 6). 4. Fragmenty dwóch rozcieraczy kamiennych. 5. Bryłka rudy darniowej. 6. Fragment garnka z poziomą listwą plastyczną zdobioną odciskami palcowymi w górnej części, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica wylewu 17 cm (tabl. I, 12). 7. 2 fragmenty naczyń (naczynia?) o lejkowato rozchylonym wylewie, zdobionego odciskami stempla pod krawędzią i podobnym ornamentem na granicy szyjki, powierzchnie brunatne, gładkie, w domieszce tłuczeń cera-

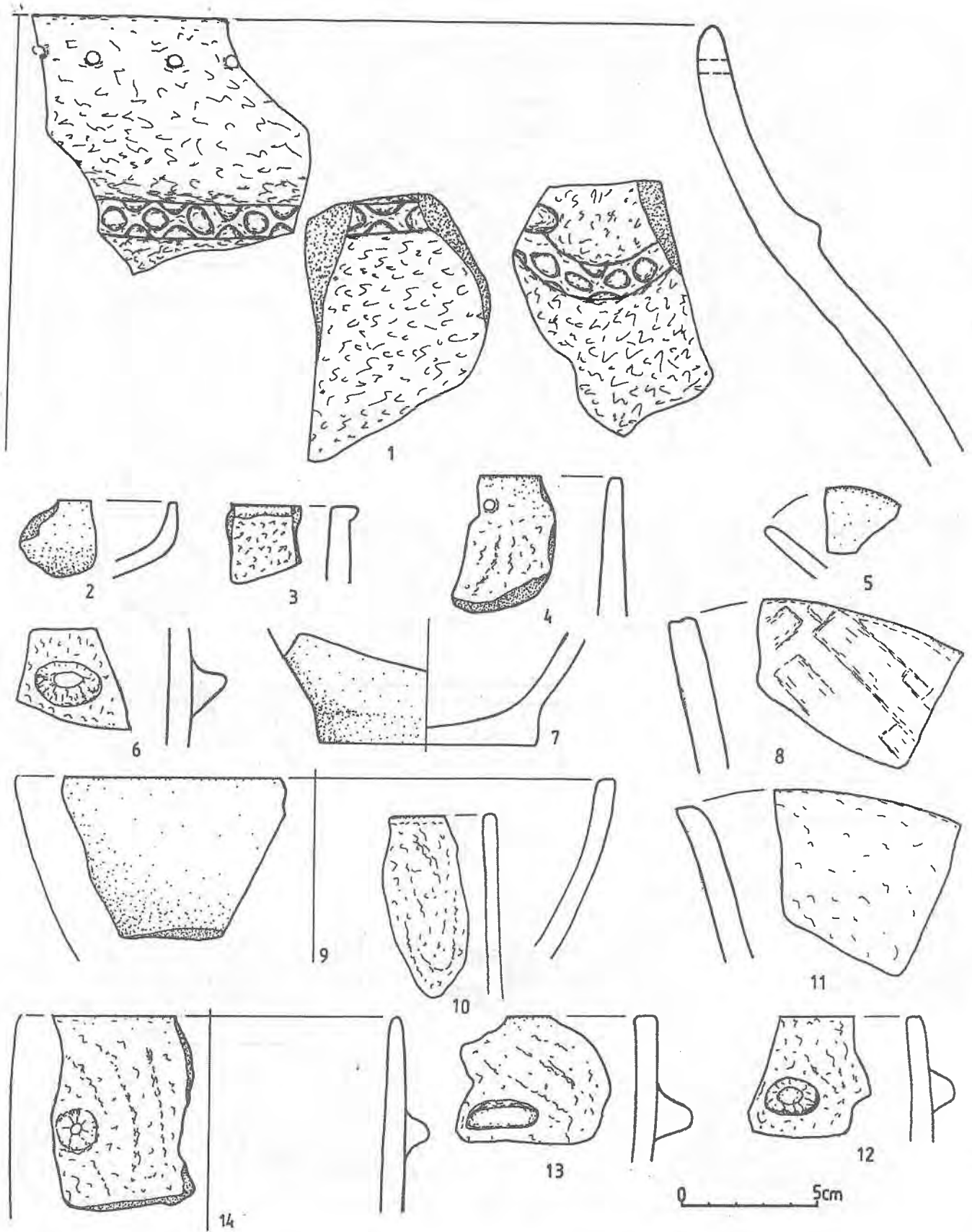
Tabl. IX. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Ceramika z warstwy kulturowej: ar 7G (1-15) i 8G (16-24)
 Taf. IX. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Keramik aus der Kulturschicht: Ar 7G (1-15) und 8G (16-24)
 Табл. IX. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. Керамика из культурного слоя: ар 7G (1-15) и 8G (16-24)

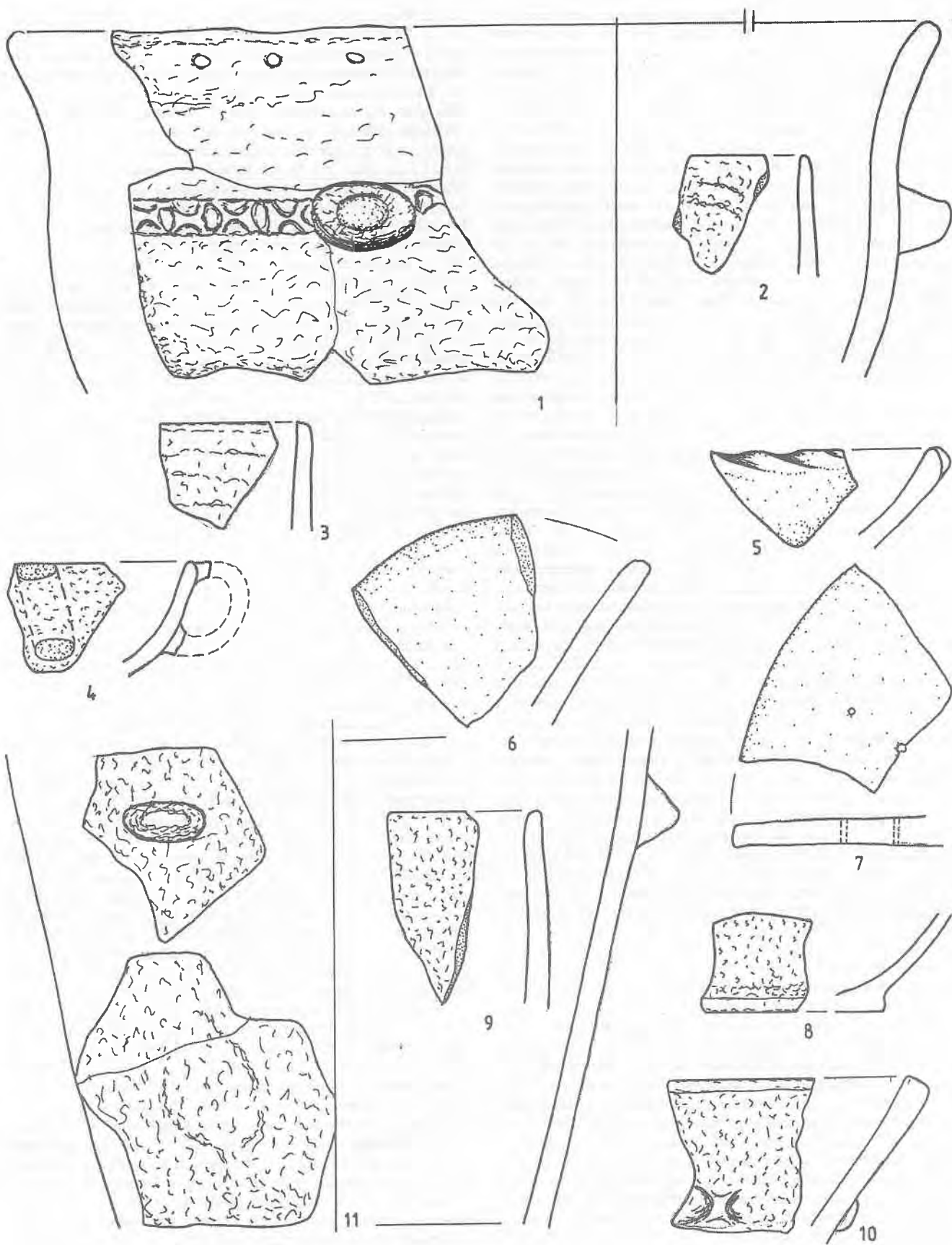
Tabl. X. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Ceramika z warstwy kulturowej — ar 8G
 Taf. X. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Keramik aus der Kulturschicht — Ar 8G
 Табл. X. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. Керамика из культурного слоя — ар 8G

Tabl. XI. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Ceramika z warstwy kulturowej – ar 9G
 Taf. XI. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Keramik aus der Kulturschicht – Ar 9G
 Табл. XI. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. Керамика из культурного слоя – ар 9G

Tabl. XII. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Ceramika z warstwy kulturowej – ar 9G
 Taf. XII. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Keramik aus der Kulturschicht – Ar 9G
 Табл. XII. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. Керамика из культурного слоя – ар 9G

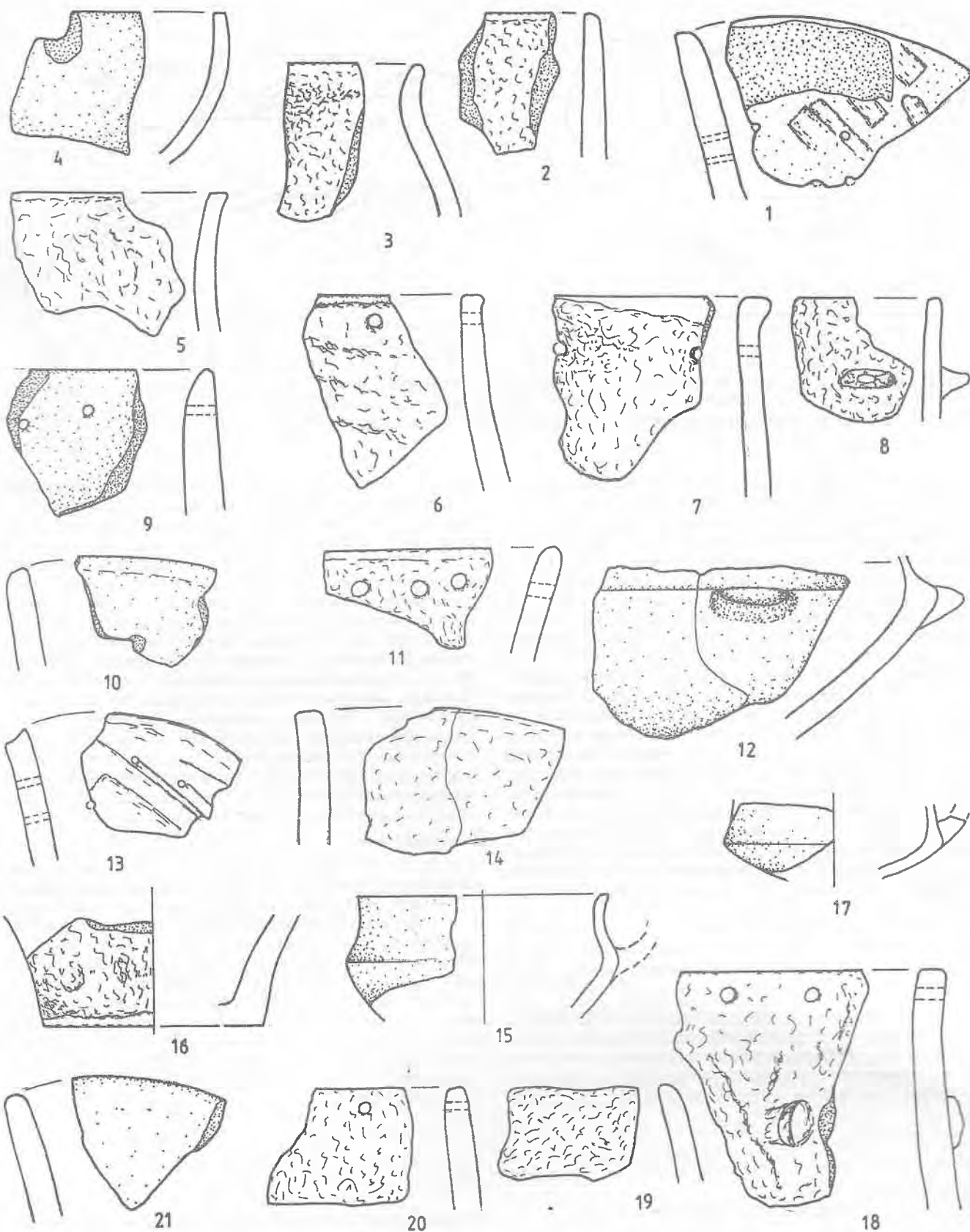

Tabl. XIII. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Ceramika z warstwy kulturowej – ar 9G

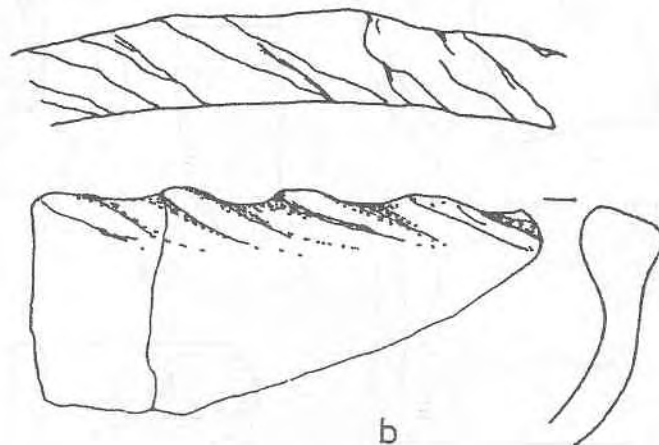
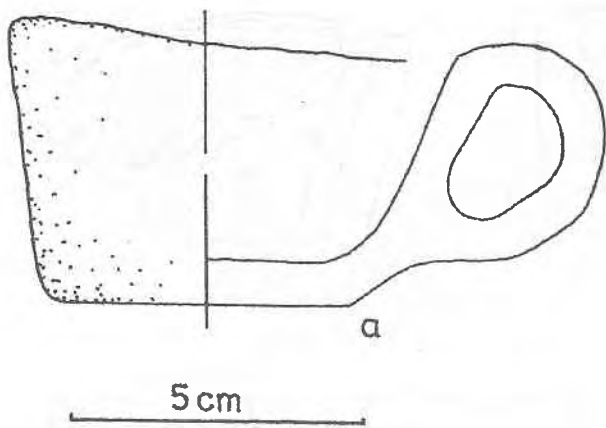
Taf. XIII. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Keramik aus der Kulturschicht – Ar 9G

Табл. XIII. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. Керамика из культурного слоя – ар 9G

miczny (tabl. II, 2-3). 7. Górna część naczynia garnkowego z guzkiem plastycznym poniżej wylewu, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica wylewu 12 cm (tabl. XI, 1). 8. Fragment profilowanej miski lub dużego czerpaka, powierzchnie czarne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XI, 2). 9. Kubek o prostych ściankach i nierównym dnie, ucho taśmowate, nierówne, nieznacznie wystające ponad krawędź, powierzchnie szarobrunatne, lekko wygładzane, w domieszce tłuczeń kamienny i spora ilość tłuczni ceramicznego, średnica dna 5 cm, wylewu 7 cm, wysokość 4,5 cm (tabl. XI, 3). 10. Fragment brzegowy czerpaka (?), powierzchnia zewnętrzna szarobrunatna, gładka, wewnętrzna czarna, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. XI, 4). 11. Fragment profilowanego czerpaka (?) o czarnych, silnie wygładzanych powierzchniach, na załomie ornament lekko rytej ukośnej kratki, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. XI, 5). 12. Fragment talerza-płacka z odciskiem plecionki, powierzchnie szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XI, 6). 13. Część przydenna naczynia o szarobrunatnych powierzchniach, wewnętrznej chropowatej, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica dna 9 cm (tabl. XI, 7). 14. Fragment talerza-płacka z odciskiem palcowym, powierzchnie brązowe, gładkie, w domieszce tłuczeń ceramiczny (tabl. XI, 8). 15. Fragment miski (?) o szarobrunatnych powierzchniach, zewnętrznej szorstkiej, w domieszce duża ilość tłuczni kamiennego i ceramicznego (tabl. XI, 9). 16. Fragment miski o zaokrąglonym profilu (półkulistej?), powierzchnie brązowe, gładkie, w domieszce duża ilość tłuczni ceramicznego (tabl. XI, 10). 17. Fragment naczynia garnkowego, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XI, 11). 18. Fragment podobnego naczynia, krawędź pogrubiona i wyodrębniona. Powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XI, 12). 19. Fragment naczynia garnkowego z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie brązowe, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. XI, 13). 20. Fragment dna grubościennego naczynia, powierzchnie jasnobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XI, 14). 21. Brzegowy fragment grubościennego naczynia garnkowego o wychylonej na zewnątrz górnej części, pod krawędzią dziurki, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XI, 15). 22. Fragment brzegowy garnka, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XI, 16). 23. Fragment talerza-płacka z odciskami plecionki, powierzchnie szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XI, 17). 24. Fragment brzegowy naczynia garnkowego, górą nieznacznie nachylonego do wnętrza, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XI, 18). 25. Fragment brzegowy garnka o prostym wylewie, powierzchnie brązowe, zewnętrzna chropowata przez obmazywanie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny; średnica wylewu 22 cm (tabl. XI, 19). 26. Fragment dna grubościennego naczynia, powierzchnie brązowe, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XI, 20). 27. Fragment wazy lub dużego czerpaka profilowanego, na załomie ornament ukośnych stempelków, powierzchnie czarne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XI, 21). 28. Fragment naczynia o dwustożkowatym brzuścu, powierzchnie czarne, gładkie, w domieszce tłuczeń ceramiczny (tabl. XI, 22). 29. Fragmenty dużego naczynia zasobowego o lekko stożkowej szyjce i baniastym brzuścu, oddzielnym plastyczną listwą (poziomą i łukowatą) z odciskami palcowymi, pod krawędzią rząd dziurek, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica wylewu około 52 cm (tabl. XII, 1). 30. Fragment miski z prostą górną częścią, powierzchnie czarne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. XII, 2). 31. Fragment górnej części naczynia o pogrubionym wylewie, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XII, 3). 32. Fragment talerza-płacka, powierzchnie szarobrunatne, szorstkie, w domieszce tłuczeń ceramiczny (tabl. XII, 5). 33. Fragment garnka z plastycznym guzkiem, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. XII, 6). 34. Fragment talerza-płacka z odciskami plecionki, powierzchnie szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. XII, 8). 35. Fragment głębokiej miski stożkowej, powierzchnie szaroczarne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica wylewu 22 cm (tabl. XII, 9). 36. Brzegowy fragment garnka chropowatego o prostym wylewie, powierzchnie szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XII, 10). 37. Fragment talerza-płacka, powierzchnie jasnobrunatne, gładka i szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XII, 11). 38. Fragment brzegowy garnka z guzkiem w górnej części, powierzchnie szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. XII, 12). 39. Fragment podobnego naczynia, powierzchnie brązowe, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XII, 13). 40. Fragment naczynia garnkowego, chropowatego, z guzkiem w górnej części, powierzchnie brązowe, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica wylewu 14 cm (tabl. XII, 14). 41. 8 fragmentów jednego naczynia — garnka z rozchylonym wylewem, pod krawędzią dziurki, w górnej części pozioma listwa plastyczna zdobiona odciskami palcowymi oraz duży, plastyczny guzek, powierzchnie brązowe, chropowate i szorstkie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica wylewu 45 cm (tabl. XIII, 1). 42. Fragment chropowatego garnka, powierzchnie szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XIII, 2). 43. Fragment podobnego naczynia (tabl. XIII, 3). 44. Fragment kubka z odłamanym uchem, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna lekko szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XIII, 4). 45. Fragment miski z pogrubionym i zdobionym ukośnym kanelowaniem brzegiem, powierzchnie szaroczarne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XIII, 5). 46. Fragment talerza-płacka, powierzchnie jasnobrunatne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. XIII, 6). 47. Fragment talerza-płacka z dziurkami na całej, brązowej powierzchni, w domieszce tłuczeń ceramiczny (tabl. XIII, 7). 48. Fragment wyodrębnionego dna naczynia, powierzchnia zewnętrzna brązowa szorstka, wewnętrzna czarna gładka, w domieszce tłuczeń ceramiczny i kamienny (tabl. XIII, 8). 49. Fragment prostego brzegu naczynia garnkowego, powierzchnie jasnobrunatne, zewnętrzna szorstka, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. XIII, 9). 50. Fragment brzegowy naczynia o rozchylonej górnej części i nieznacznie pogrubionej krawędzi, powierzchnie brązowe, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XIII, 10). 51. 3 fragmenty naczynia garnkowego o rozchylonych ściankach, w górnej części plastyczny guzek, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XIII, 11). 52. Fragment talerza-płacka z odciskami plecionki, powierzchnie szarobrunatne, w domieszce duża ilość tłuczni ceramicznego (tabl. XIV, 1). 53. Fragment garnka o prostym brzegu, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XIV, 2). 54. Fragment garnka, powierzchnie brązowe, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XIV, 3). 55. Fragment półkulistej (?) miski, powierzchnie czarne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XIV, 4). 56. Fragment garnka o lekko łukowatym profilu, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XIV, 5). 57. Fragment chropowatego garnka z lekko wyodrębnioną krawędzią i dziurkami, powierzchnie brązowe, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XIV, 6). 58. Fragment garnka z pogrubionym wylewem, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XIV, 7). 59. Fragment chropowatego garnka z guzkiem w górnej części, powierzchnie brązowe, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XIV, 8). 60. Fragment naczynia wazowego (?) z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie szarobrunatne, gładkie, w domieszce tłuczeń

Tabl. XIV. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Ceramika z warstwy kulturowej: ar 9G (1-14), 10G (13-18) i sondáže (19-21)
 Taf. XIV. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Keramik aus der Kulturschicht: Ar 9G (1-14), 10G (13-18) und Sondierungen (19-21)
 Табл. XIV. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. Керамика из культурного слоя: ар 9G (1-14), 10G (13-18) и шурфы (19-21)

Ryc. 25. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Ceramika z warstwy kulturowej – ar 9G
 Abb. 25. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Keramik aus der Kulturschicht – Ar 9G
 Рис. 25. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. Керамика из культурного слоя – ар 9G

kamienny i ceramiczny (tabl. XIV, 9). 61. Fragment talerza-płacka, powierzchnie gładkie, brunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XIV, 10). 62. Fragment garnka z lekko rozchylonym wylewem, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XIV, 11). 63. Fragment profilowanego naczynia wazowatego z guzkiem na największej wydętości, powierzchnie czarne, gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XIV, 12). 64. Fragment talerza-płacka z dziurkami na powierzchni i odciskami plecionki, w domieszce tłuczeń ceramiczny (tabl. XIV, 13). 65. Fragment talerza-płacka, powierzchnie szarobrunatne — szorstka i gładka, w domieszce tłuczeń ceramiczny (tabl. XIV, 14). 66. Fragment kubka o prostych ściankach, powierzchnie szarobrunatne, w domieszce tłuczeń ceramiczny (ryc. 25a). 67. Fragment miski z wyraźnie pogrubionym i kanelowanym brzegiem, powierzchnie gładkie, jasnobrunatne, w domieszce tłuczeń ceramiczny (ryc. 25b). 68. 1123 fragmentów ceramiki, w tym: 22 fragmenty o powierzchni zewnętrznej czarnej i wewnętrznej brunatnej (9 gładkich i 13 „szorstkich”); 25 fragmentów o powierzchni zewnętrznej brunatnej i wewnętrznej czarnej (7 gładkościennych, 12 „szorstkich” i 6 „chropowaconych”); 979 fragmentów ceramiki obustronnie brunatnej i szarobrunatnej (141 obustronnie gładkiej, 352 o powierzchni zewnętrznej szorstkiej, 405 chropowatej i 81 fragmentów talerz-płacków z odciskami plecionki lub o powierzchniach szorstko-gładkich); 41 fragmentów ceramiki czernionej, gładkiej oraz 56 o nieokreślonych parametrach technologicznych.

Ar 10 G

1. Fragment glinianego, jednostronnie ściętego przęślika (tabl. III, 7). 2. Fragmenty dwóch płaskich podkładek kamiennych. 3. Bryłka rudy darniowej. 4. Fragment profilowanego kubka z odłamanym uchem, powierzchnie czarne gładkie, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica wylewu 9 cm (tabl. XIV, 15). 5. Frag-

ment dna, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny, średnica 8 cm (tabl. XIV, 16). 6. Fragment kubka-czerpaka, powierzchnie silnie wygładzane, czarne, w domieszce tłuczeń ceramiczny, średnica brzuśca 8 cm (tabl. XIV, 17). 7. Fragment brzegowy chropowaconego garnka z dziurkami pod krawędzią i plastycznym guzkiem w górnej części, powierzchnie szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny i ceramiczny (tabl. XIV, 18). 8. Fragment garnka z górną częścią nieznacznie nachyloną do wnętrza, powierzchnie szarobrunatne, zewnętrzna chropowata, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. XIV, 19). 9. 354 fragmenty ceramiki z różnych naczyń, w tym: 2 fragmenty ceramiki gładkiej o zewnętrznej powierzchni czarnej, wewnętrznej brunatnej; 3 fragmenty o powierzchni zewnętrznej brunatnej, chropowatej, wewnętrznej czarnej, gładkiej; 324 fragmenty brunatne i szarobrunatne (50 gładkościennych, 157 o powierzchni zewnętrznej chropowatej, 88 szorstkiej, 29 fragmentów talerzy-płacków o powierzchniach szorstko-gładkich); 10 fragmentów czernionych, gładkich i 15 o nieokreślonych parametrach technologicznych.

Rowy sondażowe

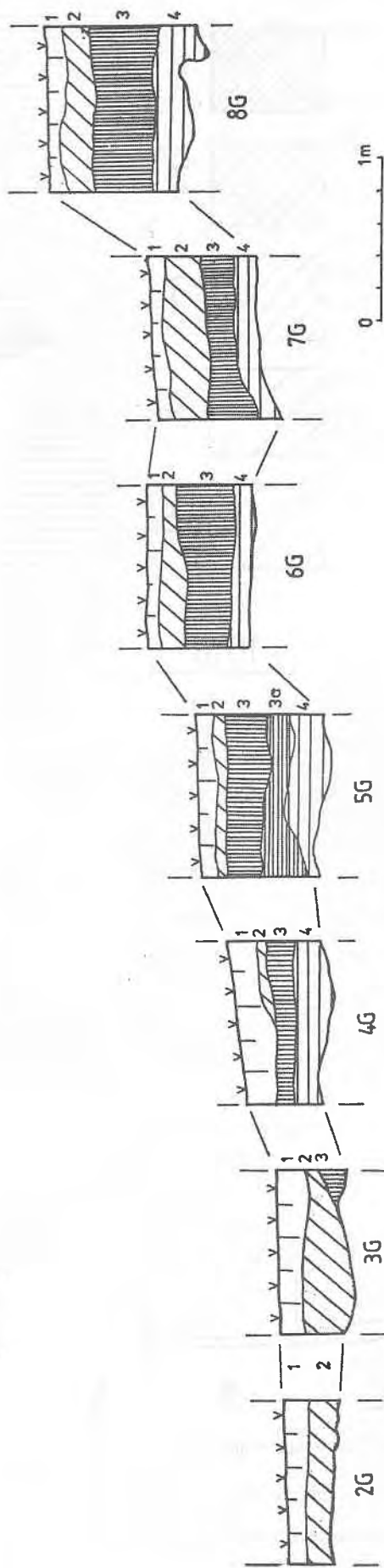
1. 9 bryłek rudy darniowej. 2. Fragment silnie skorodowanego, nieokreślonego przedmiotu żelaznego. 3. Fragment chropowaconego garnka z dziurkami pod krawędzią, powierzchnie szarobrunatne, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. XIV, 20). 4. Fragment talerza-płacka o powierzchniach szarobrunatnych, gładko-szorstkich, w domieszce tłuczeń kamienny (tabl. XIV, 21). 5. 93 fragmenty ceramiki z różnych naczyń, w tym: 1 fragment gładkościenny, o powierzchni zewnętrznej czarnej, wewnętrznej brunatnej, 4 fragmenty gładkościennie o powierzchni zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej, 74 fragmenty brunatne i szarobrunatne (7 gładkościennych, 31 o powierzchni zewnętrznej szorstkiej i 36 chropowatej); 9 fragmentów czernionych, gładkich i 5 nieokreślonych technologicznie).

ANALIZA

ŹRÓDŁA NIERUCHOME

Uzyskane w trakcie dwóch sezonów badawczych informacje i źródła pochodzą z dwóch odmiennych kontekstów. Pierwszym są obiekty i układy zabytków, drugim warstwa kulturowa. Jest tu ona szczególnie bogata — sięga miąższości 60 cm. Biorąc pod uwagę ilość ceramiki, to prawie 95%

przypada właśnie na warstwą(-y). Zestawiony profil wzdłuż stoku (różnica wysokości względnej 1,60 m) pokazuje stratyfografię i grubość poszczególnych jednostek stratygraficznych (ryc. 26). Można tu wyróżnić: humus, glebę podhumusową, właściwą warstwę kulturową, żelazistą warstwę nadcałcową oraz piasek całcowy. Widać wyraźnie brak wszystkich

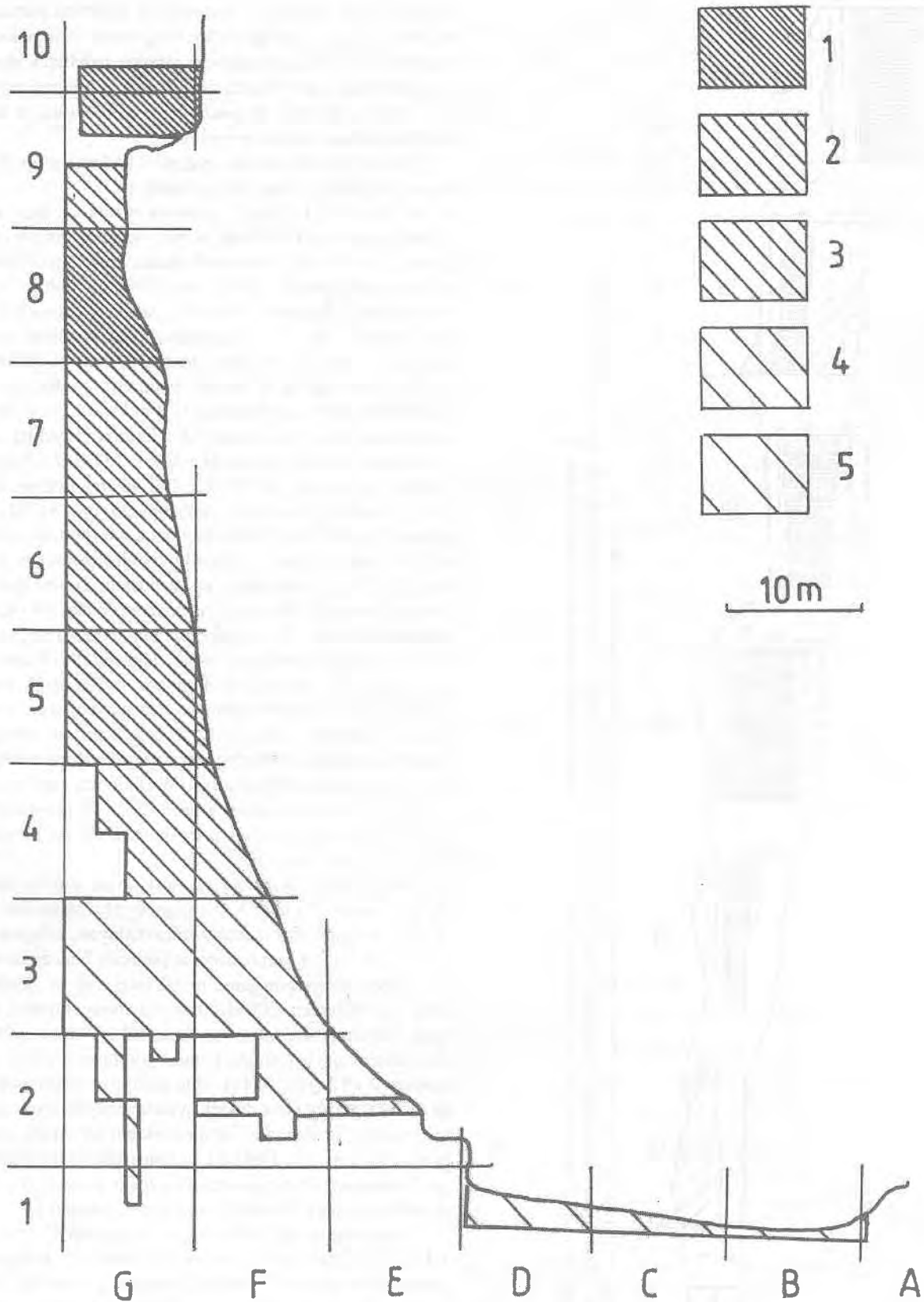
Ryc. 26. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Przekrój stratygraficzny przez stanowisko, oznaczenia warstw ja na ryc. 4
 Abb. 26. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Stratigraphisches Profil durch die Fundstelle, Bezeichnungen der Schichten wie auf dem Abb. 4
 Рис. 26. Бялбжеги, воев. Жешов, памятник 5. Стратиграфический разрез памятника, обозначения слоев как на рис. 4

warstw (m.in. warstwy kulturowej) w niższych partiach sto-ku, co świadczy o zasięgu właściwej osady. Plan pokazujący zasobność w ceramikę poszczególnych jednostek eksploracyjnych (arów) potwierdza obserwacje stratygraficzne (ryc. 27). Najwięcej ceramiki pochodzi z tych części, w których warstwa kulturowa jest najgrubsza.

Odkryte obiekty można podzielić na kilka grup. Najliczniejszą są dołki posłupowe (obiekty nr: 15, 17, 22–30, 37, 41, 42, 44–49, 51, 52–57). Charakteryzują się one okrągłymi lub owalnymi kształtami w zarysach poziomych (średnice od 10 do 40 cm) i odwrotnie stożkowatymi profilami, sięgającymi głębokości 10–30 cm. Prawdopodobnie zdołano więc uchwycić jedynie spągowe partie wbijanych (?) niegdyś słupów. Są one pozostałością po konstrukcjach naziemnych, zapewne różnego przeznaczenia. Niektóre z dołków można łączyć w zarysy budowli — chat (ryc. 21). Obiekt taki miał powierzchnię 21,3 m kw. (5,20×4,10 m), co dobrze lokuje go wśród znanych z kultury łużyckiej, podobnych budynków (J. Michalski 1983, s. 127–148). Nie można wykluczyć, że słupy nr 41, 42, 44 i 46 również wyznaczają zarysy mniejszego budynku naziemnego (ryc. 3). Jako pozostałość po podobnym obiekcie można interpretować najpewniej skupisko kamieni i ceramiki, zarejestrowane w arze 8G (ryc. 22). Ślady konstrukcji, np. w postaci słupów, jednak się tu nie zachowały. Obecność paleniska (obiekt 10) i jamy zasobowej (obiekt 11) uprawdopodobnia jednak tezę, że mamy tu do czynienia z relikami jednej zagrody (?). Warto zaznaczyć obecność słupowych domostw naziemnych także na osadzie grupy tarnobrzezkiej w Trzęsówce, woj. rzeszowskie (K. Moskwa 1976, s. 152, 312; A. Kardasz 1994). Uzupełnieniem takich obiektów jest na ogół polepa z odciskami bierwion i prętów drewnianych. W Białobrzegach występują one dość licznie (najwięcej w arze 3G), a jej przykłady (tabl. II, 8–11) są klasycznymi pozostałościami po pierwotnym obmazywaniu ścian gliną.

Drugą grupą obiektów są jamy, które można uznać za ślady ziemianek lub półziemianek (J. Michalski 1983, s. 156) lub innych obiektów mieszkalnych, których części (lub one całe) były zagłębione w podłoże. Należy tu wymienić przede wszystkim jamę nr 60 (ryc. 18) — wydłużony owal o wymiarach 4,00×1,00 m z dwoma słupami, na których wspierała się zapewne konstrukcja dachu. Podobny charakter mają być może i inne, wydłużone jamy — np. obiekty 9 i 12 (ryc. 7, 10). Odmienny był natomiast obiekt nr 14, składający się z dwóch symetrycznych względem siebie części, z „calcowym” wypełniskiem wewnątrz (ryc. 11). Można go uznać za ślad lekkiej konstrukcji typu szałasowego. Nawiązuje do niego kształtem także obiekt 59 (ryc. 17), charakteryzujący się jednak niepełnym zarysem.

Kolejna grupa to paleniska — obiekty nr 10 (ryc. 8), 18 i 40 (?). Charakteryzują się one obecnością drobnych węgielków drzewnych. Ze względu na ich „wziemny” charakter nie można jednak wykluczyć, że są to raczej pozostałości jam produkcyjnych (J. Michalski 1983, s. 178). To ostatnie określenie jest szczególnie zasadne w stosunku do czterech obiektów (nr 16, 32, 33, 34 — ryc. 12–14), w których obok intensywnych śladów spalenizny wystąpiła niemalże lita polepa, zapewne z naziemnych części „obektów”. Trud-

Ryc. 27. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Ilość ceramiki przypadająca na 1 m² powierzchni eksploracyjnej: 1 – powyżej 20, 2 – 10–20, 3 – 5–9, 4 – 1–4, 5 – poniżej 1

Abb. 27. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Keramikmenge auf 1 m² explorierter Oberfläche: 1 – über 20, 2 – 10–20, 3 – 5–9, 4 – 1–4, 5 – unter 1

Рис. 27. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. Количество керамики, приходящееся на 1 м² исследуемой площади: 1 – свыше 20; 2 – 10–20; 3 – 5–9, 4 – 1–4; 5 – менее 1

no określić dokładne przeznaczenie tych jam, tym bardziej, że nie ma dla nich dokładnych analogii. Miały one kształty owalne lub okrągłe o średnicach 40–70 cm i nieckowate profile, sięgające do głębokości 20–25 cm. Kształt obiektu 34 sugeruje istnienie odrębnego paleniska i „części produkcyjnej” (pieca?). Jama nr 39 (ryc. 15) ze względu na nieregularny kształt, silnie nieckowaty profil i obecność w części spagowej wypełniska warstewki węgli drzewnych, odpowiada znanym z literatury (J. Michalski 1983, s. 170) obiektom do produkcji węgla drzewnego.

Do jam zasobowych (i podobnych) wypada zaliczyć obiekty nr 8, 11, 35, 36 i 38, 61 i 62. Charakteryzują się one regularnymi zarysami i profilami oraz stosunkowo niewielkimi rozmiarami (por. J. Michalski 1983, s. 156 n.). Liczne są także obiekty o nieokreślonym przeznaczeniu (nr: 12, 21, 31, 43, 50, 58, 63). W części z nich brak było materiału zabytkowego. Charakteryzują się one nieregularnymi zarysami i profilami. Niektóre są być może nawet naturalnymi zagłębieniami w warstwie. Obiekt nr 1 (ryc. 4) wyróżniający się swym jasnym wypełniskiem z gliniastego, calcowego otoczenia można uznać za gliniankę — ślad po eksploatacji gliny, tak potrzebnej i zarazem łatwo dostępnej. Przeciwnostwem tego jest obiekt 2, który z kolei można interpretować jako magazyn surowca glinianego (ryc. 5).

Plan osady (ryc. 3) wyraźnie pokazuje, iż większość obiektów zarejestrowano w środkowej części (ary 4–5 G–F) zbadanego terenu. Mamy tu zarówno ślady po słupach, jak i jamy gospodarcze. Część zachodnia (przy kulminacji wydmy) łączy się z domniemanym obiektem mieszkalnym i towarzyszącymi mu jamami gospodarczymi. Między obydwoma częściami jest wyraźna luka w występowaniu obiektów. Odmienny charakter wydaje się mieć część wschodnia (dolna partia wydmy), w której zarejestrowano obiekty produkcyjne i która charakteryzuje się najniższą koncentracją materiału zabytkowego. Może to świadczyć o ściśle gospodarczym (produkcyjnym) jej charakterze.

Wyrывkowość badań nie pozwala na dalej idące wnioski co do charakteru zabudowy i rozplanowania osady. Jeżeli przytoczona interpretacja jest słuszna, to możemy mówić o dwóch odrębnych domostwach-zagrodach. Biorąc pod uwagę wielkość stanowiska liczbę podobnych obiektów można określić na 5–6, czyli szacunkowa wielkość grupy ludzkiej zamieszkującej w osadzie wynosiłaby 30–50 osób (S. Czopek 1996, s. 101 n.).

ŹRÓDŁA RUCHOME

Najliczniejszą grupę wśród zabytków ruchomych stanowi ceramika. Ona to też, ze względu na charakter i rodzaj pozostałych znalezisk (por. niżej), stanowi o datowaniu osady. Cały zbiór ceramiki liczy 8.115 fragmentów naczyń lepionych i 1 fragment ceramiki toczonej na kole. Zespół ten należy w tej chwili do największych serii ceramiki osadowej grupy tarnobrzeskiej. Z tej liczby przytłaczająca większość pochodzi z warstwy kulturowej — aż 7.692 fragmenty (tabela I). Podstawowy podział technologiczny, jaki można tu zastosować, to wydzielenie czterech podstawowych grup technologicznych dla ceramiki lepionej:

I — ceramika o powierzchni zewnętrznej czarnej, wewnętrznej brunatnej (1,2 % zbioru),

II — ceramika o powierzchni zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej czarnej (2,8% zbioru),

III — ceramika obustronnie brunatna (88,6%),

IV — ceramika obustronnie czarna (3,2%),

oraz odrębną kategorii — ceramiki wykonanej na kole, reprezentowanej tylko przez jeden fragment. W grupach tych można wydzielić jeszcze podgrupy ze względu na charakter (fakturę) powierzchni zewnętrznych oraz stosowane domieszki. Procentowy udział poszczególnych grup (oraz ceramiki nieokreślonej technologicznie — fragmenty bardzo drobne i zniszczone — stanowiącej 4,2 % zbioru) wśród całości ceramiki, jak i poszczególnych podzbiorów (warstwa, obiekty) pokazuje tabela I. Rozkład poszczególnych grup jest tu podobny. Można więc zatem mówić o reprezentatywności tych wyliczeń. Wyrażna dominacja ceramiki brunatnej jest pierwszym, generalnym wnioskiem. Drugim natomiast jest obserwacja o znacznej liczbie ceramiki o chropowatych i szorstkich powierzchniach zewnętrznych (ponad 70% całego zbioru). Jeśli porównamy ceramikę białobrzeską z innymi osadami (niestety mamy tu do dyspozycji bardzo mało danych porównawczych), to stwierdzimy największą ilość ceramiki brunatnej właśnie w naszym zbiorze (por. tabela II i ryc. 28). Ponadto jego cechą jest obecność ceramiki obustronnie czarnej, której brak w obydwu porównywanych seriach z Trzęsówki i Tarnobrzeża-Zakrzowa. Warto dodać, że stanowiska te są podobnie datowane w ramach III fazy grupy tarnobrzeskiej. W zakresie stosowanych domieszek schudających dodawanych do masy ceramicznej w ceramice z Białobrzegów dominuje tłuczeń kamienny i ceramiczny. O ile tłuczone kamienie można uznać za typowo lużycką cechę, o tyle dodawanie domieszki tłuczonej gliny lub skorup uważa się za zwyczaj przejęty raczej z zewnątrz (M. Mogielnicka-Urban 1984, s. 61–62). Domieszka taka jest dominująca w ceramice późnohalsztackiej ze Słowacji (E. Mirowska 1983, s. 128; 1987, s. 114) oraz zachodniej Ukrainy (L. Krušel'nic'ka 1976, s. 89). Drugą cechą wyróżniającą ceramikę białobrzeską jest dobry i bardzo dobry wypał, o czym świadczy twardość poszczególnych fragmentów.

Zdecydowanie wyróżnia się jeden fragment pochodzący z naczynia toczonego na kole o mocno wywiniętej, pogrubionej krawędzi (ryc. 24). Wykonano go z tłustej glinki i wypalono na kolor szarobrunatny. Pod względem stylistycznym można mówić o nawiązaniach do naczyń wazowatych z silnie wywiniętą krawędzią, znanych w kręgu scyto-trackim (J. Chochorowski 1985, s. 40–45; S. Czopek 1993, s. 489). Znalezisko to uzupełnia listę stanowisk z podobną ceramiką znanych z terenu południowo-wschodniej Polski i datowanych na drugą połowę V i pierwszą połowę IV wieku p.n.e. (S. Czopek 1993, s. 487 n.).

Pod względem stylistycznym można natomiast dokonać podziału ceramiki lepionej na: naczynia garnkowate, wazowate, misy, kubki i talerze-placki. W takiej też kolejności zostaną one przeanalizowane.

Garnki

Jest to grupa dominująca w całym zbiorze. Mamy tu zarówno całe (zrekonstruowane) naczynia, jak i ich fragmenty,

Tabela 1. Zestawienie ilościowe ceramiki lepionej

Ceramika	Warstwa kulturowa		Obiekty		Skupisko (ar 8G)		Razem	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Gt I (zew. czarna, wew. brunatna) – razem	72	0,9	5	2,9	21	8,3	98	1,2
w tym: – gładka	60	0,8	1	0,6	21	8,3	82	1,0
– szorstka	12	0,1	4	2,3	–	–	16	0,2
Gt II (zew. brunatna, wew. czarna) – razem	209	2,7	14	8,2	–	–	223	2,8
w tym: – gładka	99	1,3	–	–	–	–	99	1,2
– szorstka	76	1,0	7	4,1	–	–	83	1,1
– chropowata	34	0,4	7	4,1	–	–	41	0,5
Gt III (brunatna) – razem	6.825	88,7	138	81,3	230	90,9	7.193	88,6
w tym: – gładka	895	11,6	15	8,8	6	2,4	916	11,3
– szorstka	2.792	36,3	33	19,6	11	4,3	2.836	34,9
– chropowata	2.889	37,6	90	52,9	213	84,2	3.192	39,3
– gładka/szorstka (talerze-placki)	249	3,2	–	–	–	–	249	3,1
Gt IV (czarna) – razem	254	3,4	7	4,1	2	0,8	263	3,2
Nieokreślona	332	4,3	6	3,5	–	–	338	4,2
RAZEM	7.692	100,0	170	100,0	253	100,0	8.115	100,0

Uwaga: GT IV to wyłącznie ceramika gładkościenna

w tym szczególnie istotne brzegowe. Właśnie one mogą być podstawą do szczegółowej klasyfikacji na garnki o prostym brzegu i górnej części cylindrycznej lub zagiętej ku środkowi (tabl. I, 1, 3–5, 9, 12; IV, 4; V, 1–5, 7, 16; VI, 3, 5, 6, 8, 22, 23; VII, 5, 11, 14, 24, 25; VIII, 6; IX, 5, 6, 8, 14, 17; X, 9, 17, 18, 20, 25; XI, 1, 11, 12, 16, 18, 19; XII, 3, 4, 10, 12, 13; XIII, 9). Częste są tu garnki z dziurkami pod krawędzią (tabl. II, 1, 4; IV, 2, 4; V, 14, 19; VI, 10, 24; VII, 2, 8, 20, 19; VIII, 1, 4, 8, 11, 18, 19; IX, 2, 3, 9, 18, 20–22, 24; X, 4, 5, 7, 8, 13, 21; XI, 13; XII, 1, 4, XIV, 6, 7, 18, 20), a także ze zdobnictwem plastycznym (tabl. XIV, 2, 3, 5, 8). W grupie

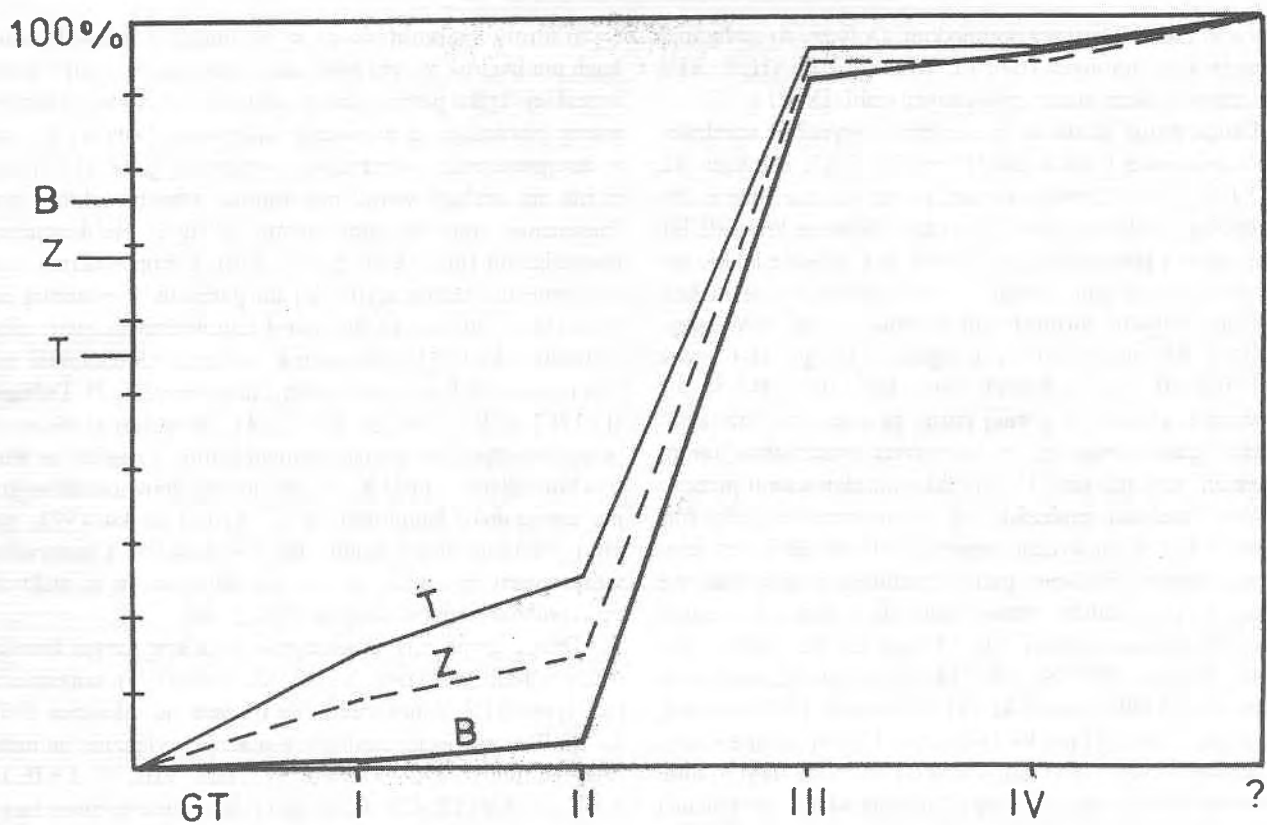
tej mieszczą się też dwa bardzo duże naczynia (tabl. II, 1 i XII, 1). W literaturze określa się je mianem naczyń jajowatych i do nich zbliżonych. W klasyfikacji ceramiki grupy tarnobrzeskiej autorstwa Kazimierza Moskwy (1976) należą one do typu II, odnoszonego wyłącznie do III (ostatniej) fazy chronologicznej. Warto odnotować obecność w Białobrzegach typów uznanych za najmłodsze (II/9/a i II/3/a). Całe i zrekonstruowane formy mają dokładne analogie wśród materiałów z innych stanowisk. I tak, dla przysadzistego garnka z dziurkami pod krawędzią i zdobnictwem plastycznym (tabl. IV, 4) można wskazać odpowiedniki z cmentarzysk

Tabela II. Porównanie grup technologicznych ceramiki z osad grupy tarnobrzeskiej

Grupy technologiczne	Białobrzegi 5		Trzęsówka 2		Tarnobrzeg – Zakrzów 1	
	N	%	N	%	N	%
I – zew. czarna, wew. brunatna	98	1,2	425	16,1	237	9,2
II – zew. brunatna, wew. czarna	223	2,8	255	9,7	169	6,6
III – brunatna	7.193	88,6	1.871	70,8	2.039	79,0
IV – czarna	263	3,2	–	–	–	–
Nieokreślona	338	4,2	91	3,4	135	5,2
RAZEM	8.115	100,0	2.642	100,0	100,0	100,0

Uwaga: Opracowano wg: — A. Kardasz 1994 (Trzęsówka)

— S. Czopek, J. Podgórska-Czopek 1991 (Tarnobrzeg-Zakrzów)

Ryc. 28. Diagramm procentowego udziału poszczególnych grup technologicznych ceramiki w zbiorach ceramicznych z osad: Białobrzegi, stanowisko 5 (B), Tarnobrzeg-Zakrzów, stanowisko 1 (Z), Trzęsówka, stanowisko 2 (T); na osi Y zaznaczono procent ceramiki chropowatej i szorstkiej

Abb. 28. Diagramm des Prozentanteils der einzelnen technologischen Keramikgruppen in Keramiksammlungen aus der Siedlungen: Białobrzegi, Fundstelle 5 (B), Tarnobrzeg-Zakrzów, Fundstelle 1 (Z), Trzęsówka, Fundstelle 2 (T); auf der Y-Achse wurde Prozent der unebenen und rauhen Keramik gekennzeichnet

Рис. 28. График процентного соотношения технологических групп керамики из поселений: Бялобжеги, памятник 5 (B), Тарнобжег-Закжув, памятник 1 (Z), Тженсувка, памятник 2 (T); на оси Y обозначен процент ошершавленной и шероховатой керамики

(E. Szarek-Waszkowska 1975, tabl. II), jak i osad (M. Florek, J. Gurba 1993, ryc. 1: 4, 14). Znacznie więcej analogii ma klasyczny garnek jajowaty z dziurkami pod krawędzią (tabl. IV, 2; analogie: K. Moskwa 1971, tabl. II, 14; III, 8, IX, 5; E. Szarek-Waszkowska 1975, tabl. XXI, 9). Zbliżone typologicznie jest duże naczynie, pochodzące ze skupiska (wysokość ponad 40 cm — tabl. II, 1). Swymi proporcjami i stylistyką nawiązuje wyraźnie do garnków często spotykanych wśród popielnic „tarnobrzezkich” (K. Moskwa 1971, tabl. XXVI, 10; XXX, 11; XXXVIII, 1; E. Szarek-Waszkowska 1975, tabl. XII, 7), różni się natomiast wielkością, która wyraźnie odpowiada kłozom kultury pomorskiej. Do niej wyraźniej nawiązuje zachowane fragmentarycznie inne naczynie (tabl. XII, 1) z górną częścią skierowaną ku środkowi, plastyczną listwą, w tym półkolistą, dużymi rozmiarami (średnica bliska 50 cm) i dziurkami pod krawędzią. Jedyne ta ostatnia cecha jest wyraźnie „łrzycka”, natomiast pozostałe znajdują nalogie „pomorskie”. Dotyczy to listwy plastycznej, w tym półkolistej i ogólnych proporcji naczynia, zwłaszcza sposobu ukształtowania górnej partii. Wypada jednak zaznaczyć, że analogiczne naczynia pomorskie mają gładkie szyjki (A. Kietlińska, R. Mikłaszewska 1963, tabl. XII, 4, 8, 13; XIV, 15; XVII, 9; XIX, 6; B. Zawadzka

19664, tabl. VI, 8; VII, 9). W tym samym nurcie zdają się mieścić naczynia o wyraźnie pogrubionych brzegach i zdobionych krawędziach (tabl. IX, 21, XII, 3, XIV, 6, 7). Datowanie takich naczyń powinno się zawierać w granicach dwóch klasycznych faz kultury pomorskiej (II–III), które są odnoszone do HaD i czasów bezpośrednio po nim następujących (ogólnie w zasadzie V i IV wiek p.n.e. — por. S. Czopek 1992b, s. 40 n., zwłaszcza 86–88). Naczynie garnkowe z listwą i guzkiem o mocno wychylonej górnej części (tabl. XIII, 1) także może nawiązywać do naczyń kultury pomorskiej — tzw. pseudokłoszy (np. A. Kietlińska, R. Mikłaszewska 1963, tabl. XVI, 3), które z kolei odnosi się do najmłodszej fazy (S. Czopek 1992b, s. 88). Warto dodać, że fragment naczynia z listwą plastyczną uformowaną kółkiem (półkółkiem) znaleziono w Podegrodziu, woj. nowosądeckie, w towarzystwie innej ceramiki, datowanej na wczesną epokę żelaza (R. Madyda-Legutko 1995, ryc. 4:4).

Dla wielu fragmentarycznie zachowanych garnków można wskazać liczne analogie osadowe (np. M. Zeylandowa 1963, tabl. I–IX; S. Czopek, J. Podgórska-Czopek 1991, tabl. II–III; M. Florek, J. Gurba 1993, ryc. 1) oraz pochodzące z cementaryszk, datowanych na III fazę grupy tarnobrzezkiej. Ukształtowanie krawędzi niektórych z nich przypomi-

na brzegi naczyń kultury pomorskiej. Dotyczy to zwłaszcza krawędzi pogrubionych (tabl. VI, 16; X, 2, 10; XII, 3; XIV, 7) a czasami także ornamentowanych (tabl. IX, 21).

Drugą grupą garnków są naczynia z wyraźnie rozchylną górną częścią (tabl. I, 10; IV, 6; VI, 15, 17, 20; X, 6; XI, 15; XIII, 1, 10). Czasami posiadają one jeszcze inne cechy szczególne — dziurki pod wylewem, zdobiona krawędź lub ornamentyka plastyczna. Nie chodzi tu o jedynie lekkie znaczenie wychylenia brzegu, jakie spotyka się na niektórych „jajowatych” formach (np. J. Miśkiewicz, T. Węgrzynowicz 1974, tabl. II, 10; S. Czopek, J. Podgórska-Czopek 1991, tabl. II, 11; A. Kostek 1991, tabl. II, 5; IV, 5), ale o wyraźne odchylenie górnej partii, podobne do „tulipanowatego” garnka znanego z wczesnych materiałów tarnobrzeskich (por. np. tabl. IV, 6). Takiemu datowaniu przeczy zarówno kontekst znalezisk, jak i drugorzędne cechy formalne — listwy plastyczne, dziurki pod krawędzią czy zdobienie brzegów. Podobne garnki znajdujemy natomiast we wczesnej epoce żelaza wśród materiałów znanych z grupy czerepińsko-łagodowskiej (L. Krušel'nic'ka 1976, ryc. 34–45; 1993, ryc. 87–88, 105, 114), które można uważać za dziedzictwo kultury wysockiej (T. Sulimirski 1931, tabl. XI, XII, XVI; L. Krušel'nic'ka 1976, ryc. 17–18). Grupa czerepińsko-łagodowska, jest najbliższą od wschodu terytorialnie jednostką w stosunku do grupy tarnobrzeskiej, rozwijającą się głównie w VI–V wieku p.n.e., przy czym bardzo prawdopodobne jest i dlasze jej trwanie (L. Krušel'nic'ka 1993, s. 238). Zbliżone naczynia znajdujemy także wśród materiałów uznawanych za łużyckie, a pochodzących ze wschodniej Lubelszczyzny (J. Dąbrowski 1962, tabl. II, 22, 24 oraz I, 8; II, 24; VIII, 6).

Naczynia wazowate

W tej grupie można wymienić tylko jedno naczynie (tabl. IV, 1) oraz fragmenty kilku innych, które jednak w zasadzie nie są przydatne do analizy (tabl. I, 2; V, 6, 18; VI, 9, 14; VIII, 13, 14; IX, 1, 4; X, 19; XI, 21, 22; XII, 7; XIV, 12). Są to bowiem jedynie części wskazujące na ogólną przynależność do waz dwustożkowatych, lub takie, które trudno bliżej klasyfikować. Natomiast zrekonstruowane naczynie z cylindryczną szyjką (tabl. IV, 1) odpowiada typowi II/1/c, datowanemu na V okres epoki brązu i wczesną epokę żelaza (K. Moskwa 1976, s. 66). Jest to jednak forma długotrwała, bowiem podobne morfologicznie naczynia pochodzą także z cmentarzysk datowanych wcześniej (S. Czopek 1996, tabl. XV, 3). Wypada także wskazać na analogie najpóźniejsze, to jest pochodzące z cmentarzyska w Trzęsówce (K. Moskwa 1971, tabl. VIII, 4; X, 1; XXII, 2). Być może elementem datującym jest guzek na brzuścu. Kontekst naszego znaleziska wyraźnie wskazuje na datowanie go w ramach III fazy chronologicznej grupy tarnobrzeskiej.

Misy

Można je podzielić na misy stożkowe, półkuliste i z zagiętą do środka górną partią. Misy stożkowe (typ I/1 — K. Moskwa 1976, s. 74 n.) występują najliczniej i są grupą zróżnicowaną ze względu na wielkość i stopień wychylenia krawędzi (tabl. III, 9; VI, 7, 11; VII, 12, 13; VI, 1, 10, 12, 15, VII, 15; VIII, 3, 5; IX, 15, 10, 13; X, 11, 22; XII, 9; XIII, 5).

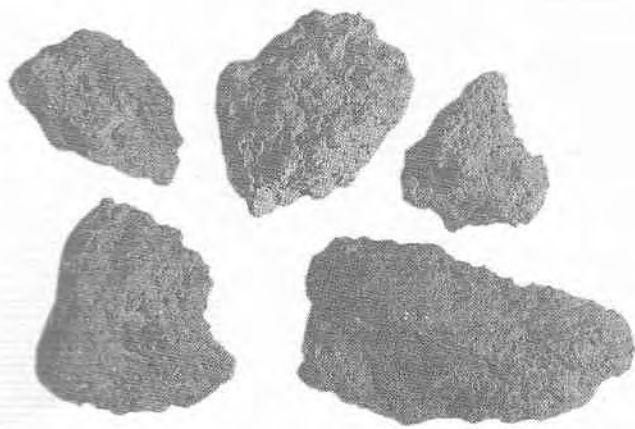
Są to formy interkulturowe i występujące w różnych odcinkach pradziejów, w tym przez cały czas trwania grupy tarnobrzeskiej. Tylko pewne cechy szczególne niektórych egzemplarzy pozwalają na uściślenie datowania. Dotyczy to misy o chropowatej powierzchni zewnętrznej (tabl. V, 12), która nie ma analogii wśród materiałów „tarnobrzeskich” oraz fragmentów mis ze zdobionymi skośnym żłobkowaniem krawędziami (tabl. XIII, 5, ryc. 25b). Chropowata misa wyraźnie nawiązuje stylistyką do garnków z podobną powierzchnią, mieszcząc się wśród najmłodszych materiałów „tarnobrzeskich”. Można jednak wskazać na obecność mis chropowatych we wschodniej Lubelszczyźnie (J. Dąbrowski 1962, s. 19 n, tabl. II, 21; V, 14). Natomiast żłobkowany brzeg (występuje on też na fragmencie misy z zagiętą do wnętrza krawędzią — tabl. X, 15) ma dobre odpowiedniki w grupie czerepińsko-łagodowskiej (L. Krušel'nic'ka 1993, ryc. 101). Podobne brzegi znamy także wprawdzie z materiałów wczesnotarnobrzeskich, ale tam też uznawane są za efekt obcych oddziaływań (S. Czopek 1996, s. 40).

Drugą grupą mis są naczynia o zaokrąglonym brzuścu (misy półkuliste — tabl. XI, 10; XI, 10; XIV, 1), odpowiadające typowi I/2, datowanemu na III fazę (K. Moskwa 1976, s. 75). Rzeczywiście, analogie wskazują wyłącznie na materiały najmłodsze (K. Moskwa 1971, tabl. VIII, 10; XVII, 11; XXV, 13; XXVIII, 12). Takie samo datowanie (a może nawet jeszcze późniejsze) należy przyjąć dla trzeciej grupy — mis z brzegiem zagiętym do wnętrza (tabl. V, 9; VII, 3, 13, 17, 21; VIII, 2; X, 1, 12; XII, 2). Jest to typ III wg K. Moskwy (1976, s. 78), który bywa uznawany (przynajmniej w części, a dotyczy to niektórych egzemplarzy szczególnie ostro załamanych) za naśladownictwo scyto-trackiej ceramiki toczonej na kole, odnoszonej do drugiej połowy V i pierwszej połowy IV wieku p.n.e. (S. Czopek 1993, s. 493 n.). Można dla nich wskazać analogie słowackie, odnoszone głównie do fazy II i III tamtejszego osadnictwa halsztackiego (= głównie HaD i LtA-B — E. Miroššayowa 1987, s. 120 n.) oraz czerepińsko-łagodowskie (L. Krušel'nic'ka 1993, ryc. 106–107). Nawiązania te dotyczą także egzemplarzy zdobionych guzkiem na załomie (tabl. VIII, 17) lub o kanelurowanym brzegu (tabl. X, 15 — por. E. Miroššayowa 1983, ryc. 1:4–5; 1987, tabl. IV, 9; XI, 27).

Być może należałoby jeszcze wydzielić kolejną grupę mis, obejmującą naczynia profilowane. Jednak zachowane fragmenty nie pozwalają na kateryczne stwierdzenia, czy są one częściami mis, czy też profilowanych kubków i czerpaków (tabl. III, 8; VIII, 12, 17; IX, 16; XI, 2).

Kubki

Objęmuje one dwa egzemplarze zachowane w całości lub zrekonstruowane (tabl. XI, 3; ryc. 25a) oraz fragmenty innych naczyń trudnych do stylistycznego zaklasyfikowania (tabl. X, 25; XIII, 4; a także fragmenty profilowane, które mogą być częściami mis — por. wyżej). Dla kubków o prostych ściankach (tabl. XI, 3) trudno wskazać precyzyjne analogie „tarnobrzeskie”, chociaż są one bardzo bliskie typowi I/1/b, odnoszonemu raczej do II fazy grupy tarnobrzeskiej (K. Moskwa 1976, s. 79). Znajdujemy je natomiast wśród materiałów wysockich (T. Sulimirski 1931, tabl. XIX, 14).

Ryc. 29. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Bryłki rudy żelaza

Abb. 29. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Eisenerzkümpchen

Рис. 29. Бялобжеги, воєв. Жешов, пам'ятник 5. Куски щелезної руди

Warto odnotować także brak analogii dla kubka chropowatego (tabl. XIII, 4).

Talerze-placki

Stanowią one dość popularną kategorię ceramiki wśród materiałów osadowych i to nie tylko w grupie tarnobrzezkiej. U nas reprezentują je egzemplarze z odciskami plecionki (tabl. V, 11; VII, 18, 23; VIII, 21; XI, 6, 17; XII, 8; XIV, 13) lub gładkie (ściślej szorstko-gładkie — tabl. VIII, 9; X, 3; XII, 5, 11, XIII, 6; XIV, 10, 14), rzadko zdobione odciskami palcowymi i paznokciowymi (tabl. VIII, 22) lub z dziurkami na powierzchni (tabl. XIII, 7). Talerze-placki są w zasadzie nieobecne na cmentarzyskach, natomiast na osadach należą do wyróżniającej się grupy (M. Zeylandowa 1963; A. Kardasz 1994). Była to zapewne typowa użytkowa forma. Wydaje się, że jej szczególne rozpowszechnienie nastąpiło we wczesnej epoce żelaza, chociaż tezę tę osłabia brak materiałów porównawczych z wcześniejszych osad tarnobrzezskich.

Wypada jeszcze zwrócić uwagę na dwa fragmenty naczyń z ornamentem stempelkowym tuż pod krawędzią i na szyjce (tabl. II, 2–3). Zarówno charakter ornamentu, jego umiejscowienie, jak i prawdopodobny kształt naczyń są obce grupie tarnobrzezkiej. Przypominają one naczynia charakterystyczne dla świata scytyjskiego, zwłaszcza w strefie lasostępu (G. T. Kovpanenko 1967, s. 110 n., szczególnie ryc. 33 i 52).

Wśród ceramiki białobrzezkiej zdecydowanie dominuje ornamentyka plastyczna — guzki, listwy — typowa dla młodszych materiałów tarnobrzezskich. Występowanie poziomych, dookólnych listw plastycznych na gamkach słabo

profilowanych (np. tabl. I, 12) wskazuje nawet na najmłodszy horyzont chronologiczny (G. Dmochowska 1990, s. 81). Ciekawą formę reprezentuje ornament krótkich nakłuc poniżej wyraźnego załomu szyjki na czernionym naczyniu (tabl. XI, 21). Wypada to uznać za motyw identyczny do spotykanego na niektórych naczyniach kultury pomorskiej (S. Czopek 1992b, XI, 4, 6).

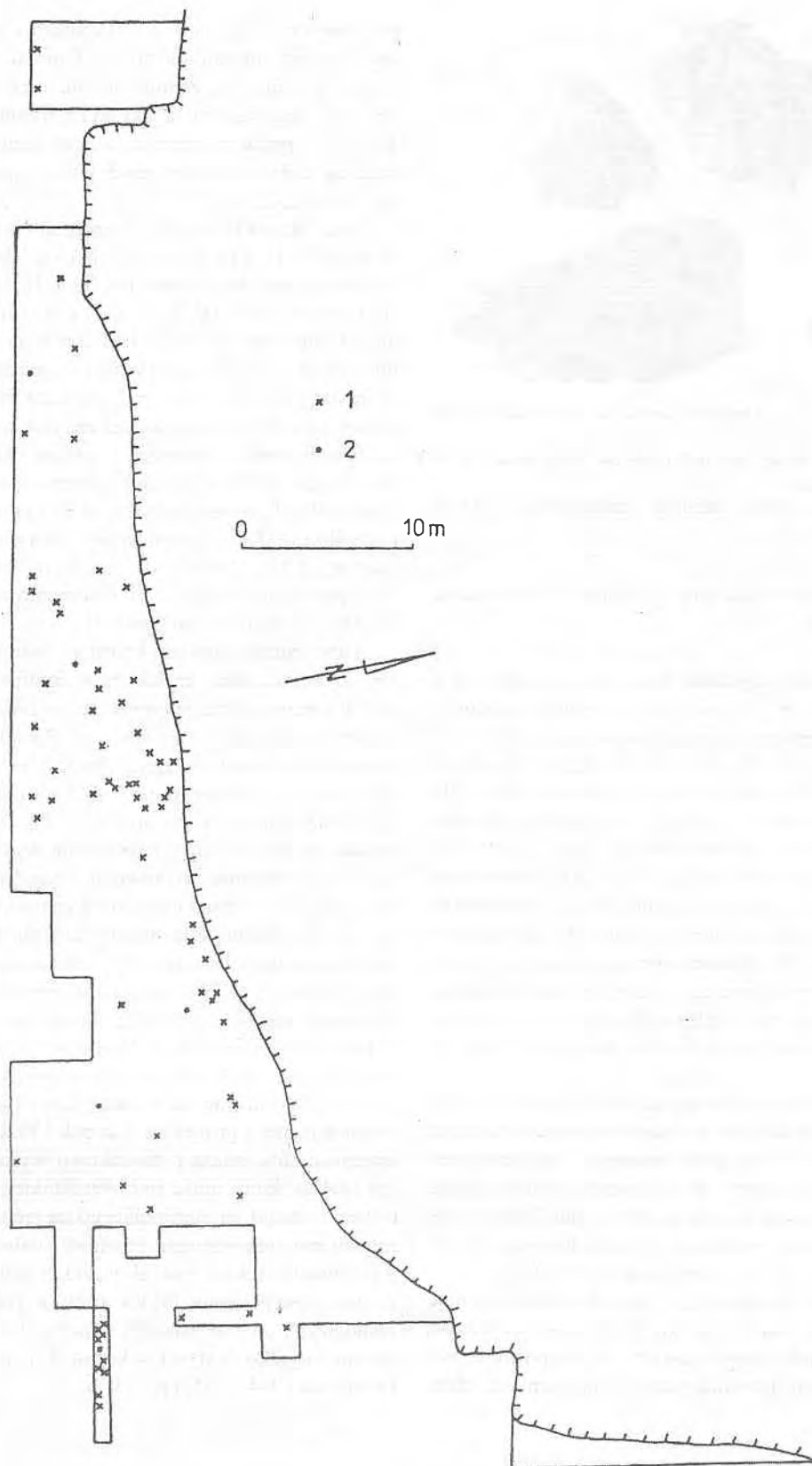
Inne kategorie zabytków reprezentują: kamienne rozcieracze (tabl. II, 7) i fragmenty podkładek-żaren ze śladami wyraźnego starcia powierzchni (tabl. II, 5, 6), gliniane przęśliki płaskie (tabl. III, 2, 3, 6, 7) i pogrubione (tabl. III, 4), nieokreślone przedmioty żelazne, w tym fragment rękojeści lub okucia (?) z tkwiącym w niej nitem brązowym (tabl. III, 4), bryłki rudy darniowej (ryc. 29) oraz fragment figurki glinianej (tabl. III, 5). Ten ostatni zabytek nawiązuje wyraźnie do figurek ptaków znanych z drugiej osady białobrzezkiej (S. Czopek 1986, s. 209 n.), przypominając swym wyglądem nóżkę. Pozostałe zabytki, w tym przedmioty kamienne i przęśliki są dość częstymi znaleziskami wśród materiałów osadowych (K. Moskwa 1976, s. 50 n.), tam też znajdujemy dość precyzyjne analogie (B. Chomentowska 1989, tabl. III, 13; M. Zeylandowa 1963, tabl. II, 14).

Dość interesująca jest kwestia występowania przedmiotów żelaznych oraz bryłek rudy darniowej, które musiały być tu intencjonalnie przyniesione — nie mogła się ona wytworzyć na piaszczystej wydmie. Ponadto niektóre bryłki sprawiają wrażenie wstępnej obróbki — wyprażania. Może to świadczyć o celowym pozyskiwaniu tego surowca z otaczających stanowisko podmokłych łąk (dziś również można tam stwierdzić dość intensywne występowanie limonitu) i o jego obróbce. Wprawdzie bezpośrednich śladów wytopu żelaza nie znaleziono, ale wypada wspomnieć obiekty 16, 32–34 z intensywną spalenizną i bardzo dużą ilością polepy, które mogą się łączyć z taką działalnością. Ponadto inny obiekt — nr 39 — można interpretować jako jamę do produkcji węgla drzewnego, który mógł być stosowany w procesie wytopu żelaza. Graficzne rozmieszczenie bryłek rudy na przebadanej części stanowiska (ryc. 30) nie pokazuje żadnych koncentracji, a raczej luźny (wtórny) ich rozrzut. Analiza jednej z próbek (S. Czopek 1992c, s. 116) wykazała obecność 26% żelaza i stosunkowo wysoką zawartość miedzi (0,4%), która może być wyróżnikiem miejscowego surowca, różnego od dominującego na ziemiach polskich tzw. metalu świętokrzyskiego. Pewnych analogii dostarcza jedna z późnohalsztackich osad słowackich, gdzie również stwierdzono występowanie bryłek rudy, a polepę z odciskami, analogiczną do stwierdzonej w obiektach 16, 32–34 interpretuje się jako destyrukty konstrukcji piecowych (E. Mořšayova 1994, s. 55, ryc. 13:7).

PODSUMOWANIE

Zaprezentowane tu materiały w istotny sposób uzupełniają naszą wiedzę o grupie tarnobrzezkiej. Jest to jedna z największych serii źródeł osadowych, w których widać

pewną odmienną w stosunku do tych znanych z cmentarzysk. W bardzo interesującym zbiorze ceramiki dają się zaobserwować liczne obce miejscowemu środowisku wtręty.

Ryc. 30. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Rozkład występowania rudy darniowej i przedmiotów żelaznych w przebadanej części osady; 1 — ruda, 2 — przedmiot żelazny

Abb. 30. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Plan des Vorkommens des Rasenerzes und der Eisengegenstände in dem untersuchten Teil der Siedlung; 1 — Erz, 2 — Eisengegenstand

Рис. 30. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. План местонахождения болотной руды и железных предметов на исследованном участке поселения: 1 — руда, 2 — железные предметы

Może to dotyczyć nawiązań wschodnich, jak i południowych, ale również przejścia cech przypisywanych kulturze pomorskiej. Jednocześnie większość ceramiki białobrzeskiej pokazuje silne związki z całą strefą wschodniołużycką. Opublikowane niedawno materiały z Karpat Zachodnich (R. Madyda-Legutko 1995), zwracające uwagę na rolę kontaktów ze Słowacją, ale jednocześnie pokazujące podobieństwo do ceramiki tarnobrzeskiej, sugerują, że we wczesnej epoce żelaza istniała dość szeroka strefa, w której obowiązywał podobny styl lepienia ceramiki. Chodzi tu o dominację naczyń garnkowatych, rozpowszechnienie talerzy-placków i mis z zagiętą do środka górną częścią oraz zdobnictwo plastyczne, głównie w postaci guzków i listw. Wydaje się, że dotyczy to głównie młodszej części okresu halsztackiego D i całego wczesnolateńskiego. Nie rozstrzygnięty jest jeszcze problem zaniku tego osadnictwa — jego czasu, przyczyn i charakteru.

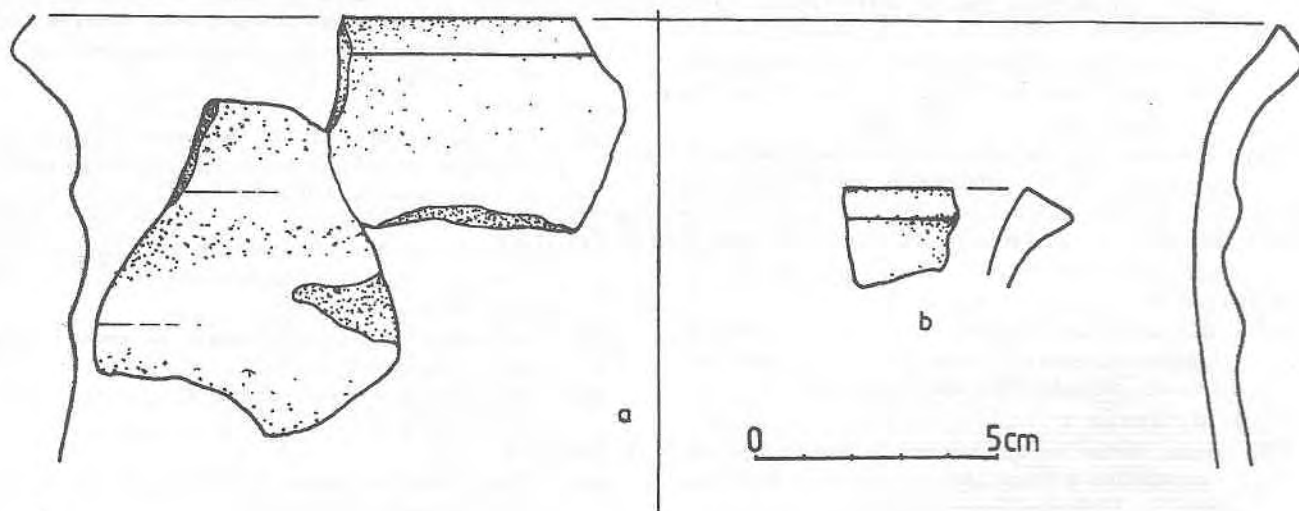
Z przedstawionych analiz wynika, że osadę na stanowisku 5 w Białobrzegach należy w całości odnosić do III fazy grupy tarnobrzeskiej i to raczej jej młodszej części — faza III2 (S. Czopek 1996, s. 117–119), czyli do końca V i IV wieku p.n.e. Świadczy o tym kilka faktów:

1. Bardzo czytelne nawiązania wschodnie (czerepińsko-lagodowskie), które należy odnosić do V wieku p.n.e.
2. Występowanie ceramiki toczonej, w typie scyto-trackim z V–IV wieku p.n.e.
3. Analogie do najmłodszych materiałów znanych z cmentarzysk (np. Trzęsówka) i różnice w stosunku do pozostałych materiałów tarnobrzeskich, w tym również osadowych (dotyczy m.in. braku nawiązań do fazy II, które spotykamy np. w Turbii czy Tarnobrzegu-Zakrzowie).
4. Pojawiające się nawiązania pomorskie — duże naczynia w typie kloszowatych, pogrubione i zdobione krawędzie; być może także szersze rozpowszechnienie ceramiki czernionej należy łączyć z tymi samymi oddziaływaniami.
5. Przedmioty żelazne i prawdopodobna obróbka (wytop?) tego surowca, powinny być odnoszone raczej do młodszej części fazy III (S. Czopek 1992; 1996, s. 118).

6. Intensywna warstwa kulturowa świadczy o stosunkowo długim okresie użytkowania osady. Jeżeli więc nie mamy tu materiałów starszych niż faza III (III1?), to czas jej trwania musiał obejmować co najmniej kilkadziesiąt lat, co przy określeniu początków fazy III2 na przełomie V i IV wieku musi skutkować chronologią w granicach IV wieku (= młodsza część HaD i co najmniej wczesny okres lateński).

Jeżeli rozumowanie powyższe jest słuszne, to materiały (głównie ceramika) białobrzeskie wypadają za typowe dla najmłodszego horyzontu grupy tarnobrzeskiej (faza III2). Można więc określić ich cechy: zdecydowana dominacja ceramiki brunatnej i szarobrunatnej o dość dobrym wypale, najczęściej z domieszką tłuczni kamiennego i ceramicznego; przewaga naczyń o chropowatych i szorstkich powierzchniach zewnętrznych; w stylistyce naczyń przewaga garnków, w tym głównie o rozbudowanej ornamentyce plastycznej i górnej partii rozchylonej na zewnątrz; obecność mis z brzegiem zagiętym do środka.

Osada na stanowisku 5 w Białobrzegach jest jednym z elementów mikroregionalnej struktury osadniczej (S. Czopek 1996, ryc. 28 i s. 88). W tym mikroregionie znamy jeszcze co najmniej 3 inne duże osady — Białobrzegi 1 i 10, Smolarzyny 4, z których jedna (Białobrzegi 1) badana była na dużą skalę (S. Czopek 1991; 1992a). Opracowanie i opublikowanie źródeł pochodzących z tamtych badań będzie kolejnym etapem poznawania tego regionu. Nie zlokalizowano tu do tej pory cmentarzyska. Nie można wykluczyć, że jest nim jedno ze stanowisk już znanych. Wypada wszakże zwrócić uwagę na informacje, uzyskiwane od okolicznych mieszkańców w trakcie badań omawianej tu osady, o wykopywaniu naczyń podczas wybierania piachu w północnej części wydmy. Teren ten jest już dziś poważnie zniszczony (ryc. 1) i nie ma mowy weryfikacji. Być może więc zniszczona wydma kryła w sobie odpowiadające osadzie (i najbliższej niej położone) cmentarzysko. Problem ten musi niestety pozostać nierozstrzygnięty.

Ryc. 31. Białobrzegi, woj. Rzeszów, stanowisko 5. Ceramika kultury trzcinińskiej
 Abb. 31. Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle 5. Keramik der Trzcinienc-Kultur
 Рис. 31. Бялобжеги, воев. Жешов, памятник 5. Керамика тшцинецкой культуры

Obok materiałów grupy tarnobrzęskiej wystąpiła na stanowisku 5 w Białobrzegach także niewielka seria ceramiki kultury trzcinieckiej. W całości pochodzi ona ze złoża wtórnego, bowiem wydzielono ją z warstwy „tarnobrzęskiej”. Jest to 9 fragmentów naczyń z ara 9G (8 fragmentów) i ara 6G (1 fragment). Na uwagę zasługują: 2 fragmenty naczynia garnkowanego z pogrubioną i wychyloną na zewnątrz krawędzią oraz dwiema plastycznymi listwami w górnej części (ryc. 31a) oraz fragment typowego brzegu (ryc. 31b). Fragmenty

te, podobnie jak i pozostałe, pochodzące ze środkowych części naczyń mają brunatne powierzchnie i domieszkę tucznią kamiennego. Garnek, posiadający klasyczne trzcinieckie atrybuty — pogrubiony i skośnie ścięty brzeg, listwy plastyczne w górnej części — należy do zespołów typu A, datowanych w regionie krakowskim na fazę BB1 i BB2 (J. Górski 1995, s. 39). Materiały trzcinieckie z Białobrzegów uzupełniają w sensie ilościowym znane źródła tej kultury znad Wisłoka i Sanu (S. Czopek 1996, mapa na ryc. 42).

WYKAZ CYTOWANEJ LITERATURY

Wykaz skrótów

Grupa tarnobrzęska... — *Grupa tarnobrzęska kultury łużyckiej*, Rzeszów 1989.

Literatura

- Chochorowski J.
1985 *Die Vekerzug-Kultur. Charakteristik der Funde*, „Zeszyty Naukowe UJ, Prace Archeologiczne” t. 36, Kraków.
- Chomentowska B.
1989 *Osada kultury łużyckiej grupy tarnobrzęskiej w Zawadzie gmina Połaniec, woj. tarnobrzęskie w świetle ostatnich badań*, (w:) Grupa tarnobrzęska ..., s. 325–342.
- Czopek S.
1986 *Gliniane figurki ptaszków z osady grupy tarnobrzęskiej (kultury łużyckiej) w Białobrzegach, woj. Rzeszów*, „Spr. Arch.”, t. 38, s. 209–215.
1991 *Sprawozdanie z badań wykopaliskowych w Białobrzegach, woj. Rzeszów (stanowiska 1 i 5) w latach 1982–1984*, „MSROA 1980–1984”, s. 165–172.
1992a *Badania stanowisk z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza prowadzone przez Muzeum Okręgowe w Rzeszowie w latach 1985–1990*, „MSROA 1985–1990”, s. 167–183.
1992b *Południowo-wschodnia stręfa kultury pomorskiej*, Rzeszów.
1992c *Zabytki żelazne w materiałach grupy tarnobrzęskiej*, (w:) *Ziemie polskie we wczesnej epoce żelaza i ich powiązania z innymi terenami*, Rzeszów, s. 111–126.
1993 *Die älteste Drehscheibenkeramik aus Südpolen — Probleme der Kulturverhältnisse in der jüngeren Hallstatt- und frühen Latenezeit*, Bericht der Römisch-Germanischen Kommission, t. 74, s. 487–502.
1996 *Grupa tarnobrzęska nad środkowym Sanem i dolnym Wisłokiem — studium osadniczo-kulturowe*. Rzeszów.
- Czopek S., Kadrow S.
1987 *Osada kultury pucharów lejkowatych w Białobrzegach, stan. 5, woj. Rzeszów*, „Spr. Arch.”, t. 39, s. 73–88.
- Czopek S., Podgórska-Czopek J.
1991 *Materiały z osad kultury łużyckiej (grupy tarnobrzęskiej) i kultury przeworskiej ze stanowiska 1 w Tarnobrzegu-Zakrzowie*, „MSROA 1980–1984”, s. 71–114.
- Florek M., Gurba J.
1993 *Wyniki badań wykopaliskowych w Tarnobrzegu*, (w:) *Sprawozdanie z badań terenowych Katedry Archeologii UMCS w 1992 roku*, Lublin, s. 14–21.
- Górski J.
1995 *Osada z II i III okresu epoki brązu w Nowej Hucie-Pleszowie, stan. 49*, „MANH”, t. 18, s. 25–49.
- Dąbrowski J.
1962 *Materiały ze Strzyżowa, pow. Hrubieszów, a niektóre powiązania ziem Polski Wschodniej i Ukrainy w późnej epoce brązu*, „Mat. Star.”, t. 8, s. 7–56.
- Dmochowska G.
1990 *Ornamentyka wyrobów metalowych i naczyń grupy tarnobrzęskiej kultury łużyckiej*, „WA”, t. 50 (1985), s. 51–94.
- Kardasz A.
1994 *Osada grupy tarnobrzęskiej w Trzemeszynie, maszynopis pracy magisterskiej*, UMCS Lublin.
- Kietlińska A., Mikłaszewska R.
1963 *Cmentarzysko grobów kloszowych we wsi Transbór, pow. Mińsk Mazowiecki*, „Mat. Star.”, t. 9, s. 225–330.
- Kostek A.
1991 *Cmentarzysko grupy tarnobrzęskiej w Wielinie III, gm. Laszki, woj. Przemysł*, „MSROA 1980–1984”, s. 5–44.
- Kovpanenko G. T.
1967 *Plemena skifs'kogo času na Vorskli*, Kiiv.
- Krušel'nic'ka L.
1976 *Pivnične Prikarpatija i zachidna Volin' za dobi rann'ogo zaliza*, Kiiv.
1993 *Čerepin'sko-lagodiv'ska grupa pam'jatok*, (w:) *Pam'jatki gal'stats'kogo periodu v mežiričči Visli, Dnistra i Prip'jati*, Kiiv, s. 158–239.
- Madyda-Legutko R.
1995 *Sytuacja kulturowa we wczesnej epoce żelaza na terenie polskiej części Karpat Zachodnich*, (w:) *Dziedzictwo kulturowe epoki brązu i wczesnej epoki żelaza na Górnym Śląsku i w Małopolsce*, „Śląskie Prace Prahistoryczne”, t. 4, s. 241–265.
- Michalski J.
1983 *Zagadnienia systematyzacji i interpretacji obiektów nieruchomych (ze studiów nad osadami otwartymi kultury łużyckiej)*, „Mat. Star. i Wcz.”, t. 5, s. 135–195.
- Miroššayova E.
1983 *Stopy kovolejarskej činnosti na sidlisku w Rade*, „Studijne Zvesti Archeologickeho Ustavu Slovenskej Akademie Vied”, t. 20, s. 125–132.
1987 *Problematika osídlenia Východného Slovenska v dobe halštatskej*, „Slov. Arch.”, t. 35, s. 107–164.
1994 *Sidlisko z neskorej doby halštatskej v Čejčovciach*, „Slov. Arch.”, t. 42, s. 37–68.
- Moskwa K.
1971 *Późnołużyckie cmentarzysko w Trzemeszynie, pow. Kolbuszowa*, „MSROA 1967”, s. 9–98.
1976 *Kultura łużycka w południowo-wschodniej Polsce*, Rzeszów.
- Mogielnicka-Urban M.
1984 *Warsztat ceramiczny w kulturze łużyckiej*, Wrocław.

Sulimirski T.

1931 *Kultura wysocka*, Kraków.

Szarek-Waszkowska E.

1975 *Cmentarzysko kultury łużyckiej w Krzemienicy pow. Mielec*, „MSROA 1970–1972”, s. 3–51.

Zawadzka B.

1964 *Cmentarzysko kultury grobów kloszowych w Warszawie-Henrykowie*, „Mat. Star.”, t. 10, s. 229–321.

Zeylandowa M.

1963 *Osada kultury łużyckiej w Turbii, pow. Tarnobrzeg*, „MA”, t. 4, s. 253–297.

Sylwester Czopek

Die Siedlung der Tarnobrzeg-Gruppe in Białobrzegi, Wojewodschaft Rzeszów, Fundstelle Nr 5

Zusammenfassung

Die Fundstelle Nr 5 in Białobrzegi wurde während der Untersuchungen, die der Autor 1982 durchgeführt hat, entdeckt. Schon damals war sie bedeutend durch den Sandabbau zerstört. Das verursachte, daß auf diesem Gebiet die Ausgrabungsarbeiten vorgenommen wurden. Sie wurden 1984 und 1985 durchgeführt. Es erwies sich, daß wir hier mit Mehkkultursiedlung zu tun haben. Es wurden nämlich freigelegt: Materialien der Trichtenbecherkultur, Trzciniec-Kultur, Tarnobrzeg-Gruppe und Materialien aus der Spätphase des Frühmittelalters. Besondere Bedeutung der neolithischen Quellen verursachte ihre schnelle Aufbereitung und Veröffentlichung (S. Czopek, S. Kadrow 1987). Der übrige Teil der Materialien wurde einstweilig und selektiv ausgenutzt. Diese Arbeit soll eine völlige Quellenpublikation der Materialien der Tarnobrzeg-Gruppe und nicht zahlreicher Keramik der Trzciniec-Kultur sein (zusammengestellt im Annex). Die frühmittelalterlichen Materialien kommen nicht aus dem Gebiet, auf dem Ausgrabungsuntersuchungen durchgeführt wurden. Sie wurden während der Erdarbeiten am Westrand der Fundstelle freigelegt. Es waren über zehn Keramikfragmente, die in der dunklen Ausfüllung, in der Nähe der ovalen Grube lagerten, von denen der am meisten charakteristische schon publiziert wurde (S. Czopek 1991, Taf. II, 1).

Die Fundstelle befindet sich auf der hohen Sanddüne, die deutlich sie umgebende Naßfelder überregt. Diese Düne ist etwa 800 m von dem heutigen Wisłokbett entfernt. Das ist eigentlich der Südteil des ganzen Streifens der Düne, der sich nach Norden erstreckt. Vielenorts geben es dort Sandabbaugen. Unter geomorphologischer Sicht ist das der Rand einer Pleistozänüberschwemmungsterasse. Untersucht wurde der Nordteil der Fundstelle, der unmittelbar an den Rand der Abbaugen grenzt. Die Untersuchungen wurden im Rahmen der Aren und ihrer Teilen durchgeführt, indem man die Bezeichnungen des Arnetzes mit dem richtigen Ziffern und den dazu passenden Buchstaben verwendet — z.B. 8G, 4F, 2C u. s.w. Während der Untersuchungen wurden ans Tageslicht freigelegt 752 m², dokumentiert wurden 63 Objekte (8 davon erwiesen sich als natürliche Vertiefungen oder als Spuren von Baumstämmen) und darüber hinaus wurden 8116 Keramikfragmente gefunden und andere be-

wegliche Quellen, die man mit Tarnobrzeg-Gruppe verbinden soll.

Die während der zwei Untersuchungssaisons gewonnene Informationen und Quellen kommen aus zwei verschiedenen Konteksten. Der erste das sind die Objekte und Denkmäleranlagen, der zweite die Kulturschicht. Sie ist hier besonders reich — reicht der Mächtigkeit bis 60 cm. Fast 95% der Keramik entfällt auf die Schicht. Man kann hier unterscheiden: Humus, Boden unter Humus, eigentliche Kulturschicht, eisenhaltige Schicht über gewachsenem Boden und gewachsener Sandboden.

Die entdeckten Objekte kann man in einige Gruppen teilen — Pfostengruben (sie sind der Rest der Bodenkonstruktionen verschiedener Bestimmung); manche der Gruben kann man in Gebäude- [Hüttenumrisse] verbinden), Vorratsgruben, Überreste der Grubenhäuser, Produktionsobjekte (u.a. zur Produktion der Holzkohle), Lehmgruben und Objekte mit unbestimmter Funktion. Beachtenswert ist Stein- und Keramikanhäufung auf dem Ar 8G. Man kann sie als Rest einer bewohnbaren Bodenkonstruktion interpretieren.

Der Plan der Siedlung zeigt deutlich, daß sich die meisten Objekte in dem mittlerem Teil (Are 4-5 G-F) des untersuchten Objekts befinden. Wir haben hier sowohl Pfostengruben als auch Wirtschaftsgruben. Der Westteil (am Höhepunkt der Düne) verbindet sich mit dem vermutlichen Wohnobjekt und den Wirtschaftsgruben. Zwischen den beiden Teilen gibt es eine deutliche Lücke im Vorhandensein der Objekte. Der Ostteil (Unterhalb der Düne) scheint einen anderen Charakter zu haben. Es wurden hier Produktionsobjekte eingeschrieben. Dieser Teil ist auch durch die geringste Konzentration des historischen Materials gekennzeichnet. Das zeugt von seinem wirtschaftlichen (Produktions-) Charakter.

Die beweglichen Quellen repräsentiert vor allem die Keramik. Es wurde nur ein Drehscheibenfragment festgestellt, das man mit der immer häufiger in Südwestpolen entdeckenden skyto-thrakischen Keramik verbinden kann. Der Restteil (8.115 Gefäße und ihre Fragmente) umfaßt die handgemachte Keramik — Fragmente der Töpfe, Schalen, der vasenförmigen Gefäßen, Becher und der flachen Teller. Sie haben eine gute Analogie unter anderen Fundstellen der

Tarnobrzeg-Gruppe und auch deutliche Anknöpfung an Pommerschekultur, Czerepin-Lagodiw-Gruppe und hallstattliche Keramik aus dem Gebiet der Slowakei.

Andere Art der Materialien vertreten: Steinmühlen, Fragmente der Unterlagen-Mahlgänge, mit deutlichen Spuren der Abreibung der Oberfläche, Lehmwirtel, unbestimmte Eisenwerkzeuge, darunter Griff- oder Beschlagfragmente (?) mit darin steckender Bronzeniette, Limonitenerzstücke, Fragment einer Tonfigur.

Sehr interessant ist das Vorhandensein der Eisenwerkzeuge und der Limonitenerzstücken, die hier absichtlich gebracht wurden — sie konnten nicht auf der Sanddüne entstehen. Außerdem manche Stücke machen den Eindruck der Vorbearbeitung — Ausglühen. Das kann davon zeigen, daß dieser Rohstoff, aus den die Fundstelle umgebenden

Naßfeldern bewußt gewonnen wurde (heute kann man dort auch intensives Vorhandensein des Limonits feststellen) und dann bearbeitet wurde. Die unmittelbaren Spuren der Eisenschmelze wurden zwar nicht gefunden, aber die Objekte 16, 32–34 mit intensivem Verbranntem und sehr großer Zahl der Bekleidung können mit solcher Tätigkeit verbunden werden. Außerdem ein anderes Objekt — Nr 32 — kann man als Grube zur Produktion der Holzkohle interpretieren, die im Prozeß der Eisenschmelze verwendet sein könnte.

Aus den durchgeführten Untersuchungen und Vergleichstudien folgt, daß man die Siedlung auf der Fundstelle 5 in Białobrzegi auf die III Phase der Tarnobrzeg-Gruppe beziehen kann, genauer auf ihre jüngere Zeit — Phase III2, also bis Ende des 5. und 4. Jhs v.u.Z.

Сьльвэстэр Чопэк

Поселение тарнобжегской группы на памятнике № 5 в Бялобжегах, воев. Жешовское

Резюме

Памятник № 5 в Бялобжегах одноименной гмины открыт во время исследований по АСП (квадраты 101–79, № памятника на сетке квадратов — 23), проводимых автором в 1982 году. Уже тогда памятник был серьёзно поврежден из-за добычи песка. Дальнейшая угроза по этой же причине вызвала необходимость в препровождении спасательных раскопок. Осуществлены они в течение двух полевых сезонов — 1984 и 1985. Выяснилось, что здесь имеем дело с многослойным поселением. Выявлены материалы культуры воронковидных сосудов, тшцинецкой культуры, тарнобжегской группы и поздней фазы раннего средневековья. Особая ценность неолитических источников послужила поводом к их ускоренной обработке и публикации (С. Чопэк, С. Кадров 1987). Оставшаяся часть материалов использовалась выборочно. Настоящая работа призвана предоставить полную источниковедческую публикацию материалов тарнобжегской группы и немногочисленной керамики тшцинецкой культуры (сведенные воедино в отдельной части — приложении). Раннесредневековые материалы происходят с площади, которая не исследовалась раскопками. Выявлены они во время надзора за небольшими земляными работами на западном участке памятника. находки представлены несколькими фрагментами керамики из ямы приблизительно овальных очертаний, где залежали в заполнении темного цвета; наиболее характерные из них уже опубликованы (С. Чопэк 1991, табл. I, II).

Памятник расположен на высокой песчаной дюне, четко доминирующей среди окружающих ее

заболоченных лугов, и отдаленной от современного русла Вислока на 800 м. В сущности, это — южная часть целой дюнной зоны, простирающейся на север. Во многих местах там имеются песчаные карьеры. В геоморфологическом отношении — это край надпойменной плейстоценовой террасы. Изучению подвергнута северная часть памятника, непосредственно прилегающая к краям карьеров. Исследования предприняты в пределах аров или их частей, обозначая аровую сетку соответствующими цифрами и буквами — например: 8G, 4F, 2C и т.п. В ходе раскопок вскрыта площадь 752 м², зафиксированы 63 объекта (8 из них оказались естественными углублениями или следами от корчевания пней) и обнаружено 8116 фрагментов керамики, а также иной вещевой материал тарнобжегской группы.

Информация и источники, приобретенные в результате двух полевых сезонов, относятся к двум разным контекстам. Первый составляют объекты и соотношение находок, второй — культурный слой. Последний здесь особенно насыщен — достигает мощности 60 см. Принимая во внимание общее количество керамики, почти 95% приходится собственно на культурный слой. Здесь можно выделить: гумус, залегающую под гумусом почву, собственно культурный слой, насыщенный железными конкрециями надматериковый слой, и материковый песок.

Выявленные объекты можно разделить на несколько групп — столбовые ямки (следы наземных конструкций различного назначения; некоторые из ямок можно соединить в очертания сооружений — домов), хозяйственные ямы (для хранения при-

пасов), остатки землянок или полуземлянок, производственные объекты (в том числе для производства древесного угля), глинобитные и объект неизвестной функциональной принадлежности. Привлекает внимание скопление камней и керамики, зафиксированное в аре 8G. Оно интерпретируется как остатки какой-то наземной жилищной конструкции.

План поселения четко показывает, что большинство объектов зафиксировано в центральной части исследуемой площади (ары 4–5 G–F). Имеются здесь также следы как от столбов, так и от хозяйственных ям. Западный участок (у кульминации дюны) связывается с предполагаемым жилищным сооружением и сопутствующими ему хозяйственными ямами. Между обоими участками существует просвет, не занятый строениями. Отличительный характер, кажется, имеет и восточный участок (нижняя часть дюны), где зафиксированы производственные объекты и который характеризуется наименьшей концентрацией вещевого материала. Возможно, это свидетельствует о его узко-хозяйственном (производственном) характере.

Вещевой материал представлен прежде всего керамикой. Зафиксирован только один фрагмент, изготовленный на гончарном круге, и отождествляемый с все более часто обнаруживаемой в юго-восточной Польше т.н. скифо-фракийской керамикой. Остальная часть (8115 сосудов и их фрагментов) содержит лепную керамику — обломки горшков, мисок, вазообразных сосудов, кубков и тарелки-лепёшки. Широкие аналогии им известны среды иных памятников тарнобжегской группы, но в то же время ошу-

тими навязывания к поморской культуре, черепиного-лагодовской группе или гальштатской керамике с территории Словакии.

Другие находки представляют: каменные тёрочки, фрагменты подкладок-жерновов с четкими следами стертости поверхности, глиняные пряслица, железные предметы неопределенного назначения, в том числе фрагмент рукоятки или оковки (?) с бронзовой заклепкой, куски болотной руды, фрагменты глиняной фигурки.

Вызывает интерес вопрос о наличии железных предметов и кусков болотной руды, которые должны были быть занесены сюда намеренно — не могла же она образоваться на песчаной дюне. Кроме того, некоторые куски руды создают впечатление первичной обработки — плавки. Возможно это свидетельствует о целевом изготовлении сырья из окружающих памятников лугов (и в настоящий момент там также интенсивно выступает лимонит) и его обработке. Правду говоря, непосредственные следы выплавки железа пока отсутствуют, но следует вспомнить об объектах 16, 32–34, содержащих обильные остатки гари и очень большое количество обмазки, которые могут свидетельствовать о деятельности подобного рода. Кроме этого, иной объект — № 39 — есть основания интерпретировать как яму для производства древесного угля и который мог использоваться в процессе выплавки железа.

Из предпринятых исследований и анализов, следует, что поселение на памятнике 5 в Бялобжегах относится к III фазе тарнобжегской группы, скорее всего, к ее заключительному этапу — фаза III₂, т.е. к концу V и IV вв. до н.э.